ლელა მენაბდიშვილი

ოჯახი საზოგადოება სახელმწიფო

თბილისი
2025

UDK: 316; 316.36; 314.

ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი
დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტი
ლელა მენაბდიშვილი – ეკონომიკის დოქტორი, მკვლევარი.
ოჯახი, საზოგადოება, სახელმწიფო 2025, 167 გვ

ნაშრომში გაანალიზებულია თანამედროვე ოჯახთან დაკავშირებული მწვავე და საკამათო საკითხები - გვიანი ქორწინება, თანაცხოვრება, ქორწინების გარეშე შობადობა, ერთნაირსქესიანთა ქორწინება, განქორწინება, აბორტი, მცირეშვილიანობა, შვილებზე ზრუნვის საკითხები და სხვა. წიგნი განკუთვნილია როგორც სამეცნიერო წრისთვის, ისე ოჯახის პრობლემებით დაინტერესებული ფართო საზოგადოებისთვის.

რედაქტორი: ავთანდილ სულაბერიძე – ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი.
რეცენზენტები: სალომე ხიზანიშვილი – ფილოსოფიის დოქტორი, პროფესორი.
თამარ შინჯიაშვილი – ეკონომიკის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი.

კომპიუტერული უზრუნველყოფა: მარინა ხაჩატუროვა

პოლიგრაფიული ცენტრი „ბარატონი“
ქ. თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზირი №43
ISBN 978-9941-9927-7-3

სარჩევი

შესავალი.....4

I. ოჯახი მაკრო დონეზე 7

1. ოჯახის დეფინიციის შესახებ.....7

2. განსხვავებული თეორიები ოჯახისა და საზოგადოების ურთიერთკავშირის შესახებ.....14

3. ქორწინებისა და ოჯახის თავისებურებები თანამედროვე საზოგადოებაში.....24

4. სახელმწიფო და ოჯახი 65

5. რელიგიის გავლენა ოჯახზე.....82

II. ოჯახური საზოგადოება.....110

1. „ოჯახური ოჯახი“ 110

2. მეუღლეთა ინტერაქციული დინამიკა 117

3. ძალადობა ოჯახში 131

4. განქორწინება 138

5. ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა 153

გამოყენებული ლიტერატურა: 160

როგორც ოჯახი ვითარდება, ისე ვითარდება ერი
და მთელი მსოფლიო, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ.
პაპი იოანე პავლე II

შესავალი

გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან იწყება მნიშვნელოვანი ცვლილებები საზოგადოების ღირებულებებსა და ქცევის ნორმებში. ეს ცვლილებები იმდენად რადიკალური იყო, რომ სამეცნიერო ლიტერატურაში გაჩნდა აზრი: „საზოგადოებამ გვერდი იცვალა.“ ნებისმიერი ოჯახი კონკრეტულ საზოგადოებაში არსებობს და ბუნებრივია, საზოგადოებაში მიმდინარე ცვლილებებმა ოჯახზეც მოახდინა მნიშვნელოვანი გავლენა. ოჯახის მომავლის შესახებ მეცნიერ-მკვლევართა შორის აზრი გაიყო. ბევრი ამტკიცებდა და ახლაც ამტკიცებს, რომ თანამედროვე ოჯახი ანაქრონისტული ინსტიტუტია, რომლის დაღუპვაც მხოლოდ დროის საკითხია. სხვათა აზრით, დასუსტებისა და ბრძოლის მიუხედავად ოჯახი გადარჩება, როგორც ფუნდამენტური სოციალური ინსტიტუტი და კვლავ დარჩება ნებისმიერი საზოგადოების საფუძვლად, რომელიც ზრუნავს ბედნიერებაზე, თავისუფლებაზე, თანასწორობასა და კეთილდღეობაზე მისი ყველა წევრისთვის.

ოჯახი დაახლოებით სამასი წლის განმავლობაში ითვლება თანამედროვე სოციალური წესრიგის აკვანად. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ოჯახი კაცობრიობის ევოლუციური შენაძენია: სწორედ მასში იღებენ ადამიანები

პირველ სოციალურ გამოცდილებას, მრავალფეროვან უნარებს და სტანდარტებს (კომუნიკაციური, ქცევითი, ემოციური, მორალური, ეთიკური და ა.შ.). ის ფუნდამენტურია პიროვნული განვითარებისა და სოციალური ინტერაქციის გააზრების ეტაპების გასაგებად. ოჯახის უპირველესი სოციალური მნიშვნელობა გამართლებულია საზოგადოების ბუნებრივი საჭიროებით - მოსახლეობის ფიზიკური და სულიერი გამრავლებით.

საზოგადოების განვითარებასთან ერთად ოჯახი ვითარდება და იცვლება, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ის ყოველთვის წარმოადგენს შეუცვლელ სოციალურ ინსტიტუტს თავისი როლით, ფუნქციებით და მნიშვნელობით, პიროვნებისთვის, საზოგადოებისთვის და სახელმწიფოსთვის.

წარმოდგენილი ნაშრომი მიზნად ისახავს ოჯახის განხილვას თანამედროვე ეპოქაში. ახალი საუკუნის ოჯახი განსხვავდება მეოცე საუკუნის ტრადიციული ოჯახისაგან. ვითვალისწინებთ რა სექსუალობასთან, ქორწინებასთან, ოჯახის სტრუქტურასა და ღირებულებებთან, ურთიერთობებთან და ოჯახის ფუნქციებთან დაკავშირებულ ქცევაში ბოლოდროინდელ დემოგრაფიულ ცვლილებებს, განვიხილავთ ოჯახთან დაკავშირებულ თანამედროვე მწვავე საკამათო საკითხებს - თანაცხოვრებას, გადავადებულ ქორწინებას, ქორწინების გარეშე შობადობას, ერთნაირსქესიანთა ქორწინებას, განქორწინებას, აბორტს, დედობის, საოჯახო საქმეებისა და სამსახურის შეთავსებადობას, მცირეშვილიანობას, შვილებზე ზრუნვის საკითხებს და სხვა. ნაშრომში განხილულია არა

კონკრეტულად რომელიმე ერთი ქვეყნის ოჯახი, არამედ ოჯახი გლობალურად, იმ გამოწვევებით რომლის წინაშეც ეხლა დგას.

ნაშრომში გამოყენებულია მსოფლიოს სხვადასხვა სტატისტიკური სამსახურის მონაცემები და სხვადასხვა ქვეყნების განსხვავებულ სოციალურ ჯგუფებში ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევის შედეგები.

ნაშრომში განხილული ზოგიერთი საკითხი პერიოდულად ქვეყნდებოდა ქართულ და ინგლისურ ენებზე სამეცნიერო-საერთაშორისო ჟურნალებსა და კრებულებში. მოხსენების სახით წაკითხულია საერთაშორისო ფორუმებზე. ვიმედოვნებთ, ნაშრომში წარმოდგენილი მასალა გამოადგება ოჯახის პრობლემებით დაინტერესებულ საზოგადოებას და დააფიქრებს მკითხველს.

I. ოჯახი მაკრო დონეზე

1. ოჯახის დეფინიციის შესახებ

ოჯახი, როგორც სოციალური ინსტიტუტი ყველაზე ძველი ინსტიტუციური კომპლექსია, რომელიც საზოგადოებამ თავისი არსებობის შესანარჩუნებლად გამოიგონა. ის არის თითოეული ჩვენთაგანისათვის ყველაზე ნაცნობი, მაგრამ მიუხედავად ამისა ოჯახის მკვლევართათვის მისი განმარტება ყოველთვის დიდი გამოწვევა იყო და ასეთად რჩება დღესაც. რადგან ოჯახი არ არის სტატიკური. ის იცვლება როგორც ისტორიის განმავლობაში, ისე კულტურათა შორის. ამან განაპირობა მკვლევართა მხრიდან ოჯახის განსაზღვრებაში სხვადასხვა მახასიათებლებზე ყურადღების გამახვილება.

ერნესტ უოტსონ ბურჯესმა (Ernest W. Burgess 1886-1966), რომელიც იყო კანადელი წარმოშობის ამერიკელი სოციოლოგი, ჩიკაგოს უნივერსიტეტის პროფესორი და ამერიკის სოციოლოგიური ასოციაციის (ASA) 24-ე პრეზიდენტი შეიმუშავა ოჯახის დეფინიცია, რომელიც არის პირველი ფართოდ გამოყენებული განმარტება მეცნიერთა მიერ. ეს განმარტება ხაზს უსვამს ორ ძირითად ასპექტს: პირველი, ტერმინი „ოჯახი“ აღწერილია, როგორც „ორი ან მეტი პირი, რომლებიც დაკავშირებულნი არიან ქორწინებით, სისხლით ნათესაობით ან შვილად აყვანის კავშირებით, სადაც ურთიერთქმედება და ერთმანეთთან კომუნიკაცია ხორციელდება მათი შესაბამისი სოციალური როლებით, როგორიცაა: ცოლ-ქმარი, დედ - მამა, ვაჟიშვილი - ქალიშვილი, ძმა - და. ისინი ანხორციელებენ საერთო

კულტურის შექმნასა და შენარჩუნებას.“ მეორე, ბურჯესის მიხედვით ოჯახი უნდა იყოს კანონიერად შეკრული, ერთად იცხოვროს, ერთად იმოღვაწეოს და ერთად შეინარჩუნოს საერთო კულტურა.

ამერიკელი ანთროპოლოგი ჯორჯ პიტერ მერდოკი (George Peter ("Pete") Murdock 1897- 1985) იელისა და პიტსბურგის უნივერსიტეტის პროფესორი, რომელმაც შეისწავლა სხვადასხვა კულტურებში ოჯახი და ნათესაური სტრუქტურები, ცდილობდა განემარტა ოჯახი, როგორც „სოციალური ჯგუფი, რომელსაც ახასიათებს საერთო საცხოვრებელი, ეკონომიკური თანამშრომლობა და რეპროდუქცია. იგი მოიცავს ორივე სქესის მოზარდებს, რომელთაგან სულ მცირე ორი ინარჩუნებს სოციალურად დამტკიცებულ სექსუალურ ურთიერთობას, და ერთ ან მეტ შვილს, საკუთარს ან შვილად აყვანილს“.

ასევე, პოლონელი ანთროპოლოგი და ეთნოლოგი, ბრონისლავ მალინოვსკი (Bronisław Kasper Malinowski 1884-1942) სწავლობდა ტომების ოჯახურ სტრუქტურებს მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. მან გამოყო ოჯახის სამი ძირითადი მახასიათებელი და ამ მახასიათებლების მიხედვით განსაზღვრა ოჯახი. მალინოვსკის ოჯახის განმარტება მოიცავს შემდეგ სამ ძირითად კომპონენტს: 1. საზღვრები, 2. საერთო საცხოვრებელი და 3. ერთმანეთის მიმართ სიყვარული [https://milnepublishing.geneseo.edu/interpersonalcommunication/chapter/11/]. ჯანდაცვის რესურსებისა და სერვისების ადმინისტრაცია (Health Resources & Services Administration HRSA) ასევე იძლევა ოჯახის განმარტებას. ოჯახი არის ორი ან მეტი პირის ჯგუფი, რომლებიც

დაკავშირებულია დაბადების, ქორწინების ან შვილად აყვანის გზით, რომლებიც ერთად ცხოვრობენ; ყველა ასეთი დაკავშირებული პირი განიხილება ერთი ოჯახის წევრად. მაგალითად, თუ ხანდაზმული დაქორწინებული წყვილი, მათი ქალიშვილი და მისი ქმარი და ორი შვილი და უფროსი წყვილის ძმისშვილი ცხოვრობენ ერთსა და იმავე სახლში ან ბინაში; ისინი ყველანი ერთი ოჯახის წევრებად ითვლებიან [https://www.hrsa.gov/get-health-care/affordable/hill-burton/family].

ოჯახის მკვლევარები, იმის მიხედვით თუ ოჯახის რომელ საკითხს იკვლევენ, ოჯახის განსაზღვრებისას ხაზს უსვამენ მის ფუნქციურ, მორალურ, სოციალურ, პედაგოგიურ, ფსიქოლოგიურ და სხვა საფუძვლებს. ამასთან, ყველა მათგანი თავის განმარტებაში პრიორიტეტულად მიიჩნევს ოჯახის წევრებს შორის კავშირების, ურთიერთობების არსებობას. თუმცა, საყოველთაოდ აღიარებულია, რომ სხვადასხვა ოჯახური ფორმების არსებობა დროთა განმავლობაში და განსხვავებულ კულტურაში ძალიან ართულებს ოჯახის დეფინიციის ფორმულირებას, რომელიც იქნება ყოვლისმომცველი და ლაკონური.

ოჯახის ყველა მოყვანილი განმარტებებიდან გამომდინარე მოკლედ შეიძლება ასე ჩამოვაყალიბოთ - ოჯახი ეს არის ადამიანთა ერთობა, რომელთაც აკავშირებთ ცოლ-ქმრული, მშობლურ-ნათესაური კავშირები, რომელიც დაფუძნებულია მათ ერთობლივ საოჯახო მოღვაწეობაზე. ამგვარად, ჩვენ ხაზი გავუსვით სამმაგ ურთიერთობას: ცოლ-

ქმრობას, მშობლობას და ნათესაობას, რამდენადაც ოჯახი სწორედ ასეთი ურთიერთობებია.

დღევანდელ საზოგადოებაში ოჯახის განმარტება ზოგადად გაფართოვდა ტრადიციული კონცეფციის მიღმა. ბევრ დასავლურ ქვეყანაში (და არა მხოლოდ დასავლურში) გაფართოვდა ოჯახის ერთეულის კონცეფცია არაქორწინებად წყვილებზე (წყვილები არ არიან არც იურიდიულ და არც რელიგიურ ქორწინებაში); ასევე, ოჯახი შეიძლება შედგებოდეს ნებისმიერი სქესის პარტნიორებისაგან, როგორც ქორწინებაში მყოფი ისე ქორწინების გარეშე; შვილები შეიძლება დაებადოს ერთ-ერთ მშობელს, ორივეს ან არცერთს (შვილად აყვანის ან მინდობით აღზრდის გზით) და სხვ. ამ მრავალფეროვნების ფონზე არსებობს იდეოლოგიური კამათი იმის შესახებ თუ რა შეიძლება ჩაითვალოს ან არ ჩაითვალოს ოჯახად.

ტრადიციულად, ოჯახები განიხილება, როგორც რამდენიმე ძირითადი ფუნქციის შემსრულებელი, რომლებიც აუცილებელია როგორც ინდივიდების, ისე მთლიანად საზოგადოების კეთილდღეობისათვის. ეს ფუნქციები მოიცავს:

- ***რეპროდუქცია და სოციალიზაცია:*** ოჯახები ისტორიულად პასუხისმგებელნი იყვნენ ბავშვების გაჩენასა და აღზრდაზე, რაც უზრუნველყოფს საზოგადოების გაგრძელებას მომავალი თაობის სოციალიზაციის გზით. მიუხედავად იმისა, რომ გაიზარდა მარტოხელა ქალების მიერ შვილთაშობის მაჩვენებელი, ოჯახი კვლავ რჩება მოსახლეობის აღწარმოების შეუცვლელ კერად. იგივე შეიძლება ითქვას სოციალიზაციის შესახებ. სოციალიზაცია

გულისხმობს ბავშვებს შეასწავლო ნორმები, ღირებულებები და ქცევები, რომლებიც აუცილებელია საზოგადოების წევრებად ფუნქციონირებისათვის. თანამედროვე ყოფაში, ტექნოლოგიების სწრაფად განვითარების პირობებში, სოციალიზაციის ფუნქცია შეითავსა სხვადასხვა აგენტებმა. თუმცა ოჯახი კვლავ სოციალიზაციის ძირითად აგენტად რჩება.

- ***ეკონომიკური მხარდაჭერა:*** ოჯახი ემსახურება როგორც ეკონომიკურ ერთეულს, რომელიც უზრუნველყოფს მისი წევრების მატერიალურ საჭიროებებს. ტრადიციულ საზოგადოებებში ოჯახები ხშირად თვითკმარი იყო და ყველა წევრს წვლილი შეჰქონდა საყოფაცხოვრებო ეკონომიკაში. თანამედროვე საზოგადოებებში ეს ფუნქცია გადავიდა შემოსავლის მიღებასა და საოჯახო ფინანსების მართვაზე. ანაზღაურებადი დასაქმებით. ორმაგი შემოსავლის მქონე შინამეურნეობების ზრდა ასახავს ცვლილებას, რადგან ორივე მშობელი ხშირად მუშაობს ოჯახის ფინანსური მხარდაჭერისთვის. ეკონომიკური ზეწოლა, როგორიცაა ცხოვრების, საცხოვრებლისა და ბავშვის მოვლის ხარჯების ზრდა, ოჯახებისთვის ამ ფუნქციის ეფექტურად შესრულება უფრო რთული გახადა. ახლა ბევრი ოჯახი ეყრდნობა გარე მხარდაჭერას, როგორიცაა სოციალური კეთილდღეობის პროგრამები, მათი ეკონომიკური საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად. გარდა ამისა, არასტაბილური სამუშაოს მზარდმა გავრცელებამ და სამუშაოს დაკარგვისგან დაუცველობამ გაართულა ოჯახებისათვის სტაბილური ეკონომიკური მხარდაჭერის უზრუნველყოფა, განსაკუთრე-ბით დაბალი შემოსავლის მქონე ადამიანებისათვის.

● *ემოციური მხარდაჭერა და ზრუნვა:* ოჯახები უზრუნველყოფენ ემოციურ მხარდაჭერას და ზრუნავენ თავიანთ წევრებზე, გვთავაზობენ კუთვნილების, უსაფრთხოებისა და სტაბილურობის განცდას. ეს ფუნქცია განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია იმისთვის, რომ ადამიანებს ეხმარება გაუმკლავდნენ ცხოვრებისეულ სტრესებსა და გამოწვევებს. თანამედროვე ცხოვრების ზეწოლა, როგორიცაა ხანგრძლივი სამუშაო საათები, სამუშაო დაუცველობა და ციფრული კომუნიკაციის მოთხოვნები, ახალ დაძაბვას უყენებს ოჯახურ ურთიერთობებს. ამ ზეწოლამ შეიძლება ზოგჯერ ძირი გამოუთხაროს ოჯახის უნარს, უზრუნველყოს ემოციური მხარდაჭერა, რაც იწვევს სტრესს, კონფლიქტს და ფსიქიკური ჯანმრთელობის გამოწვევებს. მაგრამ ოჯახი კვლავ რჩება ზრუნვისა და კომფორტის გადამწყვეტ წყაროდ, მიუხედავად იმისა, რომ ამ მხარდაჭერის ბუნება ვითარდება.

● *სექსუალური ქცევის რეგულირება:* ტრადიციულად, ოჯახები თამაშობენ როლს სექსუალური ქცევის რეგულირებაში, განსაკუთრებით ქორწინების ინსტიტუტის მეშვეობით. სექსუალური ურთიერთობებისა და ბავშვის გაჩენის სოციალურად დამტკიცებული კონტექსტის უზრუნველყოფით, ოჯახები ხელს უწყობენ სოციალური წესრიგის შენარჩუნებას.

● *სოციალური სტატუსი:* ოჯახები ისტორიულად პასუხისმგებელნი იყვნენ ინდივიდის სოციალური სტატუსისა და კლასობრივი პოზიციის განსაზღვრაზე, განსაკუთრებით ქონებისა და სოციალური კაპიტალის მემკვიდრეობით.

ეს ტრადიციული ფუნქციები ცენტრალურია საზოგადოების სტაბილურობისა და უწყვეტობისათვის. თუმცა, საზოგადოების განვითარებას მოჰყვა ოჯახების როლების და ფუნქციების განვითარება, ცვლილება, რაც იწვევს დებატებს მათი მუდმივი შესაბამისობისა და ეფექტურობის შესახებ თანამედროვე კონტექსტში. ზოგიერთი სოციოლოგი ამტკიცებს, რომ ეს ფუნქციები რჩება არსებითად, მიუხედავად იმისა, რომ ოჯახის ფორმები დივერსიფიცირებულია. სხვები ამტკიცებენ, რომ ცვალებადმა სოციალურმა, ეკონომიკურმა და კულტურულმა ლანდშაფტმა ზოგიერთი ტრადიციული ფუნქცია მოძველებული ან ნაკლებად ცენტრალური გახადა ოჯახის როლისთვის. საზოგადოების განვითარების კონკრეტულ-ისტორიული და სოციალურ-ეკონომიკური პირობები თავის შესაბამის მოთხოვნებს უყენებს ოჯახს და მისი ფუნქციების ძირითად წყაროს წარმოადგენს. ამიტომ, რამდენადაც იცვლება ეს ძირითადი წყარო, იმდენად იცვლება ოჯახის ფუნქციებიც. ერთნი სუსტდებიან ან ქრებიან, მეორენი კი ვითარდებიან და ძლიერდებიან. ჩვენი მოსაზრებით, მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოების განვითარებამ გამოიწვია ცვლილებები თანამედროვე ოჯახში, ის მაინც რჩება საზოგადოების სტაბილურობის, აღწარმოების, სოციალიზაციის, ემოციური და ეკონომიკური მხარდაჭერის მნიშვნელოვან კერად.

ოჯახის, როგორც სოციალური ფენომენის განსაზღვრისათვის, სოციოლოგები სხვადასხვა ტერმინებს იყენებენ. ასე მაგალითად: „საზოგადოების უჯრედი“, „მცირე სოციალური ჯგუფი“, „პირველადი სოციალური

ინსტიტუტი“, „ყველაზე მნიშვნელოვანი სოციალური ინსტიტუტი“. ყველა ეს ტერმინი მის მნიშვნელობას უსვამს ხაზს და გვახსენებს, რომ ოჯახი არის სოციალური ინსტიტუტი, რომელის ანალიზიც შეიძლება მაკრო, მეზო და მიკრო დონეზე. მაკრო დონეზე ოჯახის განხილვა ყურადღებას ამახვილებს ოჯახზე მთლიან საზოგადოებასთან ურთიერთობაში.

2. განსხვავებული თეორიები ოჯახისა და საზოგადოების ურთიერთკავშირის შესახებ

ოჯახი და საზოგადოება სოციოლოგიის მუდმივი ყურადღების საგანია. რთული საზოგადოებების განვითარებამ მოიტანა სპეციალიზებული ინსტიტუტების გაჩენა, რომლებიც ემსახურებიან სოციალური ცხოვრების ცალკეულ ასპექტებს, რაც ადრე ოჯახსა და ადგილობრივ საზოგადოებას ეხებოდა (მაგ: ეკონომიკური, საგანმანათლებლო და რელიგიური საქმიანობა), ამ უფრო რთული საზოგადოებების განვითარებასთან ერთად შეიცვალა სოციალური ურთიერთობების ბუნებაც, ოჯახიც და საზოგადოებაც. თუმცა, პრაქტიკაში ემპირიული კვლევები ადასტურებენ, ოჯახის მდგრადობას.

განსხვავებული თეორიები შეისწავლიან ოჯახისა და საზოგადოების ურთიერთკავშირს. 1950-იანი წლებიდან მოყოლებული, ოჯახისადმი **ფუნქციონალისტური მიდგომა** ხაზს უსვამს **ბირთვული ოჯახის** – თანაცხოვრებული მამაკაცისა და ქალის მნიშვნელობას, რომლებიც ინარჩუნებენ სოციალურად დამტკიცებულ სექსუალურ ურთიერთობას და ჰყავთ მინიმუმ ერთი შვილი – როგორც მოწესრიგებული და

ფუნქციონალური საზოგადოების ძირითადი ერთეული. ფუნქციონალისტური მიდგომებით, ეს არის ნორმალური ოჯახის მოდელი, რაც გულისხმობს იმას, რომ არანორმალური ოჯახის ფორმები იწვევს სხვადასხვა დისფუნქციას მთელ საზოგადოებაში, როგორიცაა დანაშაული. ნარკოტიკების მოხმარება, სიღარიბე და კეთილდღეობაზე დამოკიდებულება. ფუნქციონალისტების-თვის ოჯახი განსაკუთრებული მნიშვნელობის ინსტიტუტია რადგან მას უყურებენ როგორც „ძირითად სამშენებლო ბლოკს“. ისინი მხარს უჭერენ მოსაზრებას, რომ ოჯახი მნიშვნელოვანი სოციალური ინსტიტუტია და რომ ის მნიშვნელოვან როლს ასრულებს საზოგადოების სტაბილურობაში. ოჯახი და მისი წევრები ასრულებენ გარკვეულ ფუნქციებს, რაც ხელს უწყობს საზოგადოების კეთილდღეობასა და განვითარებას. საზოგადოებას კი განიხილავენ როგორც სისტემას, რომელიც შედგება ერთმანეთზე დამოკიდებული სხვადასხვა ნაწილებისაგან. ისევე როგორც ადამიანის სხეულის სხვადასხვა ორგანო ასრულებს განსხვავებულ ფუნქციებს მთლიანობის შესანარჩუნებლად, საზოგადოების შიგნით არსებული სხვადასხვა ინსტიტუტებიც ასრულებენ კონკრეტულ ფუნქციებს, რათა შეინარჩუნონ ეს საზოგადოება [https://openstax.org/books/introduction-sociology-3e/pages/14-2-variations-in-family-life].

ოჯახი და საზოგადოება განუყოფლად ურთიერთდაკავშირებულნი არიან ერთმანეთთან. ოჯახის, როგორც სოციალური ინსტიტუტის სიცოცხლისუნარიანობა: მისი აღორძინება თუ კრიზისი, ყოველთვის ეყრდნობოდა

საზოგადოების მხარდაჭერას. ოჯახი და საზოგადოება ეს არის ორი ყველაზე მნიშვნელოვანი სოციალური ინსტიტუტი ინდივიდთა განვითარებასა და ყოველდღიურ ცხოვრებაში. ისინი ერთად გვაყალიბებენ - „ვინ ვართ ჩვენ“. გვინერგავენ ღირებულებებს, განსაზღვრავენ იმას, რაც ჩვენ ნორმალურად ან არანორმალურად მიგვაჩნია, გვასწავლიან რა არის შესაძლებელი და რა შეუძლებელი.

ოჯახი საზოგადოების ერთ-ერთი ისტორიული ფორმაა, რომელზეც განმსაზღვრელ ზემოქმედებას ახდენს სოციალური გარემო. ოჯახში პირდაპირი თუ არაპირდაპირი გზით საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა ძირითადი მომენტი იყრის თავს. ოჯახი საზოგადოების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი უჯრედია და მთელი საზოგადოების სტრუქტურაში მას მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. მასში ერთიანდება პიროვნებისა და საზოგადოების ცხოვრების სოციალური და ბიოლოგიური; კოლექტიური და ინდივიდუალური საწყისები. ხორციელდება კაცობრიობის უწყვეტობა როგორც ბიოლოგიური ისე კულტურული თვალსაზრისით.

საზოგადოების განვითარების კონკრეტულ-ისტორიული და სოციალურ-ეკონომიკური პირობების შესაბამისად ოჯახმა თავისი განვითარების სამი სტადია გაიარა, ***პირველ სტადიაზე*** ის იყო მწარმოებელი ერთეული, ოჯახის ყველა წევრი ერთად მუშაობდა სახლშიც და მინდორშიც. ეს იყო კოოპერატიული სამუშაო ჯგუფი, რამაც გამოიწვია ოჯახის იდენტიფიკაცია ფართო საზოგადოებასთან. ეს იდენტიფიკაცია, რა თქმა უნდა, მომდინარეობდა მრავალი სხვა გაზიარებული

გამოცდილებიდანაც, მათ შორის ადგილობრივი სასკოლო განათლება, საერთო სოციალური აქტივობა და ჯგუფურ რელიგიურ პრაქტიკაში მონაწილეობა, რომელიც სოციოლოგმა ე. დიურკჰემმა დაასახელა, როგორც საზოგადოების ერთობის განსაკუთრებით ძლიერი ფორმა.

თემის ტიპის საზოგადოების ერთ-ერთი მახასიათებელია კოლექტივზე ორიენტაცია, რომელიც განსხვავდება ინდივიდზე ფოკუსირებისაგან. ოჯახის წევრები ჯგუფის კოლექტიურ ინტერესებს საკუთარ ინდივიდუალურ საჭიროებებზე წინ აყენებენ.

ოჯახის განვითარების ***მეორე სტადიაზე,*** რომელიც ემთხვევა ინდუსტრიალიზაციის ეპოქას, ერთობა დაიშალა, მამაკაცები მუშაობდნენ ოჯახის გარეთ, ხოლო ქალები საოჯახო საქმიანობით იყვნენ დაკავებულნი, ბავშვები იღებდნენ სავალდებულო განათლებას.

ფრანგი აკადემიკოსის ლე პლესა და მისი მიმდევრებისთვის, ინდუსტრიული რევოლუციის დაწყებამ და მასთან ერთად ქალაქების ზრდამ შეცვალა ოჯახისა და საზოგადოების მჭიდრო იდენტიფიკაცია. მისი აზრით, ინდივიდების გადაადგილება, ინდუსტრიალიზაციის ცენტრებში ანაზღაურებადი დასაქმების საძიებლად, გამოიწვია ინდივიდუალიზმმა, პირადმა ინტერესმა და უძიროობამ, რაც საფრთხეს უქმნიდა ოჯახს. ამან წარმოშვა უფრო მცირე ოჯახური ფორმები, რომელსაც არ გააჩნდა ადგილობრივი თემისა და წინა ინდუსტრიული ნათესაობის სისტემების ძლიერი სტრუქტურული კავშირები; ამ მიზეზით, მან ოჯახის ახალი ტიპი დაასახელა, როგორც „არასტაბილური“, ვიდრე “ტრადიციული“„ფუძეოჯახი“

(**Lafamill souche**). [https://sociology. iresearchnet.com/sociology-of-family/family-and-community]

ოჯახის განვითარების ***მესამე სტადიაზე*** ჩნდება "სიმეტრიული ოჯახი" ოჯახი (Young and Willmont, 1973), რომელიც კვლავ წარმოადგენს ერთობას, მაგრამ ახლა ის არის ოჯახი გაერთიანებული მოხმარების და არა წარმოების ირგვლივ. [Аберкромби Н. Хилл С. Тернер Б. 2004. 422-423.]

წინა თაობებში ოჯახი თავის წევრებს სთავაზობდა უფრო ხალხმრავალ ცენტრალიზებულ ერთეულს, რომელიც მოქმედებდა მორალური და სოციალური პრინციპებისა და ღირებულებების ფარგლებში. გაფართოებული ოჯახები ჩაანაცვლა ნუკლეარულმა (ბირთვულმა) ოჯახებმა. ჯორჯ მერდოკმა, რომელიც გახლდათ ფუნქციონალისტი, შეისწავლა 250 განსხვავებული საზოგადოება. ის ამტკიცებდა, რომ ბირთვული ოჯახი ყველა ადამიანური საზოგადოების უნივერსალური თვისებაა - ბირთვული ოჯახი ყველა საზოგადოებაშია. ე.ი. ოჯახი, რომელიც შედგება მშობლებისა და ბავშვებისაგან არსებობს, როგორც ცენტრალური სოციალური სტრუქტურა ყველა კულტურაში. ჯ. მერდოკი ოჯახის ამ ფორმის უპირატესობას ოთხ ძირითად ფუნქციას უკავშირებდა:

● სექსუალური ლტოლვის სტაბილური დაკმაყოფილება მონოგამიური ურთიერთობების ფარგლებში, რაც ხელს უშლის სექსუალურ ეჭვიანობას;

● მომავალი თაობის ბიოლოგიური რეპროდუქცია, რომლის გარეშეც საზოგადოება ვერ გაგრძელდება;

● ახალგაზრდების სოციალიზაცია – ძირითადი ნორმებისა და ღირებულებების შესწავლა;

- ოჯახის წევრების ეკონომიკური საჭიროებების დაკმაყოფილება, მაგალითად, ისეთი, როგორიცაა საკვები და თავშესაფარი [https://revisesociology.com/2014/02/09/functionalist-perspective-family].

გერმანული წარმოშობის, ამერიკელმა ფსიქოანალიტიკოსმა ერიკ ერიქსონმა (Erik Erikson 1902-1994) ჩამოაყალიბა მთლიანობის კონცეფცია. მის მიერ შემუშავებული მთლიანობის ცნების სამი ასპექტი შესაძლებელს ხდის ოჯახისა და საზოგადოების მთლიანობაში განხილვის გამარტივებას. პირველი ასპექტი არის ინდივიდუალური მთლიანობა, სადაც ერიქსონი გულისხმობს ნარცისიზმის მიღმა გადაადგილების შესაძლებლობას, სხვების გულწრფელ სიყვარულს და მათზე ზრუნვას; მეორე, მთლიანობა მოიცავს ინტეგრაციის უნარს წარსულისას აწმყოსთან; ხოლო მესამე წარმოადგენს საკუთარი თავის შინაგანი შერწყმის უნარს სოციალურ სამყაროსთან.

ჯოშუა მილერი განიხილავს ოჯახისა და საზოგადოების მთლიანობას ერიქსონის მთლიანობის კონსტრუქციის მაგალითზე და აღნიშნავს, რომ ეს უკანასკნელი მოერგო როგორც ოჯახს, ასევე საზოგადოებას. ეს არის ურთიერთობა სადაც ოჯახები აქტიურად მონაწილეობენ საზოგადოების ცხოვრებაში და აძლიერებენ მას. თავის მხრივ თემები სთავაზობენ ოჯახებს დამხმარე მზრუნველ გარემოს. მკვლევარი ოჯახის მთლიანობაში გულისხმობს ოჯახის უნარს თავის წევრებს მუდმივად მიაწოდოს ემოციური, ფსიქოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური მხარდაჭერა. შეუქმნას პირობები საზოგადოებასთან მუდმივი ჩართულობისა. საზოგადოების

მხრიდან მთლიანობაში კი მოიაზრებს საზოგადოების შესაძლებლობას უზრუნველყოს თავისი ოჯახები საცხოვრებლად უსაფრთხო, ეკონომიკურად მომგებიანი და მნიშვნელოვანი ადგილებით. ასევე, სამართლიანობა ყველასთვის. მილერს მიაჩნია, რომ თემებს გადარჩენისთვის ჭირდებათ სოციალური, ეკონომიკური და პოლიტიკური მთლიანობა. მაგრამ იმისთვის, რომ საზოგადოებამ მიიღოს მხარდაჭერა ოჯახებისაგან მნიშვნელოვანია, რომ ოჯახებს ჰქონდეთ საკუთარი ეფექტურობის რწმენა ანუ კოლექტიურობის გარკვეული დონე, თვითშეფასება და მათ გარემოზე კონსტრუქციული ზემოქმედების უნარი. მკვლევარი თვლის, რომ როცა ოჯახები თავს ალყაში გრძნობენ და არ არიან სიცოცხლისუნარიანები, მათთვის არ არის ხელმისაწვდომი ძირითადი მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად ლეგიტიმური ეკონომიკური და სოციალური შესაძლებლობები, ძნელია მათგან ელოდო საზოგადოების სასარგებლოდ გარკვეული წვლილის შეტანას [Miller Joshua. 2001].

ამერიკელი სოციოლოგი რობერტ ნისბეტი მიდის დასკვნამდე: „თვალნათელი უნდა იყოს, რომ ოჯახი და არა ინდივიდი, საზოგადოების ჭეშმარიტ მოლეკულას წარმოადგენს. ის ყოფიერების სოციალურ ჯაჭვში საკვანძო რგოლია. ინტელექტის განვითარებას და სოციალურ წესრიგს, თავისუფლების საფუძვლებს ადამიანები მხარს დაუჭერენ იმ დრომდე ვიდრე ნათესაობრივი კავშირები ძლიერია, რომელთაც გააჩნიათ ფუნქციონალური მნიშვნელობა და პრესტიჟი“. ისტორიაში ოჯახი აღმოჩნდა ის საზოგადოებრივი ერთეული, რომელშიც ასე თუ ისე

ყოველთვის, გადაიჭრებოდა ჩვილებსა და მოზარდ თაობაზე, ავადმყოფებსა და შრომის უუნაროებზე, ხანდაზმულებზე ზრუნვის პრობლემა და ამ კატეგორიებს შორის მწარმოებლური შრომის შედეგების განაწილება. ათასწლეულების განმავლობაში, დედამიწის ყველა წერტილში ამ მარადიულ პრობლემაზე პასუხისმგებელი იყო ოჯახი, როგორც არსებული შინამეურნეობისა და გაფართოებული ნათესაობის ერთობა. სოციალური წესრიგი და ჭეშმარიტი თავისუფლება დამოკიდებულია ოჯახის, როგორც საზოგადოების უჯრედის, ფუნდამენტური ერთეულის აღიარებაზე [კარლსონი ა. 2017. 15].

თანამედროვე სამყარო დაჩქარებული გლობალიზაციის პირობებში არსებობს. გლობალიზაცია კულტურის ერთგვაროვნების, უნივერსალიზაციისა და ჰიბრიდიზაციის პროცესს გულისხმობს. გლობალიზაცია აერთიანებს ყველა სახის სოციალურ-ეკონომიკურ და კულტურულ აქტივობებს უნიკალური ფორმით. არცერთ საზოგადოებას, მათ შორის კულტურულ სტრუქტურას, არ შეუძლია არსებობა სხვებთან კავშირის გარეშე, ამ ურთიერთდაკავშირებულ და ურთიერთდამოკიდებულ სამყაროში. კულტურული კონფლიქტი წარმოიქმნება ყველა სოციალურ სტრუქტურას შორის გლობალური სოციალურ-კულტურული ღირებულებების მრავალფეროვნებასთან ერთად.

გლობალიზაციის პროცესი ეხება ოჯახსაც. თანამედროვე ოჯახი ხასიათდება განვითარების ისეთი ტენდენციებით, როგორიცაა: წამყვანი პოზიციების შემცირება ინდივიდების სოციალიზაციაში, მათი დასვენების ორგანიზებაში; ქალის პოზიციის შეცვლა ოჯახში, რაც

გამოწვეულია საზოგადოებაში მისი ავტორიტეტის ზრდით; პატრიარქალური (ტრადიციული) ოჯახების შემცირება; პარტნიორული ტიპის ოჯახების განვითარება; გაფართოებული ოჯახების შემცირება და ბირთვული ოჯახების უპირატესობა; ქორწინებისა და ოჯახის ინსტიტუტების გამიჯვნა, იურიდიულად გაუფორმებელი „თავისუფალი“ საოჯახო გაერთიანებებისა და მათში დაბადებული ბავშვების რაოდენობის ზრდა; განქორწინების, ხელახალი ქორწინების, მარტოხელათა ოჯახების ზრდა.

კრიტიკული სოციოლოგიის პერსპექტივები ხაზს უსვამს ოჯახში არსებულ უთანასწორობასა და ძალაუფლების ურთიერთობებს და მათ ურთიერთობას უთანასწორობასთან ფართო საზოგადოებაში. კრიტიკული სოციოლოგიის წარმომადგენლები თვლიან, რომ ოჯახის ფორმების თანამედროვე მრავალფეროვნება მიუთითებს არა „ოჯახის დაცემაზე“ (ანუ ბირთვული ოჯახის იდეალის), არამედ ოჯახის ფორმის მრავალფეროვან პასუხებზე გენდერული უთანასწორობის დაძაბულობაზე და ეკონომიკასა და საზოგადოებაში ისტორიულ ცვლილებებზე. კრიტიკულ პერსპექტივაში, ბირთვული ოჯახი ნაკლებად უნდა განიხილებოდეს, როგორც ნორმატიული მოდელი, თუ როგორი უნდა იყოს ოჯახები.

ოჯახის სხვა მკვლევარები მიიჩნევენ, რომ თანამედროვე ოჯახისთვის დამახასიათებელი ტენდენციები ლიბერალური ცნობიერების გავრცელება-გაბატონების შედეგია. ლიბერალიზმი ოჯახს განიხილავს როგორც შიშის დაძლევის და დამრთგუნველი წარსულის ბრმა ერთგულების იარაღს. ისინი სოციალურ ურთიერთობათა ცენტრში

ათავსებენ ინდივიდს და არა ოჯახს, ანიჭებენ რა ინდივიდს წამყვან როლს პოლიტიკურ სისტემაში. პიროვნებას განიხილავენ საზოგადოებრივ ქმედებათა ათვლისა და შეფასების წერტილად.

XX საუკუნის დასაწყისში ამერიკელმა ფილოსოფოსმა არტურ კელჰაუნმა ახსნა ლიბერალური აზროვნების არსი: „ახალი ხედვა ამყარებს უფრო მაღალ და საპასუხისმგებლო კავშირს საზოგადოებასთან, ვიდრე ოჯახთან. ოჯახი გაბრუნებს მონობის ეპოქასთან, მაშინ, როცა სახელმწიფო ცივილიზაციის ეპოქას განეკუთვნება. თანამედროვე ინდივიდი - კოსმპოლიტი ემსახურება მთელ მსოფლიოს და საოჯახო ინტერესები აღარ არის მთავარი სხვა ინტერესებთან მიმართებაში“ [კარლსონი ა. 2017].

მიუხედავად იმ უარყოფითი ტენდენციებისა, რომელმაც განსაკუთრებით მძლავრად იჩინა თავი ახალ საუკუნეში, თანამედროვე ოჯახი არა მხოლოდ ინარჩუნებს ამა თუ იმ საზოგადოების ძირითად ეთიკურ მახასიათებლებს, არამედ, ასევე ინარჩუნებს სოციალური ჯგუფის ერთიანობას, სოციალიზაციის გზით თაობიდან თაობას გადასცემს ღირებულებებს, ქცევის ნორმებს, ტრადიციებს ადათ-წესებს და უზრუნველყოფს კულტურულ უწყვეტობას. ოჯახი ახდენს მისი წევრების ყველაზე მნიშვნელოვანი მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას და მათ შორის ურთიერთობების სხვადასხვა ფორმების აგებას. ამავდროულად, საზოგადოება ეყრდნობა ოჯახს, პიროვნებასა და ბუნებრივ თუ სოციალურ გარემოს შორის უზრუნველსაყოფად. ოჯახი ქმნის იმ ცხოვრებისეულ პირობებს, რომლებშიც ურთიერთობები შენარჩუნებულია

დროთა განმავლობაში. ოჯახის წყალობით საზოგადოება შეიძლება იყოს დარწმუნებული, რომ ოჯახური კავშირების მშენებლობა არ შეჩერდება, რომ ამის უზრუნველყოფას მოქმედი ოჯახი შეძლებს.

3. ქორწინებისა და ოჯახის თავისებურებები თანამედროვე საზოგადოებაში

დღევანდელ ჰიპერგლობალურ სამყაროში, რომელიც გაჯერებულია ტექნოლოგიების მიღწევებით, კულტურული ნორმების ცვალებადობით ჩნდება კითხვა: როგორ დგას ოჯახი თანამედროვე საზოგადოებაში? ოჯახის კლასიკური გაგება მოიცავდა მამაკაცისა და ქალის პარტნიორებად გახდომის იურიდიულად და ოფიციალურად აღიარებულ კავშირს. დღევანდელი ოჯახები კი რიგ შემთხვევებში უფრო ინკლუზიურია და განსხვავდება ოჯახის სტერეოტიპისაგან. ქორწინება დიდი ხანია განიხილება, როგორც ოჯახის ერთეულის ფორმირების ნიშანი, მასში ტრადიციულად მამაკაცის და ქალის კავშირი იგულისხმება, თუმცა დღეს ზოგიერთ ქვეყანაში უკვე დასაშვებია ერთნაირი სქესის მქონე ადამიანების ქორწინება. ამიტომ ქორწინების შესახებ შეიძლება ვთქვათ, რომ ეს არის ოჯახის ერთეულის ფორმირების ნიშანი, რომელიც აღიარებულია თითოეული ქვეყნის კანონმდებლობით. ქორწინების შესწავლა მნიშვნელოვანია, რადგან მის საფუძველზე ვიგებთ საზოგადოებაში მიმდინარე ტენდენციებსა და ნიმუშებს, საზოგადოების ღირებულებებისა და ნორმების ცვლილებებს.

მსოფლიოს მასშტაბით ქორწინების სტატისტიკა აჩვენებს, რომ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ქორწინების მაჩვენებელი მცირდება. ბევრ ქვეყანაში მათ შორის შეერთებულ შტატებში, კანადაში, ავსტრალიასა და გაერთიანებულ სამეფოში, ქორწინების მაჩვენებელი ამჟამად ყველაზე დაბალ ნიშნულზეა დაფიქსირებული. თუმცა ეს ტენდენცია არ არის უნივერსალური და მნიშვნელოვნად განსხვავდება სხვადასხვა ქვეყანაში.

ჟურნალ „The Ekonomist"-ის ერთ-ერთ გამოცემაში დეტალურადაა აღწერილი ქორწინებების რაოდენობა 1000 მოსახლეზე ქვეყნების მიხედვით. მონაცემები 2021 წლისაა. ამ მონაცემებით ქორწინების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელის სამეულში შედის პალესტინა (10,0‰), ფიჯი (9.8‰) და ეგვიპტე (9.6‰), საპირისპიროდ, ყველაზე დაბალში კატარი (1.4‰), ფრანგული გუიანა (2,4‰) და პერუ (2.5‰). რაც შეეხება საქართველოს, ქორწინების რიცხვის კლების მიხედვით დალაგებულ ქვეყნებს შორის 29-ე ადგილი უკავია (6.2‰) ისრაელსა (6.2‰) და ლიხტენშტეინს (6.0‰) შორის.

ევროკავშირის ქვეყნებში ქორწინების გრძელვადიანი ტენდენცია ქორწინების რიცხვის შემცირებას ადასტურებს. ყოველ 1000 კაცზე გაანგარიშებით ქორწინების რიცხვი 2019 წელს 4,3‰ იყო, რაც 1964 წელთან შედარებით 3,7-ით არის შემცირებული. 2019 წელს ყველაზე მეტი ქორწინება მოხდა კვიპროსზე (8,9‰), შემდეგ მოდის: ლიტვა (7,0‰), ლატვია და უნგრეთი (ორივე 6,7‰), რუმინეთი (6,6‰), სლოვაკეთი (5,5‰), დანია და მალტა (ორივე 5,3‰). ქორწინების ყველაზე

დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა იტალიაში (3,1‰), პორტუგალიასა და სლოვენიაში (ორივე 3,2‰), მათზე მცირედით მაღალია საფრანგეთში, ესპანეთში, ლუქსემბურგში (ყველგან 3,5‰) [https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210513-1].

ევროსტატის უახლეს მონაცემებზე დაყრდნობით, 2023 წელს ქორწინების ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები იყო რუმინეთში (5.8 ქორწინება 1000 ადამიანზე), ლატვიაში (5.6) და უნგრეთში (5.2). საპირისპიროდ, ქორწინების ყველაზე დაბალი მაჩვენებლები დაფიქსირდა სლოვენიაში (3.0 ქორწინება 1000 ადამიანზე), იტალიაში (3.1) და ბულგარეთში (3.4). 2022-დან 2023 წლამდე ეს მაჩვენებელი შემცირდა ევროკავშირის ხელმისაწვდომ 20 ქვეყანაში და მუდმივი დარჩა ორში (ლუქსემბურგი და პორტუგალია). დაახლოებით 1,8 მილიონი ქორწინება მოხდა ევროკავშირში 2023 წელს. ეს მაჩვენებლები შეიძლება გამოისახოს როგორც 4,0 ქორწინება ყოველ 1000 ადამიანზე.

მოკლედ, რომ დავახასიათოთ ევროკავშირის ქორწინების დინამიკა, იმ დღიდან საიდანაც ხელმისაწვდომია მონაცემები უახლოეს მონაცემებამდე, ასეთ სურათს მივიღებთ: 1964 წლიდან (ეს არის პირველი წელი, რომლიდანაც ხელმისაწვდომია მონაცემები), ევროკავშირში ქორწინების უხეში მაჩვენებელი 50%-ით შემცირდა შედარებითი თვალსაზრისით (8.0-დან 1000 ადამიანზე 1964 წელს 4.0-მდე 2023 წელს). კლების ტენდენცია შეფერხდა რამდენიმე შუალედური მწვერვალებით 1989 წელს (6.4), 2000

წელს (5.2), 2007 წელს (5.0) და 2018 წელს (4.5). 2019 წელს (4.3 1000 ადამიანზე) და 2020 წლამდე (3.2) შორის ქორწინების უხეში კლება შეიძლება განიმარტოს, როგორც COVID-19 პანდემიის ეფექტი, რაც წარმოადგენს თითქმის 25%-ით დაცემას. მას შემდეგ, და 2021 წლიდან მოყოლებული, მნიშვნელოვანი ზრდა შეინიშნება ნედლი ქორწინების მაჩვენებელში, რომელმაც მიაღწია 4.0-ს 2023 წელს [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage_and_divorce_statistics].

ოჯახისა და ქორწინების კვლევის ეროვნული ცენტრის ახალმა გამოკვლევამ აჩვენა, რომ აშშ-ში ქორწინების მაჩვენებელი ბოლო 50 წლის განმავლობაში 60%-ით არის შემცირებული [https://spectrumnews1.com/oh/columbus/news/2023/03/10/u-s--marriage-rate-plummets-nearly-60--over-the-past-50-years--study-reveals].

ბოლო რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში, ქორწინების მაჩვენებელი განსაკუთრებთ შემცირდა ახალგაზრდა ამერიკელებში. 2019 წლის მონაცემებით 30 წელზე უმცროსი ასაკის 18% დაქორწინებულია. 1995 წელს ეს მაჩვენებელი შედარებით მაღალი იყო და 31%-ს შეადგენდა, 2019 წელს 30-დან 49 წლამდე და 50 წელზე უფროსი ასაკის ჯგუფებში 62% დაქორწინებულია, რაც 1995 წლის მაჩვენებელს ჩამორჩება. 30-49 წლის ასაკობრივ ჯგუფში ეს მაჩვენებელი შეადგენდა 68%-ს, ხოლო 50 წელზე უფროსებში 65%-ს. [https://www.pewresearch.org/social-trends/2019/11/06/the-landscape-of-marriage-and-cohabitation-in-the-u-s/].

ცხრილი 1. ქორწინების სტატისტიკა ევროკავშირსა და შეერთებულ შტატებში

	მონაცემები	
	ევროკავშირის 27 ქვეყნიდან. 2019 წელი	შეერთებული შტატებიდან. 2020 წელი
ქორწინებათა რაოდენობა	2,129,400	1,135,000
ქორწინების მაჩვენებელი 1000 კაცზე	4.3	6.1
ქალების პირველი ქორწინების საშუალო ასაკი	30.9	28.1
მამაკაცების პირველი ქორწინების საშუალო ასაკი	33.5	30.2
ქორწინებაში არასდროს მყოფი პირები	25.40%	32.90%
ქორწინებაში მყოფი პირები	42.40%	47.00%
განქორწინებულები, განცალკევებულები	10.00%	10.40%
დაქვრივებულები	12.20%	9.70%

წყარო: https://onlinemftprograms.com/worldwide-marriage-statistics/

საქართველოში ქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი ანუ ქორწინებათა რაოდენობა მოსახლეობის 1000 კაცზე ერთ რომელიმე გამოკვეთილ ტენდენციაზე არ მიანიშნებს. ის აჩვენებს, რომ ქვეყანაში ქორწინების მაჩვენებელი მუდმივი კლების ან მუდმივი მატების ტენდენციით არ ხასიათდება.

ქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი პერიოდულად ხან ეცემოდა და ხან იზრდებოდა. ყველაზე დაბალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა 1997-2004 წლებში როცა ის მერყეობდა 3,2‰- სა და 3,9‰-ს შორის. 2005 წლიდან შეიმჩნევა ქორწინების რიცხვის ზრდა და 2010 წელს ქორწინების კოეფიციენტი 9,2‰-ს უტოლდება. მომდევნო ორ წელს ცოტა იკლებს და 2013 წელს მაქსიმუმს 9,3‰-ს აღწევს. მას მერე არა თუ ასეთი მაღალი მაჩვენებელი არ დაფიქსირებულა, არამედ კლება იწყო და ყველაზე დაბალი (4,4‰) მაჩვენებელი 2020 წელს ანუ პანდემიის პერიოდში დაფიქსირდა. იმის გამო, რომ ქორწინების კოეფიციენტი პანდემიის პერიოდში 1,9‰-ით შემცირდა, ხოლო მომდევნო წელს ისევ გაიზარდა 1,8‰-ით, უნდა ვივარაუდოთ, რომ ასეთი ერთჯერადი კლება და შემდგომი ზრდა სწორედ პანდემიას უკავშირდება. 2021 წელს ქორწინების მაჩვენებელი ათას კაცზე (6.2‰), თითქმის უტოლდება პანდემიამდელი პერიოდის მაჩვენებელს (6,3‰). 2022 წელს ქორწინების კოეფიციენტმა 7,0‰ შეადგინა. თუმცა მომდევნო 2023 წელს კვლავ დაიკლო და 6.0‰-ს გაუტოლდა [https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/323/kortsineba].

პანდემიის პერიოდში ქორწინების კლება მხოლოდ საქართველოსთვის არ არის დამახასიათებელი, მან მრავალი ქვეყნის დემოგრაფიულ მაჩვენებლებზე მოახდინა მნიშვნელოვანი გავლენა. მაგალითისთვის იტალიის მონაცემებს მოვიყვანთ, რომელიც ზოგადად ქორწინების დაბალი მაჩვენებლით ხასიათდება. 2020 წელს იტალიაში ქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი 1,6‰-მდე დაეცა. კლება უფრო ნაკლები იყო, ვიდრე საქართველოში. პანდემიის შემდგომ 2021 წელს კი იტალიის ქორწინების ზოგადი

კოეფიციენტი დაუბრუნდა 2019 წლის მაჩვენებელს (ორივე დროს (3,1) [https://www.Statistta.cm/statistics/568092/marriage-rate-in-italy/].

XXI საუკუნეში ქორწინების ერთ-ერთ თავისებურებას წარმოადგენს ქორწინების რიცხვის კლებასთან ერთად პირველი ქორწინების ასაკის ზრდა ე. წ. **გვიანი ქორწინება.** ეს ტენდენცია მსოფლიოს მრავალი ქვეყნისთვისაა დამახასიათებელი. მათ შორისაა საქართველოც. ქვემოთ მოცემულ ცხრილში ნათლადაა წარმოდგენილი ჩვენი ქვეყნის ქორწინების მაჩვენებლები ახალ საუკუნეში.

ცხრილი 2. ქორწინების ზოგიერთი მაჩვენებლი საქართველოში XXI საუკუნეში

წელი	ქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი, ყოველ 1000 კაცზე, ‰	პირველი ქორწინებები %	
		მამაკაცები	ქალები
2001	3.3	97,8	98.4
2002	3.2	98,2	98,8
2003	3.2	96,4	86,7
2004	3.8	97,6	97,4
2005	4.6	97,8	97,9
2006	5.6	98,5	98,7
2007	6.4	98,4	98,4
2008	8.2	97,3	97,8
2009	8.3	96,5	97,4
2010	9.2	95,6	96,6
2011	8.2	94,1	95,4
2012	8.2	92,7	94,1
2013	9.3	92,4	94,1

წელი	ქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი, ყოველ 1000 კაცზე, ‰	პირველი ქორწინებები %	
		მამაკაცები	ქალები
2014	8.5	89,4	90,1
2015	7.8	88,3	90,1
2016	6.7	87,9	89,7
2017	6.4	87,2	88,5
2018	6.2	85,4	87,2
2019	6.3	82,2	84,7
2020	4.4	86,2	84,5
2021	6.2	80,5	82,0
2022	7.0	79.5	81,2
2023	6.0	78,3	79,8

წყარო: https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/323/kortsineba

მამაკაცებში პირველი ქორწინების მედიანა XXI საუკუნეში 20 850-ის ტოლია, ხოლო ქალებში 21 216-ის. პირველი ქორწინების რიცხვის კლების პარალელურად იზრდება ხელახალი ქორწინების რიცხვი. ხელახალი ქორწინების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი როგორც მამაკაცებში (5262), ისე ქალებში (4860) 2022 წელს დაფიქსირდა. რაც შეეხება ხელახალი ქორწინების მედიანას მამაკაცებში მან 5048, ხოლო ქალებში 4711 შეადგინა.

პირველი ქორწინების საერთო მაჩვენებლის არსებითი კლება დაკავშირებულია პირველი ქორწინების საშუალო ასაკის ზრდასთან. ბოლო დრომდე ბევრ ქვეყანაში ქალის ქორწინების ასაკი უფრო დაბალი იყო, ვიდრე მამაკაცის. მაგრამ გენდერული თანასწორობის გამო ის ბევრგან მამაკაცის ასაკამდე გაიზარდა. პირველი ქორწინების

საშუალო ასაკის მიხედვით ევროპის ქვეყნებში მდგომარეობა ამგვარია: ქორწინება ყველაზე ადრეულია აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნებში, სადაც პატარძალი 22-26 წლისაა, ხოლო საქმრო 24-27 წლის. ცენტრალური ევროპის უმეტეს ქვეყნებში ქალები 27, ხოლო მამაკაცები 30 წლის ასაკში ქორწინდებიან. რაც შეეხება ჩრდილო, სამხრეთ და დასავლეთ ევროპას, აქ ყველაზე მაღალია პირველი ქორწინების საშუალო ასაკი. ამ მონაცემის მაღალი მაჩვენებლით ლიდერობს შვედეთი. ევროკავშირის ყველა წევრ ქვეყანაში 2013 წელს მამაკაცებისათვის პირველი ქორწინების საშუალო ასაკი იყო მინიმუმ 30 წელი, გამონაკლისი იყო პოლონეთი (29 წელი), ლიეტუა (29,5 წელი) და რუმინეთი (29,7 წელი). პირველი ქორწინებისას მამაკაცებში ყველაზე მაღალი საშუალო ასაკი დაფიქსირდა შვედეთში (35,7 წელი), შემდეგ მოდის დანია, ესპანეთი და იტალია (თითოეულისთვის დაახლოებით 34 წელი). [https://ec.europa.eu › eurostat › statistics-explained › title] 2019 წელს შვედეთს პირველი ქორწინების საშუალო ასაკი ყველაზე მაღალი ჰქონდა, როგორც მამაკაცებში (36,7 წელი) ისე ქალებში (36,7 წელი). მის საპირისპიროდ ჩრდილოეთ მაკედონიაში პირველი ქორწინების ყველაზე ახალგაზრდა ასაკი დაფიქსირდა (26,5 წელი) ორივე სქესის წარმომადგენლებში [https://www.statista.com/statistics/612174/mean-age-at-first-marriage-in-european-countries/#statistic Container]. 2023 წლის მონაცემების მიხედვით პირველი ქორწინების ასაკი ქალებისთვის ყველაზე დაბალი იყო მოლდავაში (24,7 წელი), ხოლო ყველაზე მაღალი შვედეთში (34,5 წელი), მამაკაცების შემთხვევაში ყველაზე დაბალი იყო ბელარუსიაში (27,5 წელი) და ყველაზე მაღალი ნორვეგიაში

(36,9 წელი). როგორც მოყვანილი მონაცემებიდან ჩანს პირველი ქორწინების საშუალო ასაკი წინა წლებთან შედარებით კიდევ უფრო გაზრდილია. ასევე შეცვლილია ქვეყნები პირველი ქორწინების ასაკის ზრდის მიხედვით.

საქართველოში პირველი ქორწინების ასაკი გაიზარდა ორივე სქესის წარმომადგენლებში. თუ ახალი საუკუნის დასაწყისში (2001 წელი) მამაკაცის პირველი ქორწინების ასაკი 28,8 წელი იყო, 2023 წელს მან 34,4 წელს მიაღწია, ანუ ზრდა მოხდა 5,6 წლით. ხოლო ქალების შემთხვევაში ზრდა უფრო მეტად მოხდა (6,7 წლით) და გაუტოლდა 31,9 წელს [https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/323/kortsineba]. რეალურად ქორწინების ასაკი იზრდება, თუმცა სოციოლოგიური კვლევები[1] (2023 წელი) ადასტურებს, რომ ქორწინებისთვის ოპტიმალურ ასაკად მოსახლეობა შედარებით დაბალ ასაკს მიიჩნევს. ქალებისთვის ქორწინების საუკეთესო ასაკად რესპოდენტები ასახელებენ 24 წელს. უმნიშვნელო განსხვავებაა რესპოდენტთა სქესის მიხედვით. მამაკაცი რესპოდენტები მიიჩნევენ, რომ ქალისთვის ქორწინების საუკეთესო ასაკია 23,5 წელი, ხოლო თავად

[1] ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის თანამშრომლებმა 2023 წელს დედაქალაქსა და ქვეყნის ყველა რეგიონში ჩავატარეთ სოციოლოგიური გამოკვლევა: „საქართველოს ოჯახების სოციალური ეკონომიკური და დემოგრაფიული ანალიზი“. გამოიკითხა 1891 რესპონდენტი. გამოკითხულთა წილი რესპონდენტთა საერთო რაოდენობაში მაქსიმალურად იყო მიახლოებული შესაბამისი რეგიონის მოსახლეობის წილთან საქართველოს მთელ მოსახლეობაში. გამოიკითხა 16-49 წლის მოსახლეობა შემთხვევითი შერჩევის გზით, წინასწარ შედგენილი კითხვარით.

ქალები 24,2 წელს ასახელებენ. რაც შეეხება მამაკაცებისთვის ქორწინების საუკეთესო ასაკს, რესპოდენტებმა 27,5 წელი დასახელდა. თუმცა რესპოდენტთა სქესის მიხედვით ანალიზმა აჩვენა, რომ აქაც შეიმჩნევა უმნიშვნელო სხვაობა. მამაკაცი რესპოდენტები ასახელებენ 27,1 წელს, ხოლო ქალები 27,7 წელს.

მსოფლიოს თითქმის ყველა რეგიონში ქორწინების საშუალო ასაკი იზრდება, სქესობრივ ასაკობრივი სხვაობა ქორწინებაში მცირდება. ეს ტენდენცია მნიშვნელოვან ყურადღებას იპყრობს მკვლევართა მხიდან. ერთ-ერთი მათგანის საფუძველზე დამტკიცებულია მოცემული ტენდენციის ხუთი ჰიპოთეზა – ეკონომიკური მოდერნიზაცია, მიწოდება და მოთხოვნა, სოციალური/ კულტურული/ რელიგიური გავლენა/ ჯანდაცვის ხარისხი და სიცოცხლის ხანგრძლივობის რისკის გაზრდა. მკვლევარებმა (Narumon Saardchom, Jean Lemaire) ეს ჰიპოთეზა დაასაბუთეს ქორწინების დროისა და გავრცელების რეგრესული ანალიზის საფუძველზე 40 ახსნა განმარტებითი ცვლადის გამოყენებით. მათ მიერ ნაპოვნია ეკონომიკური მოდერნიზაციისა და განათლების გავლენის უამრავი მტკიცებულება [https://www.researchgate.net/publication/254372764_Causes_of_Increasing_Ages_at_Marriage_An_International_Regression_Study].

ზოგიერთი მკვლევარის აზრით, ქორწინების გაჭიანურების მიზეზი სამ პარადოქსს მოიცავს. **პირველი** პარადოქსი არის თანაცხოვრება, რომლის დროსაც ბევრ ახალგაზრდას სჯერა ქორწინებამდე ერთად ცხოვრების, რადგან ფიქრობენ, რომ ეს მოქმედებს როგორც "ტესტი

დრაივი". **მეორე** არის „ველური შვრიის თესვის“ პარადოქსი. ზოგიერთი მოზარდის აზრით, მათთვის დროა სექსუალური ექსპერიმენტების ჩატარების, „ჭამა, დალევა და მხიარულება ხვალინდელი დღისთვის, როცა მოკვდებიან“. ხოლო **მესამე** არის პარადოქსი - "უფროსი უკეთესია". ბევრი ახალგაზრდა ფიქრობს, რომ ქორწინება არის უფრო ზიანზე გადასვლა, ვიდრე სარგებელზე; ამ მიზეზებით, ახალგაზრდები დაქორწინებას არ ჩქარობენ და ოცდაათ წლამდე ან უფრო მაღალ ასაკში გადააქვთ [Carroll, J. 2017. 24-27].

ბოლო რამდენიმე ათწლეულის განმავლობაში, მსოფლიოს ყველა რეგიონში, ქორწინების ასაკის ზრდა რატომ ხდება მეცნიერთა განხილვის საგანი? მაშინ როცა ქორწინების შესაფერისი დრო განსხვავდება თითოეული ადამიანისთვის, რაც დამოკიდებულია მათ პრიორიტეტებზე, ღირებულებებზე და გარემოებებზე. სოციალური მეცნიერების წარმომადგენელთა აზრით, გვიან ქორწინებას ბევრი დადებითი ეფექტი აქვს. თუმცა, ის ასევე შეიძლება იყოს მრავალი უსიამოვნების მიზეზი ოჯახის სტაბილურობისა და გადაწყვილების შაბლონებში (Carroll, 2017). Millennials-ის ეროვნულმა გამოკითხვამ აჩვენა 18-33 წლამდე ადამიანების გვიანი ქორწინების ფართო მხარდაჭერა. მათი უმეტესობა თანხმდება, რომ გვიანი ქორწინება ეხება ცოლ-ქმარის, უფრო მეტად მომწიფებულობას, რის გამოც ისინი უფრო კარგი მეუღლეები იქნებიან და უფრო მეტად მიაღწევდნენ პირად მიზნებს სინანულის გარეშე მომავალ ცხოვრებაში [Hawkins et al., 2022].

მეცნიერები გამოყოფენ გვიანი ქორწინების როგორც დადებით, ისე უარყოფით ფაქტორებს. დადებით ფაქტორებში მოიაზრება:

- ✓ პიროვნული ზრდა – თანამედროვე ეპოქაში, პიროვნების ზრდა უფრო მნიშვნელოვანი ხდება, ვიდრე ადრე, რადგან ბევრმა ადამიანმა დაიწყო მნიშვნელობის მინიჭება როგორც კარიერისთვის, ასევე პიროვნებისთვის. კერძოდ, ქალები, რომლებიც ადრე ქორწინდებიან და მშობიარობენ, სხვა პასუხისმგებლობების გამო ვერ ამახვილებენ ყურადღებას პიროვნების ზრდაზე. ზოგიერთ ქალს შეუძლია გადადოს თავისი გეგმები ორსულობის დროს. ქალების გარდა, მამაკაცებსაც შეიძლება მოუწიოთ თავიანთი გეგმების გადადება, რომლებიც დაკავშირებულია პიროვნების ზრდასთან; ამიტომ, გვიან ქორწინება შეიძლება იყოს ადამიანების პიროვნების განვითარების საშუალება [Haotanto, 2016].
- ✓ ოჯახური სტაბილურობა და ადაპტაცია – ზოგიერთი მკვლევარი აღნიშნავს სიმწიფის ეფექტის მნიშვნელობას. ადრეულ ასაკში ქორწინება შეიძლება შეფერხების უფრო მაღალი რისკის ქვეშ იყოს, რადგან მეუღლეები უფრო მეტად ეფუძნებიან მცდარ მოლოდინებს. ახალგაზრდა მეუღლეებს შეიძლება ჰქონდეთ არასაკმარისი თვითშემეცნება და არ იყვნენ დარწმუნებული საკუთარი და პარტნიორების პოტენციურ მახასიათებლებში [Lehrer & Chen, 2013]. ადამიანები, რომლებიც ქორწინებამდე ატარებენ მარტოხელობაში წლებს, შეუძლიათ აჩვენონ მეტი ზრდასრულობა ქორწინებაში მათი ტოლერანტობით, ცოდნით, სტრესის ქვეშ მყოფი სიმშვიდითა და სურვილით

[Karamat, 2016]. კვლევის თანახმად, გვიან ქორწინება ამცირებს განქორწინების შესაძლებლობას. მონაცემები ცხადყოფს, რომ ყოველი დამატებითი ასაკი ქორწინებისას ამცირებს განქორწინებას თერთმეტი პროცენტით. ასაკის გამო იზრდება ადამიანების აზროვნებასა და ქცევაში სიმწიფის დონე; ამიტომ, ადამიანები უფრო ვირტუალურად მსჯელობენ იმაზე, თუ რა სურთ ცხოვრებისეული ურთიერთობიდან, როდესაც ისინი იზრდებიან [Haotanto, 2016].

- ✓ განათლება და კარიერული შესაძლებლობები - დღევანდელ შესაძლებლობებში განათლება გახდა ადამიანების აუცილებელი მოთხოვნილება. აღსანიშნავია, რომ ქორწინების დაგვიანების ფუნდამენტური მიზეზი გახდა ქალთა ადგილების რაოდენობის ზრდა როგორც განათლებაში, ასევე სამუშაო გარემოში. გვიანი ქორწინება საშუალებას აძლევს ადამიანებს გააგრძელონ საგანმანათლებლო ცხოვრება და ყურადღება გაამახვილონ თავიანთ კარიერულ არჩევანზე, დაიმკვიდრონ თავი საკუთარ პროფესიაში. იყვნენ დამოუკიდებლები. ასე, რომ გვიან ქორწინებას შეუძლია ადამიანებს მიაწოდოს კარიერა და აუხდინოს საგანმანათლებლო ოცნებები.
- ✓ ფინანსური სტაბილურობა – ზოგიერთი ადამიანი არ ჩქარობს დაქორწინებას სანამ თავს დაცულად არ იგრძნობს ფინანსურად, რათა შეძლოს საკუთარი თავისა და ოჯახის უზრუნველყოფა. ქორწინების გადავადება, ხშირად, ფინანსური სტაბილურობის მიზეზით არის გამოწვეული.

ახლა განვიხილოთ გვიანი ქორწინების ის უარყოფითი მხარეები რომლებსაც მეცნიერები ანიჭებენ დიდ

მნიშვნელობას: - შობადობის შემცირება - მთელ მსოფლიოში, საქორწინო კავშირის დამყარება ზოგადად მიღებულია, როგორც ნაყოფიერების წინაპირობა; ამიტომ, გვიანი ქორწინება უარყოფითად აისახება ოჯახის ინსტიტუტების წარმოშობის შენარჩუნების ფუნდამენტურ ფუნქციაზე [Eralp & Gökmen, 2020]. გვიანი ქორწინების ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი უარყოფითი ზეგავლენა არის დაგვიანებული მშობიარობა, რაც გავლენას ახდენს მოსახლეობის ზრდაზე. Human Reproduction-ში გამოქვეყნებულ კვლევაში ნათქვამია, რომ ქალის ნაყოფიერება მცირდება უკვე 20 წლის ბოლოს და არა ოცდაათის, როგორც ეს ადრე ითვლებოდა [Karamat, 2016]. ბევრი ქალის საკვერცხეების რეაქტიულობა მიდის ზონაში და როგორც კი ეს დაქვეითება ვითარდება, ქალებს დაორსულების ნაკლები შესაძლებლობა აქვთ [Mcllhaney & Sprigg, 2021]. იმის გამო, რომ ქალები აჭიანურებენ ქორწინებას, ეს ამცირებს მათი ნაყოფიერების წლებს და მოგვიანებით შვილის გაჩენის მცდელობები შეიძლება გართულდეს. დღეს ქალებისთვის პირველი ქორწინების საშუალო ასაკი 28 წელზე მეტია. პირველი ქორწინების საშუალო ასაკი მიუთითებს იმაზე, რომ ქალების ნახევარი პირველად ქორწინდება, ასევე, ბევრი არ ცდილობს დაორსულებას 30 წლის შემდეგაც. როგორც ზემოთ აღინიშნა, თუ ნაყოფიერება მცირდება ქალებში ოცი წლის ასაკიდან, დაორსულების შესაძლებლობა თითქმის ოცდაათი წლის ასაკში შეიძლება უფრო რთული იყოს. მთელ მსოფლიოში ქალებს უფრო ნაკლები ჩვილი ჰყავთ წინა თაობასთან შედარებით [Mcllhaney & Sprigg, 2021]. ამ მიზეზით, მსოფლიოში მშობიარობის მაჩვენებელი მცირდება, რაც

მოსახლეობის შემცირების მთავარი ფაქტორია [Karamat, 2016].

✓ პათოლოგია ბავშვებში და რთული ორსულობა - არსებობს ორსულობისა და მშობიარობის პრობლემების რისკი 30 წელზე უფროსი ასაკის ქალებში, ასევე, თავს იჩენს ჩვილების პრობლემები, რომელიც მხოლოდ დედებთან არ არის დაკავშირებული, ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი შეიძლება იყოს მამების ასაკი. ერთ-ერთი კვლევა მიუთითებს, რომ ხანდაზმული მამაკაცების, რომლებიც იყვნენ 40 ან 40 წელზე მეტის, შვილებს 5.75-ჯერ უფრო ხშირად აღენიშნებოდათ აუტიზმის სპექტრის აშლილობა, ვიდრე 30 წლამდე ასაკის მამაკაცების ბავშვებს [Karamat, 2016].

✓ თაობათა უფსკრული ბავშვებსა და მშობლებს შორის – გვიან ქორწინება არ არის სასარგებლო ოჯახისთვის და საზოგადოებისთვის, რადგან შეიძლება გამოიწვიოს თაობათა უფსკრული შვილებსა და მშობლებს შორის. თაობათა უფსკრული მშობლებსა და შვილებს შორის ჩნდება ღირებულებებში, ინტერესებში. მშობლები იშვიათად იტანენ შვილების შეცდომებს სამყაროსადმი მათი ხედვის გამო, ამიტომ ამ ტოლერანტობის ნაკლებობამ შეიძლება გამოიწვიოს კომუნიკაციისა და გაგების ნაკლებობა. შეასუსტოს მათ შორის ფსიქო-ემოციური კავშირი.

გვიანი ქორწინების უარყოფითი ფაქტორები არა მხოლოდ ოჯახზე ახდენს გავლენას, არამედ საზოგადოებაზეც. ჩვენს მიერ 2023 წელს ჩატარებულმა სოციოლოგიურმა გამოკვლევამ შესაძლებლობა მოგვცა შეგვესწავლა საქართველოს მოსახლეობის აზრი ზოგადად გვიანი ქორწინების მიზეზების შესახებ. რესპოდენტთა მიერ ჩამოთვლილ მიზეზებს თუ სიხშირის მიხედვით

დავალაგებთ შემდეგ სურათს მივიღებთ: ეკონომიკური პირობები (66,7%), უმუშევრობა (50%), სასურველი პარტნიორის არ ყოლა (47,5%), სამსახური, კარიერა (45%), განათლება (19,6%), მიგრაცია (10%). გამოკვლევის მიხედვით გამოკითხული 16-49 წლის რესპოდენტებიდან 43% დასაოჯახებელია. მათ შორის 16-29 წლის ასაკობრივ ჯგუფში 84%, 30-39 წლის ასაკობრივ ჯგუფში 11% და 40-49 წლისაში 5%. დასაოჯახებელი რესპოდენტების მხოლოდ 35% აპირებს უახლოეს ხუთ წელიწადში დაოჯახებას, დანარჩენი ან არ აპირებს, ან ჯერ არ გადაუწყვეტია. მათგან ვინც არ აპირებს 20% 40-49 წლის ასაკობრივი ჯგუფის რესპოდენტია, ხოლო 13,5% – 30-39 წლის. გადავადებული და გვიანი ქორწინებების ძირითადი მიზეზები, რომლებიც ხელს უშლიან მათ დაოჯახებას, თავად რესპოდენტების აზრით არის ქორწინების აღქმა კარიერული წინსვლის შემაფერხებელ ფაქტორად. ახალგაზრდები ყველაზე მეტად ამ მიზეზს ასახელებენ (27,%), თანაც ეს მიზეზი ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით უმეტესად 16-29 წლის ახალგაზრდებში სახელდება (98%) და ამ ასაკობრივი ჯგუფის ქალ რესპოდენტებს 2,2-ჯერ მეტად მოჰყავთ ეს მიზეზი ვიდრე მამაკაცებს. აშკარაა ახალგაზრდა ქალების სწრაფვა კარიერული წინსვლისა და, შესაბამისად, დამოუკიდებლობისაკენ. მეორე, მნიშვნელოვანი მიზეზი არის სასურველი პარტნიორის არ ყოლა (26,5%). ეს მიზეზი 2,3-ჯერ მეტად სახელდება ყველა ასაკობრივი ჯგუფის ქალ რესპოდენტებში, ვიდრე მამაკაცებში. ფაქტიურად, ქორწინების გარეშე დარჩენის ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზი 30-39 წლის ასაკობრივი ჯგუფის ქალების 54% -თვის

და 40-49 წლის ქალების 65%-თვის სწორედ სასურველი პარტნიორის არ არსებობაა. რაც სავარაუდოდ ეჭვქვეშ აყენებს მათ მომავალ ქორწინებას. რადგან სასურველი პარტნიორის შერჩევა საკმაოდ რთულია და დრო სჭირდება, ასაკის მატებასთან ერთად კი ხელმისაწვდომი პარტნიორის პოვნის შანსები მცირდება. ეს კი ზრდის მარტოხელად დარჩენის რისკებს. ისეთი მიზეზები, როგორიცაა ეკონომიკური მდგომარეობა (19,7%) და საბინაო პრობლემები (5,5%) თითქმის თანაბრად სახელდება როგორც მამაკაცებში ისე ქალებში. ხოლო ქორწინებისთვის ფსიქოლოგიური მოუმზადებლობა (19,6%) ორივე სქესის რესპოდენტებმა დაასახელეს, თუმცა ქალები 2,9-ჯერ მეტად აღნიშნავენ ამ მიზეზს ვიდრე მამაკაცები.

ქორწინების გადავადება მნიშვნელოვნად უკავშირდება „კულტურულ რევოლუციას“. მას შემდეგ რაც ქორწინებამდე ერთად ცხოვრება წყვილების ჩვეულ პრაქტიკად იქცა, ბევრი წყვილი ამას იყენებს იმის შესამოწმებლად თუ ერთმანეთთან რამდენად თავსებადები არიან. ეს არის ურთიერთობა ვალდებულებების გარეშე. ამასთან, მნიშვნელოვნად დაეცა სექსთან, თანაცხოვრებასთან და ქორწინების გარეშე შვილის გაჩენასთან დაკავშირებული სტიგმა. ამავდროულად, მნიშვნელოვნად გაიზარდა გაუთხოვარი წყვილებისა და მათ მიერ დაბადებული შვილების სამართლებრივი დაცვა. ორსულობა აღარ არის სწრაფი ქორწინების მიზეზი, რადგან უკვე მისაღებია ქორწინების გარეშე შობადობა, ანუ უფრო დიდმა სოციალურმა მიმღებლობამ ბევრ წყვილს საშუალება მისცა ერთად ეცხოვრა. გენდერულმა თანასწორობამ, ქალების აქტიურად ჩაბმამ სამუშაო ძალაში, მათმა სწრაფვამ

კარგი განათლების მიღებისა და პროფესიული წინსვლისადმი მარტო ცხოვრება უფრო მიმზიდველი გახადა. ამას ემატება ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარება, რომელმაც საოჯახო საქმეებისათვის საჭირო უნარებისა და დროის მაქსიმალური დაზოგვა მოახდინა. მარტო ცხოვრება გაადვილდა. ორკაციანი ოჯახები, სადაც მხოლოდ ერთი ადამიანი მუშაობს ნაკლებად საჭირო და გავრცელებული გახადა.

თავის მხრივ, გვიანი ქორწინება **გადავადებულ მშობლობას** უკავშირდება. ამ უკანასკნელმა მსოფლიოში მასშტაბური ხასიათი მიიღო და შედეგიც სახეზეა – შობადობა შემცირდა. ზემოთ აღვნიშნეთ, რომ გვიანი ქორწინების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი უარყოფითი ფაქტორი სწორედ შობადობის შემცირებაა. საკითხის უფრო ნათლად აღსაქმელად, აღვნიშნავთ, რომ შობადობის ყველაზე ზუსტი მაჩვენებელი არის შობადობის ჯამობრივი კოეფიციენტი - ბავშვების საშუალო რაოდენობაა, რომლებიც ცოცხლად დაიბადნენ ქალის მთელი ცხოვრების განმავლობაში (პირობითად იგულისხმება ქალის 15-49 წლის ასაკში ცოცხლად დაბადებულები). შობადობის საერთო მაჩვენებელი 2,1 ცოცხლადშობილია ქალზე. ის განიხილება როგორც ჩანაცვლების დონე. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ეს არის ცოცხლად დაბადებულთა საშუალო რაოდენობა ერთ ქალზე, რომელიც საჭიროა მოსახლეობის რაოდენობის მუდმივად შესანარჩუნებლად მიგრაციის არ არსებობის შემთხვევაში. იმ შემთხვევაში თუ შობადობის საერთო მაჩვენებელი ერთ ქალზე ნაკლებია 1,3 ცოცხლადშობილზე მაშინ სახეზე გვაქვს „ყველაზე დაბალი შობადობა“.

საქართველოში შობადობის ჯამობრივი კოეფიციენტის შესწავლა ნამდვილად არ მიგვანიშნებს მოსახლეობის აღწარმოების სახარბიელო მდგომარეობაზე. ჯერ კიდევ გასული საუკუნის ბოლოდან 2014 წლამდე შობადობის ჯამობრივი კოეფიციენტი ნაკლები იყო 2,1-ზე ანუ ჩანაცვლების დონისთვის საჭირო მაჩვენებელზე ნაკლები იყო (1994 წელი 1,5). ქვეყანაში მდგომარეობის გამოსწორება დაიწყო 2014 წლიდან, როცა შობადობის ჯამობრივი კოეფიციენტი გაუტოლდა 2,3-ს. ეს ტენდენცია გაგრძელდა 2018 წლამდე (2,1), ე.ი. მხოლოდ ხუთი წელი. მომდევნო 2019 წლიდან შობადობის ჯამობრივი კოეფიციენტი საჭიროზე დაბალია (2.0). გასულ 2023 წელს ეს უკანასკნელი 1,7-ს გაუტოლდა. ჯერჯერობით საქართველოში არ გვაქვს „ყველაზე დაბალი შობადობა“, მაგრამ კლება თუ კვლავ გაგრძელდა არ არის გამორიცხული, რომ ეს ეტაპიც დადგეს.

ბოლო ათწლეულების განმავლობაში მსოფლიოში შობადობა მეტ-ნაკლებად იკლებს. მსოფლიოს შობადობის მაჩვენებლებს თუ თვალს გადავავლებთ, დავინახავთ ყოველწლიურ კლებას. ასე მაგალითად: 2024 წელს 1000 კაცზე მსოფლიოში დაიბადა 17,299 ცოცხლადშობილი, ეს მაჩვენებელი 0,94%-ით ნაკლებია წინა წლის იმავე მაჩვენებელთან შედარებით. 2023 წელს დაიბადა 17,464 ცოცხლადშობილი 1000 კაცზე, რაც აჩვენებს წინა წლის შობადობის მაჩვენებლის შემცირებას 1,15%-ით; 2022 წელს კი 17,668 ცოცხლადშობილი იყო 1000 კაცზე, ესეც აჩვენებს 2021 წელთან შედარებით 1,15%-ით შემცირებას. ქვემოთ მოყვანილია მსოფლიოში შობადობის მონაცემთა ცხრილი,

რომელიც მოიცავს გაეროს მიერ გაკეთებულ პროგნოზს მიმდინარე 2025 წლისათვის.

ცხრილი 3. შობადობის მონაცემები ახალი საუკუნის მსოფლიოში

წელი	შობადობა 1000 კაცზე	ზრდის მაჩვენებელი
2025	17.134	-0.950%
2024	17.299	-0.940%
2023	17.464	-1.150%
2022	17.668	-1.150%
2021	17.873	-1.130%
2020	18.077	-1.120%
2019	18.282	-1.100%
2018	18.486	-1.050%
2017	18.682	-1.040%
2016	18.879	-1.030%
2015	19.075	-1.020%
2014	19.272	-1.010%
2013	19.468	-0.890%
2012	19.642	-0.880%
2011	19.817	-0.870%
2010	19.991	-0.870%
2009	20.166	-0.860%
2008	20.340	-0.660%
2007	20.475	-0.660%
2006	20.611	-0.650%
2005	20.746	-0.650%
2004	20.882	-0.640%
2003	21.017	-1.120%
2002	21.256	-1.110%
2001	21.495	-1.100%

წყარო: https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/wld/world/birth-rate

როგორც მოყვანილი მონაცემებიდან ჩანს მსოფლიოში შობადობა კი არ იზრდება, არამედ იკლებს. ახალი საუკუნის დასაწყისიდან დღემდე შობადობის მაჩვენებელი ყოველ 1000 კაცზე შემცირებულია 4 361-ით.

შობადობის შემცირებასთან დაკავშირებით დემოგრაფებს განსხვავებული მოსაზრებები გააჩნიათ. დემოგრაფიული ისტებლიშმენტის უმეტესი ნაწილი, როგორიცაა გაეროს მოსახლეობის განყოფილება, თვლიდა რომ შობადობის მაჩვენებელი გრძელვადიან პერსპექტივაში დასტაბილურ-დებოდა ჩანაცვლების დონის გარშემო. ექსპერტთა გარკვეული ჯგუფისთვის დაბალი შობადობა განვითარებული საზოგადოების ფუნდამენტური მახასიათებელია. ისინი მოიაზრებდნენ, რომ ასეთი საზოგადოება შესაძლებელია არამდგრადი იყოს. მეორე დემოგრაფიული გადასვლის ავტორების (Van De Kaa.; Ron Lesthaeghe) აზრით, მსოფლიოს თითქმის ყველა საზოგადოება საბოლოოდ გადავა ძალიან დაბალ შობადობაზე თუ არ მოხდება რაიმე გაუთვალისწინებელი ღრმა ცვლილება სოციალურ პროცესებში [Ron Lesthaeghe].

უკვე აღვნიშნეთ, რომ ქალის ნაყოფიერების პერიოდი 15 წლიდან 49 წლამდე გრძელდება. გვიანი ქორწინება კიდევ ამცირებს ამ პერიოდს. რაც თავის მხრივ, შობადობის შემცირებაზე აისახება. ევროსტატი იძლევა ევროკავშირის ქვეყნებში პირველი შვილის გაჩენისას ქალის ასაკს. ამ მონაცემების მიხედვით საშუალოდ ევროკავშირში ქალები, რომლებმაც 2022 წელს პირველი შვილი გააჩინეს 29,7 წლის ასაკში იყვნენ. ქალების მიერ პირველი შვილის გაჩენის ასაკი ქვეყნების მიხედვით განსხვავებულია. პირველი შვილის

დაბადებისას ქალის ყველაზე დაბალი საშუალო ასაკი გვხვდება ბულგარეთში (26,6 წელი), რუმინეთში (27,0 წელი), ხოლო ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები დაფიქსირდა იტალიასა (31,7 წელი) და ესპანეთში (31,6 წელი). ევროსტატის მონაცემებით ევროკავშირის ქვეყნებში 2022 წელს თითქმის ორჯერ ნაკლები ბავშვი დაიბადა, ვიდრე ექვსი ათწლეულის წინ. სახეზეა გვიანი ქორწინების გავლენა შობადობის შემცირებაზე [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Fertility_statistics].

საქართველოს შემთხვევაში განვიხილოთ შობადობის ასაკობრივი კოეფიციენტი. ეს არის გარკვეული ასაკის ქალების მიერ გაჩენილი ბავშვების საშუალო რიცხოვნობა და უჩვენებს ცოცხლად დაბადებულთა რაოდენობას შესაბამისი ასაკის 1000 ქალზე. გასული საუკუნის მიწურულს შობადობის ასაკობრივი კოეფიციენტი ყველაზე მაღალი იყო 20-24 წლის ქალებში, 1994 წლის ჩათვლით მათ მერე მოდიოდა 20 წლამდე ასაკის ქალები, ხოლო 1995 წლიდან მდგომარეობა შეიცვალა და უკვე დაფიქსირდა ქალთა ასაკის ზრდა. 20 წლამდე ასაკის ქალები ჩაანაცვლა 25-29 წლის ქალებმა. (1994 წელი - 20 წლის ქალები 67,1‰; 20-24 წლის ქალები 113,9‰; 25-29 წლის ქალები 64,6‰. 1995 წლის მონაცემით - 20 წლისები 65,7‰; 20-24 წლის 116,0‰ და 25-29 წლის ქალები 67,9‰). 2017 წლიდან მდგომარეობა კიდევ შეიცვალა – უფრო მეტად გაიზარდა ქალის ასაკი და შობადობის ასაკობრივი კოეფიციენტი ყველაზე მაღალი გახდა უკვე 25-29 წლის ასაკის ქალებში და ეს ტენდენცია გრძელდება დღესაც. ანუ საქართველოშიც სახეზეა გადავადებული მშობლობა.

ცხრილი 4. შობადობის ასაკობრივი კოეფიციენტი საქართველოში (‰)

დედის ასაკი	წლები		
	2021	2022	2023
- 20	24.8	21.9	20.3
20-24	100.4	90.2	77.7
25-29	126.7	113.7	102.0
30-34	86.9	83.1	79.1
35-39	44.8	42.9	43.8
40-46	12.1	11.6	14.4
45-54	0.8	1.1	2.7

წყარო: https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/319/dabadeba

მეორე დემოგრაფიული გადასვლის ერთ-ერთმა ავტორმა დემოგრაფმა რონ ლესთაეგემ (Ron Lesthaeghe) შეისწავლა, რომ ნაყოფიერების რეალიზაცია შემცირდა ყველა ასაკობრივ ჯგუფში. მართალია, მოზარდებში მშობიარობა შემცირდა, რაც დადებით ტენდენციად ითვლება, მაგრამ ასევე შემცირდა მშობიარობა 20, 30 და 40 წლის ქალებში. ეს კი უარყოფითი შედეგების მომტანია. ლესთაეგე მიიჩნევს, რომ შობადობის „გამოჯანმრთელება“ ამ ეტაპზე უფრო მითია, ვიდრე ფაქტი. ახალგაზრდა შობადობის „დაყოვნება“ არ აღდგება უფრო მაღალი შობადობით მოგვიანებით ცხოვრებაში.

რონ ლესთაეგე ეხმაურება სამ თეორიას შობადობის კოეფიციენტის ცვლილების შესახებ. ესენია: ტემპი; ადამიანის განვითარება; გენდერული თანასწორობა. მისი აზრით, სამივე თეორია იძლევა შობადობის დაცემის შესახებ „ოპტიმისტურ“ ახსნას. ლესთაეგემ შეისწავლა 1957-1961

წლებში დაბადებულთა კოჰორტაში სხვადასხვა ქვეყნის (ავსტრია, შვეიცარია, საფრანგეთი, აღმოსავლეთ და დასავლეთ გერმანია, ნიდერლანდები) ქალების შობადობა და გააკეთა პროგნოზი იმ შეხედულებების საპირისპიროდ, რომლებიც ამტკიცებდნენ რომ ამ კოჰორტის ქალები გამოიყენებდნენ თავიანთ ახლად მიღებულ სიმდიდრეს და თანასწორობას რეპროდუქციული მიზნების მისაღწევად მოგვიანებით ცხოვრებაში. მისი პროგნოზით, პირიქით, ამ ქალებს მნიშვნელოვნად დაბალი შობადობა ექნებოდათ და ეს პროგნოზი გამართლდა. (Ron Lesthaeghe) 2008-2018 წლებში შვილი, როგორც ღირებულება ეცემა. საშუალოდ 35 წლის ქალს ამ პერიოდში მხოლოდ 0,09 შვილი ჰყავდა ათი წლის განმავლობაში.

მეორე დემოგრაფიული გადასვლის თეორია ასევე, ამტკიცებდა, რომ საზოგადოებაში დაბალ შობადობასთან ერთად იზრდება ოჯახური მრავალფეროვნება. თავისუფალი სექსუალური ურთიერთობებით დაკავშირებული წყვილების ზრდა ზრდის **ქორწინების გარეშე შობადობის** რიცხვს. ეს ზრდა განსაკუთრებით დიდია დასავლეთის ქვეყნებში. თუმცა მათ არც აღმოსავლეთის ქვეყნები ჩამორჩება. მაგრამ მათთან ქორწინების გარეშე შობადობის დაბალი წილი განპირობებულია იმ ძლიერი სტიგმით, რომელიც ამ ქვეყნებს (იაპონია, კორეა, ტაივანი, ფილიპინები, ჩინეთი) აქვთ გაუთხოვარი ქალების მიერ შვილის გაჩენის წინააღმდეგ. მსოფლიოში ბავშვების 15% იბადება ქორწინების გარეშე. მაგრამ ეს მაჩვენებელი მერყეობს 1%-ზე ნაკლებიდან ისეთ ადგილებში, როგორიცაა ჩინეთი, 69%-მდე ისლანდია.

1960-იან წლებამდე ევროპის უმეტეს ქვეყნებში ქორწინების გარეშე შობადობა შეადგენდა შობადობის

მთლიანი რაოდენობის 5%-ზე ნაკლებს. რადგან მაშინ არსებობდა სერიოზული სოციალური და რელიგიური სტიგმები. 60-იანი წლების „კულტურულმა რევოლუციამ“ საზოგადოებაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები განაპირობა. ეს ცვლილებები იმდენად ღრმა იყო რომ მეცნიერთა მხრიდან მაშინვე მოექცა ყურადღების ცენტრში. ფრანგი ფილიპ არიესი და ლუი რუსელი ფიქრობდნენ, რომ „საზოგადოებამ გვერდი იცვალა“. ამ ცვლილებებიდან ერთ-ერთი ქორწინებასა და გამრავლებას შორის კავშირის გაწყვეტა წარმოადგენს. ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვები ახლა უმრავლესობაა ევროპის მნიშვნელოვან ქვეყნებში.

ჯოზეფ ჩამი, დემოგრაფი და გაეროს მოსახლეობის განყოფილების ყოფილი დირექტორი, აღნიშნავს, რომ ქორწინების გარეშე შობადობა მთელ მსოფლიოში გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან გახშირდა. დაახლოებით 25 ქვეყანაში, მათ შორის ჩინეთში, ინდოეთში და აფრიკის დიდ ნაწილში, ასეთი შობადობის წილი ჩვეულებრივ დაახლოებით 1%-ა. კიდევ 25 ქვეყანაში, ძირითადად ლათინურ ამერიკაში, შობადობის 60%-ზე მეტი ქორწინების გარეშეა, რაც დიდი ნახტომია მხოლოდ 50 წლის წინანდელთან შედარებით. შობადობის ასეთი მაჩვენებელი ხშირად ემთხვევა საზოგადოების გამოხმაურებას, რომელიც მერყეობს მკაცრი სასჯელიდან და ბავშვების სტიგმატიზაციამდე, დღესასწაულებსა და სახელმწიფოს დახმარებამდე. უმეტეს ქვეყნებში ქორწინება კვლავ უზრუნველყოფს მშობლებისა და ბავშვების დამატებით ეკონომიკურ დაცვას და მთავრობები იბრძვიან იმაზე, თუ როგორ უპასუხონ ტენდენციებს. „ქორწინება ნაკლებად საჭირო გახდა ქალების ფინანსური გადარჩენისთვის,

სოციალური ურთიერთობებისა და პირადი კეთილდღეობისთვის და მთავრობის პოლიტიკა ნელა აგრძელებს ტემპს“. „გვინდა თუ არა, ქორწინების გარეშე შობადობა მთელ მსოფლიოში გარდამავალია და ბევრ საზოგადოებას გამოწვევებს უქმნის“. [https://archive-yaleglobal.yale.edu/content/out-wedlock-births-rise-worldwide].

ქორწინების გარეშე შობადობა ხდება თანამცხოვრებ წყვილებსა და მარტოხელა დედებს შორის. მე-20-ე საუკუნის მეორე ნახევრიდან არსებითად გაიზარდა ქორწინების გარეშე შობადობა აშშ-ში. ამერიკის ეროვნული სტატისტიკის ანგარიშის მიხედვით, რომელიც 2022 წლის მონაცემებს ასაჯაროებს, გაუთხოვარ ქალებში ცოცხლად დაბადებულთა რაოდენობა შეადგენდა 1 461 305-ს. 15-44 წლის გაუთხოვარ ქალებში 37.2 დაბადება მოდის ყოველ 1000 გაუთხოვარ ქალზე, ხოლო გაუთხოვარი ქალების ყველა დაბადების პროცენტი 39,8-ა. ამ მონაცემენს თუ შევადარებთ 1980 წლის იმავე მაჩვენებლს, დავინახავთ რომ ზრდა საკმაოდ მაღალია - 21,85%-ული პუნქტი [https://www.cdc.gov/nchs/data/nvsr/nvsr73/nvsr73-02.pdf].

ევროსტატის მონაცემების მიხედვით, ქორწინების გარეშე ცოცხლად დაბადებულთა წილის მზარდი ტენდენცია გამოიკვეთა გასულ ათწლეულებში. გაორმაგდა 1993 წლიდან (17.7%), როდესაც ეს მონაცემები პირველად იყო ხელმისაწვდომი ევროკავშირში. 2023 წელს ეს პროპორცია შეფასდა 41.1%-ად, რაც იმას ნიშნავს, რომ ბავშვების 58.9% ქორწინებაში დაიბადა. ეს წილი ასახავს ცვლილებებს ოჯახის ფორმირების შაბლონებში, უფრო ტრადიციულ ნიმუშთან ერთად, სადაც ბავშვები იბადებიან ქორწინებაში. ქორწინების გარეშე დაბადება ხდება არა დაქორწინებულ

ურთიერთობებში, თანაცხოვრებულ წყვილებში, მარტოხელა მშობლებთან და რეგისტრირებულ პარტნიორობაში.

ასევე, ევროსტატის მონაცემებით 2018 წლისთვის ევროკავშირში შობადობის 42% ქორწინების მიღმა იყო. ეს მაჩვენებელი 17%-ული პუნქტით აღემატებოდა 2000 წლის იგივე მაჩვენებელს. ქორწინების გარეშე შობადობის რიცხვის ზრდა აქაც, ისევე როგორც აშშ-ში, თვალსაჩინოდ მაღალია. ამასთან ევროკავშირის რვა წევრ ქვეყანაში: საფრანგეთი (60%), ბულგარეთი (59%), სლოვენია (58%), პორტუგალია (56%), შვედეთი (55%), დანია და ესტონეთი (თანაბრად 54%), ნიდერლანდებში (52%) ქორწინების გარეშე დაბადებულებმა გადააჭარბეს ქორწინებაში დაბადებულებს [https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200717-1].

2022 წლის ხელმისაწვდომი მონაცემების მიხედვით ქორწინების გარეშე შობადობა გაიზარდა ევროკავშირის 14 წევრ ქვეყანაში, 2021 წლის მონაცემებთან შედარებით უცვლელი დარჩა ბულგარეთში. მეორე მხრივ, 2021 წლიდან 2022 წლამდე ქორწინების გარეშე შობადობა შემცირდა ევროკავშირის ექვს წევრ ქვეყანაში. ყველაზე მაღალი კლება კი დაფიქსირდა ნიდერლანდებში, სადაც 2021 წლის მონაცემებიდან – 55,6% ჩამოვიდა 42,1%-მდე 2022 წლის მონაცემებით [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php? title=Marriage _and_ divorce _statistics]. უახლესი 2023 წლის ხელმისაწვდომი მონაცემების გათვალისწინებით, ქორწინების გარეშე შობადობა გაიზარდა ევროკავშირის ხელმისაწვდომ 6 ქვეყანაში, განსაკუთრებით ბულგარეთში (სადაც ქორწინების გარეთ დაბადებულთა 59,7%), პორტუგალიაში (59,5%), საფრანგეთში (58,5%), შვედეთში (57,4%), სლოვენიაში (56,5%) და ესტონეთში (53,8%). 2023

წელს 2022 წელთან შედარებით, უცვლელი დარჩა ნიდერლანდებში. მეორე მხრივ, მაჩვენებელი 2022-2023 წლებში შემცირდა ევროკავშირის 16 ქვეყანაში, ყველაზე მაღალი კლება დაფიქსირდა საბერძნეთში, რომელიც ქორწინების გარეშე შობადობის მიხედვით სპექტრის მეორე ბოლოში იყო, რადგან შობადობის 90%-ზე მეტი ქორწინებაში ხდებოდა (-9,5 პროცენტული პუნქტი 19,2%-დან 2022 წლიდან 9,7%-მდე 2023 წელს) [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage_and_divorce_statistics].

რაც შეეხება საქართველოს, აღრიცხვიანობის მხრივ მდგომარეობა შედარებით რთულია, რადგან ჩვენ ქვეყანაში აღირიცხება მხოლოდ და მხოლოდ იურიდიულად გაფორმებული ქორწინებები. ჯვარდაწერილი და თანამცხოვრები წყვილების აღრიცხვა არ ხდება. სოციოლოგიური კვლევები ადასტურებს, რომ ჯვარდაწერილი წყვილების ნახევარზე მეტი ამ „ხარვეზის“ გამოსწორებას თვითონვე ახდენენ ერთდროულად რელიგიური და იურიდიული ქორწინების გაფორმებით. თუმცა გარკვეული ნაწილი მხოლოდ რელიგიურ ქორწინებაში რჩება. საქართველოს სტატისტიკური სამსახური აღრიცხავს რეგისტრირებულ ქორწინებაში ცოცხლად დაბადებულებს და არარეგისტრირებულ ქორწინებაში ცოცხლად დაბადებულებს. ასე რომ, ამ მეორე ჯგუფში შედიან როგორც ჯვარდაწერილების, ისე თანამცხოვრები წყვილების და მარტოხელა დედების მიერ გაჩენილი ცოცხლად დაბადებული ბავშვები. მაგრამ იგივე სტატსამსახური არარეგისტრირებულ ქორწინებაში დაბადებულ ცოცხლადშობილებს შორის გამოჰყოფს

მხოლოდ დედის განცხადებით დაბადებულებს და ორივე მშობლის განცხადებით დაბადებულებს. ორივე მშობლის განცხადებით დაბადებული ბავშვები არ შეიძლება ჩაითვალოს მხოლოდ წყვილთა თანაცხოვრებაში დაბადებულ ბავშვებად, იმ მიზეზით რომელიც ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ. თუმცა არც ის უნდა გამოვრიცხოთ, რომ ამ ერთობლიობაში რაღაც წილი მათაც ეკუთვნის.

ცხრილი 5. საქართველოში არარეგისტრირებულ ქორწინებაში ცოცხლად დაბადებულები

წელი	არარეგისტრირებულ ქორწინებაში ცოცხლადშობილების %-ული წილი მთლიანად ცოცხლადშობილებში	მათ შორის, მხოლოდ დედის განცხადებით ცოცხლადშობილები %-ული წილი არარეგისტრირებული ქორწინებით ცოცხლადშობილებში
1994	28,4	11,3
2014	30,7	7,4
2019	33,6	7,2
2022	39,0	12,1
2023	39,3	14,3

წყარო: https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/319/dabadeba

როგორც მოცემულ ცხრილში მოყვანილი მონაცემებიდან ჩანს მხოლოდ დედის განცხადებით დაბადებული ცოცხლადშობილების მაჩვენებელი ბოლო ორი წლის განმავლობაში გაზრდილია. 1994 წლის მონაცემი, როგორც სტატსამსახური აღნიშნავს შეფასებითია. 2014 წლიდან კი უკვე ქვეყნდება რეგისტრირებული მონაცემები. თუ შევადარებთ პირველ რეგისტრირებულ მონაცემს 2023

წლის მონაცემებს დავინახავთ რომ ცოცხლადშობილების რაოდენობა მხოლოდ დედის განცხადებით თითქმის ორჯერაა გაზრდილი.

მშობლობის გადავადება არ ეწინააღმდეგება გაბატონებულ კულტურულ კოდექსს. მაგრამ რა შეიძლება ითქვას საზოგადოებაში ასე მომძლავრებულ წყვილთა თანაცხოვრებასა და მარტოხელა დედობაზე? ისორიულად **წყვილთა თანაცხოვრება** სტიგმატირებული იყო აზიური პატრიარქალური ან ევროპული ცოლ-ქმრული ქორწინების ტრადიციის მქონე პოპულაციებში. ძირითადი ეთიკური გადანაცვლება გარკვეული ქცევების ძლიერი სტიგმატიზაციისაგან მეტი ტოლერანტობისა და ავტონომიისაკენ მოხდა ჯერ კიდევ 1960-იან წლებში დასავლეთში, როგორც ეს უკვე აღვნიშნეთ. მან განვითარება გააგრძელა მსოფლიოს სხვა ნაწილებში. რასაც ხელი შეუწყო გლობალიზაციის პროცესმა. კონსესუალურ კავშირში შესვლა გულისხმობს მორალურ არჩევანს და, ასევე, ინდივიდუალური ავტონომიის მაღალ ხარისხს. წყვილთა თანაცხოვრების ზრდა დიდად არის დამოკიდებული იდეალების, რწმენებისა და ღირებულებების ცვლილებებზე. თანამედროვე ცხოვრების სირთულემ, „თავისუფლებისა“ და „ინდივიდუალიზმის“ წინა პლანზე წამოწევამ შეცვალა ადამიანის წარმოდგენა ქორწინებასა და ოჯახზე. მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში გაჩნდა ოჯახის ალტერნატიული ფორმები. სულ უფრო ფართო მასშტაბებს იღებს წყვილთა თანაცხოვრება.

ოცდამეერთე საუკუნის პირველი ათწლეულის მონაცემების მიხედვით[2] ზოგიერთ ქვეყანაში, მაგალითად: ავსტრიასა და აშშ-ში 30%-ზე მეტი წყვილი ქორწინებამდე თანაცხოვრობდა. Eurofond-ის ევროკავშირის მონაცემების გამოთვლები აჩვენებს, რომ 2017 წელს საფრანგეთმა (13%), შვედეთმა (13%) და ფინეთმა (12%) დააფიქსირა ევროპაში ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი. 2007-2017წწ თანაცხოვრების საერთო მაჩვენებელი ევროკავშირში 5%-დან 7% მდე გაიზარდა. [.https://ifstudies.org/blog/cohabitation-marriage-and-union-instability-in-europe.] დიდ ბრიტანეთში ოჯახების რაოდენობა 2008 წლიდან 2018 წლამდე 8%-ით გაიზარდა. ეროვნული სტატისტიკის სამსახურის(ONS) მონაცემები აჩვენებენ, რომ თანამცხოვრები წყვილის ოჯახების რიცხვი უფრო სწრაფად იზრდება ვიდრე დაქორწინებული ოჯახების, მატება მოხდა 25,8%-ით ათწლეულის განმავლობაში [https://www.theguardian.com/uk-news/2019/aug/07/cohabiting-couples-fastest-growing-family-type-ons].

თანაცხოვრების ზრდამ მსოფლიო მასშტაბით, ოჯახის სოციოლოგების ყურადღება მიიქცია. დაიწყეს იმ მიზეზების კვლევა, რამაც გამოიწვია საზოგადოების მხრიდან მისდამი ტოლერანტული დამოკიდებულება და ფართო მიმღებლობა. გაჩნდა თანაცხოვრებისადმი როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი შეფასებები. ერთნი ამტკიცებენ, რომ თანაცხოვრება ამცირებს ადამიანების ერთგულებას პარტნიორისადმი და ამით ზრდის მათი დაშორების რისკს.

---

[2] გამოყებნებულია Liefbroer-ისა და Dourleijn-ის ზოგიერთი ანალიზი XXI საუკუნის პიველი ათწლეულის მონაცემებიდან: Gender and Generations Programme (GGP), გრძივი გამოკითხვა 18-დან 79 წლამდე ახალგაზრდებში, ევროპის 19 ქვეყანაში.

მეორენი კი თვლიან, რომ ქორწინებამდე თანაცხოვრების ეტაპები (როგორც საცდელი ქორწინება) გააძლიერებს ოჯახურ სტაბილურობას. 10-დან 8 ახალგაზრდა წყვილი სწორედ ამას ასახელებს თანაცხოვრების მიზეზად (ბუმპასი 1990). ბევრი წყვილისთვის თანაცხოვრება მართლაც ქორწინების პრელუდია ხდება, თუმცა სტატისტიკა უჩვენებს, რომ საბოლოოდ მხოლოდ 50% ქორწინდება. მათ შორის ქორწინებაში ბოლომდე ზუსტად იმდენივე რჩება რამდენიც ყოველგვარი წინასწარი თანაცხოვრების გარეშე დაქორწინდა. მკვლევარების დასკვნით ასეთი წყვილების განქორწინების მიზეზი ის არის, რომ ზოგი მათგანის დამოკიდებულება ქორწინებისადმი თავიდანვე არადამაჯერებელია. მათ ურჩევნიათ ისეთი ურთიერთობები, რომელიც თავისუფალია ყოველგვარი პირობისგან. თანამცხოვრებთა მხოლოდ 10% რჩება ერთად ბოლომდე ქორწინების გარეშე. ასეთი წყვილებისთვის თანაცხოვრება ქორწინების გრძელვადიანი ალტერნატივაა, ანუ ოჯახის ფუნქციების შესრულების ერთ-ერთი გზაა იმ სოციალური ინსტიტუტების ჩართვის გარეშე, რაც ქორწინებას აკანონებს [კალჰუნი ქ. ... 2007, 387-388.]

ა. კარლსონს მოჰყავს სხვადასხვა მკვლევართა მოსაზრებები, რომლის თანახმადაც ერთად მცხოვრები წყვილები ხასიათდებიან განცალკევებულობის ძალიან მაღალი ხარისხით. თანამცხოვრებთა დაქორწინების შემთხვევაში, 10 წლიანი ცოლ-ქმრობის შემდეგაც კი, მათი განქორწინებები მესამედით მეტია იმ ცოლ-ქმართა განქორწინებებზე, რომლებიც ქორწინებამდე არ იმყოფებოდნენ თანაცხოვრებაში. თანაცხოვრება, იმის ნაცვლად, რომ გამოცდად იქცეს, რომელიც შემდგომ ბედნიერებას განაპირობებს, ასოცირდება სტაბილურობის

დაბალ და უთანხმოების მაღალ დონესთან. ქალები, რომლებიც ქორწინების გარეშე თანაცხოვრობენ, 5-ჯერ უფრო ხშირად ხდებიან სასტიკი მოპყრობის ობიექტები, ვიდრე დაქორწინებულები. თანამცხოვრებლები ჩვეულებრივ უარყოფითად უყურებენ შვილების ყოლის საკითხს, მათგან მხოლოდ 20%-ზე ნაკლები გეგმავს შვილის ყოლას. [კარლსონი ა. 65]

სოციოლოგები წყვილთა თანაცხოვრების ფაქტების სიმრავლეს ხსნიან ისეთი მიზეზით, როგორიცაა სქესობრივი ურთიერთობების ნორმების ცვლილება. დღეს მორალური იმპერატივი, რომ სქესობრივ ურთიერთობას ან ბავშვის გაჩენას წინ ქორწინება უნდა უძღოდეს, მნიშვნელობას კარგავს. [კალჰუნი ქ. ... 2008., 473] სექსუალური ცვლილებები უკავშირდება მეორე დემოგრაფიულ გადასვლას (SDP). ეს უკანასკნელი მკვეთრად არის დაკავშირებული ახალგაზრდების სექსუალური ცხოვრების ცვლილებებთან, რომელიც ორ ასპექტს უკავშირდება: გაზრდილი აქცენტი ინდივიდუალურ ავტონომიაზე, მათ შორის სექსუალური ცხოვრების წესზე და სოციალური კონტროლისა და წესების უარყოფა, რომლებსაც ოჯახი, ეკლესია, სახელმწიფო ან სხვა სოციალური ინსტიტუტები ქმნიან [Caltabiano M, Castiglioni M. De-Rose A. 2020].

ჩვენ შორს ვართ იმ აზრისგან, რომ ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობები ყოველთვის და ყველა საზოგადოებაში დაუშვებელი იყო. უკვე აღვნიშნეთ, რომ ჯ. მერდოკმა შეისწავლა 250 განსხვავებული საზოგადოება, მაგრამ არ გვითქვამს მისი აღმოჩენის შესახებ, რომლის თანახმად ქორწინებისწინარე ურთიერთობები (სისხლის

შერევის გარდა) სავსებით ნებადართულია 65 საზოგადოებაში, გარკვეული პირობებით დაშვებულია - 43-ში, დაგმობილია 6-ში, აკრძალულია 44-ში, ხოლო 22-ში არ არის ზუსტი მონაცემები [შჩეპანსკი ი. 1997, 131].

სოციალური ტენდენციების ინსტიტუტის საერთშორისო ანგარიშში გადმოცემულია გლობალური ოჯახის სტრუქტურა. ანგარიშის მიხედვით, შეისწავლეს ქორწინებისა და განქორწინების მაჩვენებლები და ზრდასრულ წყვილთა თანაცხოვრების პროცენტული მაჩვენებლები, რამაც საშუალება მისცათ მოეცათ ზრდასრულთა ოჯახური ცხოვრების სტრუქტურისა და სტაბილურობის პორტრეტი მთელ მსოფლიოში.[3] ანგარიშის თანახმად, წყვილთა თანაცხოვრება უფრო ხშირია ქორწინების შედარებით დაბალი მაჩვენებელის მქონე ქვეყნებში და იშვიათია იმ ქვეყნებში, რომელთაც ქორწინების ინსტიტუტი უფრო ძლიერი აქვთ. მსოფლიოში არის რამდენიმე ქვეყანა სადაც ზრდასრულთა ორ პროცენტზე ნაკლები ცხოვრობს ერთად დაქორწინების გარეშე: ჩინეთი, ტაივანი, სამხრეთ კორეა, იაპონია, ინდონეზია, მალაიზია, ეგვიპტე, საუდის არაბეთი, ნიგერია. ეს სია ძირითადად შედგება აზიის და ახლო აღმოასავლეთის მაღალი ქორწინების მქონე ქვეყნებისგან. მაგრამ მასში არ შედის ფილიპინები, აქ ქორწინება საკმაოდ გავრცელებულია,

---

[3] დაფინანსებულია: NATIONAL MARRIAGE PROJECT (UNITED ATATES); INSTITUTE OF MARRIAGE AND CANADA; UNIVERSIDAD DE LOS ANDES (CHILE); UNIVERSITY OF AZIA AND PACIFIC (PILIPPINES); UNIVERSITAT INTERNACIONAL DE CATALUNIA (SPAIN); UNIVERSIDAD DE LA SABANA (COLOMBIA); UNIVERSIDAD DE PIURA (PERU)

თუმცა, ამავე დროს, წყვილთა თანაცხოვრება 11%-ს შეადგენს.

ევროპულ ქვეყნებს შორის პოლონეთს, ესპანეთსა და იტალიას შედარებით დაბალი თანაცხოვრების მაჩვენებელი აქვთ, ხოლო საფრანგეთსა და შვედეთს ყველაზე მაღალი. თანაცხოვრება გავრცელებულია ამერიკაში, მაგრამ კოლუმბია მაინც გამორჩეულია 31%-ით. ის 13%-ული პუნქტით აღემატება შვედეთის მაჩვენებელს (18%), რომელიც ევროპაში თანაცხოვრების მაჩვენებლით ლიდერობს [https://sustaindemographicdividend.org/ articles/ international-family-indicators/global-family-structure].

ის ცვლილებები, რაც გლობალურ დემოგრაფიას ახასიათებს მეტ-ნაკლებად საქართველოზეც აისახება. ქართულ სინამდვილეში ოჯახი საუკუნეების განმავლობაში წარმოადგენდა ქალსა და მამაკაცს შორის ურთიერთობის ერთადერთ აღიარებულ ფორმას. ოჯახი და ოჯახურად ცხოვრება ჩვენ საზოგადოებაში მნიშვლელოვან ღირებულებად მიიჩნეოდა. საზოგადოების გაკიცხვას იმსახურებდა თავისუფალი სექუალური ურთიერთობა., ქორწინების გარეშე შობადობა. გლობალიზაციის დაჩქარებულმა ტემპმა გავლენა იქონია ქართული საზოგადოების ღირებულებათა სისტემაზე. წინა პლანზე წამოწია ისეთი ინდივიდუალური ღირებულებები, როგორიცაა: თავისუფალი სექსუალური ურთიერთობა, კარიერული წინსვლა, მატერიალური კეთილდღეობა. რის გამოც ქორწინებისა და ოჯახური ცხოვრებისაკენ სწრაფვა ახალგაზრდებში ნაკლებად შეინიშნება.

ოჯახი განიხილება როგორც საზოგადოების სტრუქტურული ელემენტი, რომელიც ასოცირდება სოციალურ ინსტიტუტებთან და უფრო მაღალი დონის

მოვლენებთან, როცორიცაა მენტალიტეტი, ღირებულებითი დამოკიდებულების ცვლილება ოჯახის მიმართ. ოჯახური ურთიერთობების პრაქტიკის ცვლილებები აჩვენებს ტენდენციებს საზოგადოების მენტალიტეტის განვითარე-ბაში. როგორც სოციოლოგიური კვლევები ადასტურებენ, საქართველოში ახალი საუკუნის დასაწყისიდანვე დაიწყო ტრადიციული ღირებულებების რღვევა და ლიბერალურის დამკვიდრება. ეს განსაკუთრებით თავისუფალ სექსუალურ ურთიერთობებს ეხება. ის რაც ცოტა ხნის წინ ჩვენს საზოგადოებაში დასაგმობი და მიუღებელი იყო, ახლა ტოლერანტული დამოკიდებულებით გამოირჩევა. საქართველოში ტრადიციულად ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობა მიუღებელი იყო. უფრო სწორად, საკითხისადმი არსებობდა ორმაგი სტანდარტი: ქალისთვის ეს ამორალურად ითვლებოდა, ხოლო მამაკაცისთვის დასაშვებად. დღევანდელი გადმოსახედიდან შეიცვალა საზოგადოების დამოკიდებულება, რადგან ამგვარი ქცევა ორივე სქესისთვის მისაღები გახდა. საზოგადოებაში იმდენად შეიცვალა მენტალიტეტი, რომ ის არა მხოლოდ აღარ კიცხავს ქორწინებამდე თავისუფალი სექსუალური ურთიერთობის მქონე პირებს, არამედ უმეტესად ეთანხმება კიდეც ამგვარ საქციელს. განსაკუთრებული ტოლერანტულობით გამოირჩევიან 15-29 წლის ახალგაზრდები. ამასთან, რესპოდენტების ასაკის მატებასთან ერთად ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობის გამოცდილების მომხრეების რაოდენობა იკლებს.

ცხრილი 6. ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობის გამოცდილება რესპოდენტთა ასაკის მიხედვით (%)

პოზიცია	რესპოდენტთა ასაკი	მოსაზრება ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთო-ბის გამოცდილების შესახებ
ვეთანხმები	15-29 წელი	22.0
	30-39 წელი	8.8
	40-49 წელი	4.5
არ ვეთნხმები	15-29 წელი	15.0
	30-39 წელი	11.6
	40-49 წელი	14.6

წყარო: ავტორის მონაწილეობით 2023 წელს დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული კვლევა

ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობის თავისუფლებისადმი ტოლერანტულმა დამოკიდებულებამ თავისთავად გაზარდა ქორწინების გარეშე ქალის მიერ ბავშვის გაჩენისადმი ტოლერანტული დამოკიდებულება. ამ საკითხისადმი განსაკუთრებულად შემწყნარებლები აღმოჩნდნენ ქალები. აღნიშნულ ქმედებას ყოველმხრივ გაუმართლებლად მიიჩნევს რესპოდენტი ქალების 21.7 პროცენტი. მამაკაცებში ამგვარი მიუღებლობის მაჩვენებელი თითქმის 1.5-ჯერ მაღალია (31.3%). ქვემოთ მოყვანილია დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის თანამშრომელთა მიერ (ავტორის უშუალო ჩართულობით) ჩატარებული ორი კვლევის შედეგები, რომელიც ნათლად აჩვენებს, რომ საზოგადოებაში თაობათა ცვლა დადებითად აისახება „პროგრესული ღირებულებებისადმი“ ლიბერალუ-რი განწყობით. რესპოდენტთა ასაკის მატებასთან ერთად

მათი კონსერვატიზმი და „ტრადიციული'', სტერეოტიპური შეხედულებების ტყვეობაში ყოფნა თვალსაჩინოა. კერძოდ, მაღალი ასაკის რესპოდენტებში დაბალია აღნიშნული ნაბიჯის მომხრეთა რაოდენობა და პირიქით, გაცილებით მაღალია იმათი წილი, ვინც ქალების მიერ ამგვარი ნაბიჯის გადადგმას მიუღებლად მიიჩნევს.

ცხრილი 7. რესპონდენტთა პასუხების განაწილება კითხვაზე "გამართლებულია თუ არა ქორწინებისგარეშე ქალის მიერ ბავშვი გაჩენა" პასუხების მიხედვით

გამართლებულია თუ არა ქორწინების გარეშე ქალის მიერ ბავშვის გაჩენა	2013 წელი	2023 წელი
ყოველმხრივ გამართლებულია	14.5	19.5
გამართლებულია, თუმცა საზოგადოება ამისთვის ჯერ მზად არ არის	26.5	36.3
გამართლებულია, თუ ქალს გათხოვების იმედი აღარ აქვს	26.5	19.5
ყოველმხრივ გაუმართლებელია	32.5	24.7

წყარო: ავტორის მონაწილეობით 2013[4] და 2023 წლებში დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული კვლევა

დღეს მსოფლიოს მრავალ საზოგადოებაში არსებობს კონფლიქტი – თავისუფალ სექსუალურ ურთიერთობებსა და ქორწინების ტრადიციულ შეხედულებებს შორის. მრავალი საზოგადოება იზიარებს მოსაზრება, რომ ადამიანმა შეიძლება იცხოვროს თავისუფალი სექსუალური ურთიერთობებით და მერე შექმნას ოჯახი. თუმცა ტრადიციული,

[4] 2013 წელს გამოკვლევა ჩატარდა ფერტილური ასაკის მოსახლეობაში საქართველოს ქალაქებში: თბილისი, ბათუმი, ქუთაისი კასპი. სულ გამოიკითხა 1212 რესპონდენტი.

კონსერვატორული შეხედულებები ამ აზრს ეწინააღმდეგება. მიუხედავად ამ წინააღმდეგობისა, ფართო პროპაგანდა, რომელიც ემსახურება თავისუფალი სექსუალურობის კულტურის დამკვიდრებას, რომლის მიხედვითაც არ არსებობს სიყვარულის მხოლოდ ერთი იდეალური სურათი, არსებობს რეალიზაციის მრავალი შესაძლებლობა, დიდ გავლენას ახდენს მენტალიტეტზე, ისეთ ტრადიციულ ქვეყანაშიც კი როგორიც საქართველოა.

ცხრილი 8. რესპოდენტთა შეხედულებები თავისუფალი სექსუალური ურთიერთობების შესახებ (%)

	ვეთანხმები	არ ვეთანხმები	მიჭირს პასუხი
მისაღებია ქორწინე-ბამდე სექსუალური ურთიერთობის გამოცდილება	35.2	41.4	23.4
წყვილს შეუძლია ქორწინების გარეშეც იცხოვროს ერთად	56.4	20.3	23.3
დასაშვებია ქორწინებაში არმყოფი ქალის მამაკაცთან სქესობრივი ურთიერთობა	34.1	33.9	32.0

წყარო: ავტორის მონაწილეობით 2023 წელს დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული კვლევა

ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, რომ ჩვენ ქვეყანაში აღირიცხება მხოლოდ და მხოლოდ იურიდიულად გაფორმებული ქორწინებები. ჯვარდაწერილი და თანამცხოვრები წყვილების აღრიცხვა არ ხდება. ამიტომ მათ

შესახებ ზუსტი მონაცემები არ გვაქვს, თუმცა გარკვეულ წარმოდგენას გვიქმნის სოციოლოგიური გამოკვლევები. დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ 2013 და 2023 წელს ჩატარებული კვლევის შედეგების მიხედვით[5] თანამცხოვრებ წყვილთა რაოდენობა მერყეობს 13,4%-დან 15,4%-მდე. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ რესპოდენტთათვის ეს არ არის თანაცხოვრება, ანუ წყვილის ერთად ცხოვრება ვალდებულებების გარეშე, ეს არის ოჯახი ვალდებულებებით და პასუხისმგებლობით, რომელიც შეიქმნა ყოველგვარი გაფორმების გარეშე. ასეთ ოჯახს, მართალია, არ აღიარებდა არც სახელმწიფო და არც ეკლესია, მაგრამ ის აღიარებულია საზოგადოების მიერ. ჩვენი კვლევების დროს რესპოდენტებს უნდა აღენიშნათ როგორც საკუთარი ოჯახური მდგომარეობა, ასევე, მეუღლესთან როგორ ქორწინებაში იმყოფებოდა. ოჯახური მდგომარეობის შეფასებისას რესპოდენტები გვპასუხობდნენ „დაოჯახებულს," ხოლო როცა ქორწინების ფორმების დასახელება უწევდათ, გვპასუხობდნენ „არ გვაქვს გაფორმებული". ანუ ჩვენი რესპოდენტების ეს ნაწილი თანაცხოვრებაში რჩება ერთად ბოლომდე (ყველაზე ცუდ ვარიანტში, ჩვენი კვლევების ჩატარების დრომდე) ქორწინების გარეშე. მათი ოჯახები ასრულებენ ფუნქციებს სოციალური ინსტიტუტების ჩართვის გარეშე.

---

[5] დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის თანამშრომელთ მიერ 2013 წელს კვლევა ჩატარდა საქართველოს ოთხ ქალაქში: თბილისი, ქუთაისი, ბათუმი და კასპი და მოიცვა 1212 რესპოდენტი, ხოლო 2023 წლის გამოკვლევა შეეხო საქართველოს თითქმის ყველა რეგიონს და გამოკითხული ერთობლიობა შეადგენა 1891 რესპოდენტს.

შეჯამებისას ხაზი უნდა გაესვას იმ ფაქტს, რომ თანამედროვე საზოგადოებაში გლობალურ დონეზე მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა ლიბერალიზმმა.[6] რიგ შემთხვევებში ის უარყოფითად აისახება თანამედროვე ყოფაში. განსაკუთრებით დიდი დარტყმა მიაყენა ოჯახს. ლიბერალიზმის ოჯახზე გავლენა იმდენად დიდი და უარყოფითი იყო, რომ მკვლევართა გარკვეული ნაწილი ოჯახის გაქრობასაც კი პროგნოზირებდა.

4. სახელმწიფო და ოჯახი

ოჯახის განხილვა მაკრო დონეზე შეუძლებელია მისი და სახელმწიფოს ურთიერთკავშირის შესწავლის გარეშე.

---

[6] ლიბერალიზმი ეს არის იდეოლოგია, ფილოსოფიური შეხედულებების ერთიანობა და პოლიტიკური ტრადიცია, რომლის მიხედვითაც ადამიანის პიროვნული თავისუფლება არის ძირითადი პოლიტიკური ღირებულება. ეს მიმდინარეობა სათავეს იღებს დასავლეთის განმანათლებლობის ეპოქაში. კლასიკური ლიბერალიზმი ეს არის სისტემა მრავალფეროვნების მშვიდობიანად სამართავად პლურალისტურ საზოგადოებაში. ამჟამად ტერმინი ლიბერალიზმი გაცილებით მრავალფეროვანი პოლიტიკური შეხედულებების ერთიანობას მოიცავს.
თანამედროვე ლიბერალიზმის მთავარ გამოწვევას წარმოადგენს სოციალური სამართლიანობისათვის და უფლებრივი თანასწორ-ბისათვის ბრძოლა. ამის ყველაზე კარგი გამოხატულებაა ევროკავშირი, რომელიც თავისი ეკონომიკური და პოლიტიკური შინაარსით ერთგვარ შერეულ ლიბერალურ მოდელს გვთავაზობს, რომელიც აერთიანებს: თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის ძირითად პრინციპებს; კეთილდღეობის სახელმწიფო ელემენტებს და იბრძვის ინდივიდების სრული უფლებრივი ემანსიპაციისა და დისკრიმინაციის ფორმების აღმოსაფხვრელად.

რადგან ის როგორც ერთ-ერთი სოციალური ინსტიტუტი ფუნქციონირებს სახელმწიფოში. თავად სახელმწიფოს გაგებაც მოიაზრებს ოჯახს, რამდენადაც სახელმწიფო ეს არის საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ორგანიზაციის ფორმა.

მკვლევარები სახელმწიფოს ცნების განსხვავებულ განმარტებებს იძლევიან იდეალისტური, ფუნქციონა-ლისტური თუ ორგანიზაციული მიდგომების მიხედვით. ერთნი განმარტავენ როგორც ინსტიტუტების ერთობლიობას, მეორენი როგორც ტერიტორიულ ერთეულს, სხვანი როგორც ფილოსოფიურ იდეას, ან ჩაგვრისა და გაერთიანების საშუალებას და ა.შ. ჩვენ ყურადღებას ვამახვილებთ იმაზე, რომ სახელმწიფო არის პოლიტიკური ინსტიტუტების ერთობლიობა, რომელთა უმთავრეს მიზანს საზოგადოების მთლიანობის შენარჩუნება წარმოადგენს. სახელმწიფოს შიგნით სხვადასხვა სოციალურ ინსტიტუტებს შორის ურთიერთქმედება თავად ამ ინსტიტუტების უპირველესი ამოცანაა. სახელმწიფოს მთლიანობა უზრუნველყოფს, როგორც თავად სახელმწიფოს, ისე მასში შემავალი სოციალური ინსტიტუტების ნორმალურ ფუნქციონირებას. ნებისმიერი სოციალური ინსტიტუტისა და სახელმწიფოს საფუძველს კი ოჯახი წარმოადგენს, რადგან სწორედ ეს უკანასკნელი ქმნის სოციალური და პოლიტიკური ინსტიტუტების ფუნქციონირების საფუძველს.

სოციოლოგიური ტერმინოლოგიით სოციალური ინსტიტუტი არის, სოციალური როლების ორგანიზებული სისტემა, რომელიც საზოგადოების მდგრად და მნიშვნელოვან ელემენტს წარმოადგენს და ფოკუსირებულია ადამიანის საბაზო მოთხოვნილებებსა და ფუნქციებზე. [http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=5&t=1378]

სოციალურ ინსტიტუტში მოიაზრება:

- საზოგადოებრივი ცხოვრებისა და რეგულირების ისტორიულად ჩამოყალიბებული ფორმები (ოჯახი, რელიგია, განათლება, ეკონომიკური და პოლიტიკური სისტემები), რომლებიც უზრუნველყოფენ საზოგადოებისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ფუნქციების შესრულებას;
- სოციალური მოღვაწეობის ძირითადი სახეები, რომლებსაც ახორციელებს მოცემული საზოგადოების წევრთა უმრავლესობა;
- ნორმები, ღირებულებები, როლები, დანაწესები, ქცევის ნიმუშები, კონკრეტული სისტემები, რომლებსაც მისდევს უმრავლესობა [http://dictionary.css.ge/content/social-institutes].

აღნიშნულიდან გამომდინარე, **სოციალური ინსტიტუტი** შეგვიძლია განვმარტოთ, როგორც ადამიანთა ერთობლივი ცხოვრებისეული საქმიანობის ფორმა, რომელიც ისტორიულადაა ჩამოყალიბებული, წარმოიქმნება საზოგადოების სოციალური მოთხოვნილებების დასაკმაყოფილებლად და მიმართულია მასში გარკვეული ფუნქციების განხორციელებაზე. რაც შეეხება **პოლიტიკურ ინსტიტუტს** ის წარმოადგენს სოციალური ურთიერთობების სტაბილურობის ტიპს, რომელიც არეგულირებს საზოგადოებაში პოლიტიკური ძალაუფლების ურთიერთობის გარკვეულ სეგმენტს. ოჯახი წარმოადგენს როგორც სოციალური, ისე პოლიტიკური ინსტიტუტების მთელი მრავალფეროვნების საფუძველს, რომლებიც თავის მხრივ ქმნიან სახელმწიფოს.

მოსაზრება, რომ ოჯახი სახელმწიფოს შემადგენელი სისტემაა, ის ნებისმიერი სოციალური ინსტიტუტისა და სახელმწიფოს საფუძველია ჯერ კიდევ უძველეს დროში გაჟღერდა. ძველი ბერძენი ფილოსოფოსი არისტოტელე ამტკიცებდა, რომ კაცობრიობა იწყებოდა იმათგან, ვისაც ერთმანეთის გარეშე არსებობა არ შეეძლოთ, ანუ მამაკაცისა და ქალისაგან, რომლებიც ადამიანურ მოდგმას აგრძელებდნენ. ეს საქორწინო კავშირები, ფესვებით შინამეურნეობაში, პირველ სოციალურ ინსტიტუტს წარმოადგენენ, თავის მხრივ, რამდენიმე საოჯახო შინამეურნეობები გაერთიანებით, ქმნიდნენ სასოფლო თემებს, ასეთი თემისგან კი წარმოიქმნება სახელმწიფო (პოლისი). სახელმწიფო - პოლისი პირველადია ოჯახთან მიმართებაში, რადგან მთელი პირველადია მისი ნაწილების მიმართ. ამრიგად, სოციალური წესრიგი თავისი ფესვებით მოდის კერიის საწყის სოციალურობამდე.

თავის ენციკლოპედიაში Rezum Novazum (1891) პაპმა ლეო XIII – მ ოჯახი შეადარა საზოგადოებას – მინიატურულს, მაგრამ ნამდვილს და უფრო ძველს ვიდრე ნებისმიერი სახელმწიფოა. ამიტომ, მისი აზრით, ოჯახს უნდა ჰქონდეს თავისი დამოუკიდებელი უფლებები და მოვალეობები სახელმწიფოსაგან [კარლსონი ა. 2017. 51-52].

სხვადასხვა დროს მკვლევარები ოჯახსა და სახელმწიფოს მმართველობის კუთხითაც ადარებდნენ ერთმანეთს. ოჯახს განიხილავდნენ როგორც სახელმწიფო ორგანიზაციის მინიატურულ მოდელს, ასევე თვლიდნენ, რომ ოჯახი ასახავს სახელმწიფო მმართველობის ფორმას. მოსაზრება – ოჯახი, როგორც სახელმწიფოს მოდელი პირველად ძველ დროში გამოითქვა. მაგალითად,

არისტოტელე ამბობდა, რომ: „ოჯახის მმართველობა მონარქიაა, რადგან ყველა სახლს მართავს ერთი მმართველი“ . მოგვიანებით იმავე ტექსტში, ის ამბობს, რომ ქმრები ანხორციელებენ რესპუბლიკურ მთავრობას ცოლებზე და მონარქიულ მთავრობას შვილებზე, და რომ ისინი ავლენენ პოლიტიკურ თანამდებობას მონებზე და სამეფო თანამდებობას ზოგადად ოჯახზე [*პოლიტიკა* Bk I, §v, 1–2; 1259a 35–1259b 1].

ფრანგი ფილოსოფოსი ლუი დე ბონალდი (1754-1840) წერდა, რომ ოჯახი იყო მინიატურული სახელმწიფო. მამის, დედის და შვილის ოჯახური ურთიერთობების ანალიზისას მან ისინი სახელმწიფოს ფუნქციებს დაუკავშირა: მამა არის ძალაუფლება, დედა არის მინისტრი და ბავშვი, როგორც სუბიექტი. მისი აზრით, მამა არის „აქტიური და ძლიერი“, ხოლო ბავშვი „პასიური ან სუსტი“. დედა არის „მედიანი ტერმინი ამ უწყვეტი პროპორციის ორ უკიდურესობას შორის“. დე ბონალდმა თავისი მოსაზრება გაამყარა ბიბლიიდან ნაწყვეტის ციტირებით და ინტერპრეტაციით: [ეს] მამაკაცს უწოდებს *მიზეზს* , *თავს* , ქალის ძალას: *Vir caput est mulieris* [კაცი ქალის თავია] ამბობს წმინდა პავლე. იგი ქალს უწოდებს კაცის დამხმარეს ან *მსახურს* : "მოდით, შევქმნათ კაცი", - ამბობს დაბადება, "მისნაირი დამხმარე". ის ბავშვს *სუბიექტს* უწოდებს , რადგან ათას ადგილას ეუბნება, დაემორჩილოს მშობლებს.

ოჯახი ასახავს სახელმწიფოს მმართველობის ფორმას. ამ მოსაზრების გასააზრებლად თვალი გადავავლოთ ისტორიას. მონარქიის დროს ოჯახი აგებული იყო იერარქიაზე, ოჯახის უფროსის მთელ ძალაზე, ოჯახის წევრის ფუნქციების, უფლებებისა და მოვალეობების

დამოკიდებულებაზე სქესსა და ასაკზე. საერთო ოჯახის დომინირებაზე – ოჯახის საერთო ინტერესების ინდივიდუალურ ინტერესებზე მაღლა დაყენებაზე. ოჯახსა და საზოგადოებაში ადამიანის მიერ შესრულებული როლის პრიორიტეტზე. ოჯახის სუსტი ავტონომია, საზოგადოებრივი აზრის დიდი მნიშვნელობა, ბავშვები ემორჩილებოდნენ მშობლებს, ცოლები ქმრებს ყოველივე ეს, როგორც ჩანს, სოციალური წესრიგის აუცილებელი და ურყევი საფუძველი იყო. დემოკრატიულ ქვეყნებში, მონარქიულისგან განსხვავებით, ოჯახში ძირითადი გადაწყვეტილებები მიიღება კოლექტიურად.

ოჯახი სახელმწიფოს ბარომეტრია. კონკრეტულ ქვეყანაში ქორწინების ინსტიტუტის შესწავლისას შეიძლება გაკეთდეს დასკვნები მთლიანად სახელმწიფოს შესახებ და, პირიქით, სახელმწიფოს ნებისმიერი ძვრები მნიშვნელოვნად აისახება ოჯახზე. დე ბონალდი განქორწინებას უყურებს, როგორც უწესრიგობის პირველ სტადიას სახელმწიფოში (მაკროკოსმოსი/მიკროკოსმოსის პრინციპი). ის ამტკიცებს, რომ ოჯახის დეკონსტრუქციას სახელმწიფოს დეკონსტრუქცია მოაქვს.

ჯორჯ ლაკოფი მიიჩნევდა, რომ პოლიტიკაში მიმდინარე მემარცხენე/მემარჯვენე განსხვავება მომდინარეობს განსხვავებულობიდან ოჯახურ იდეალებს შორის მოცემული ადამიანის გონებაში. მემარცხენე ადამიანებისთვის იდეალურია უპირობოდ მოსიყვარულე ოჯახი, ხოლო მემანჯვენეებისთვის პატრიარქალური და მორალისტური ოჯახი. ორივე მხარისათვის ერთმანეთის შეხედულებები არა მხოლოდ გაუგებარია, არამედ

ამორალურიცაა. რადგან ისინი არღვევენ თითოეული მხარის ღრმა რწმენას პირადი მორალის შესახებ ოჯახის სფეროში.

ოჯახის თანამედროვე მკვლევარმა ა. ლასკომ შეისწავლა ოჯახისა და სახელმწიფოს ურთიერთკავშირის საკითხი. მან ოჯახი განიხილა, როგორც სახელმწიფოს საფუძველი. ა. ლასკომ ყურადღება გაამახვილა იმაზე, რომ ოჯახი ქმნის სახელმწიფოს და შექმნა დიაგრამა, რომელსაც პირამიდის ფორმა აქვს და სადაც ოჯახი, როგორც სახელმწიფოს საფუძველი, პირამიდის ძირს წარმოადგენს. პირამიდის წვერი კი სახელმწიფოა. თავის დიაგრამაში ლასკომ სახელმწიფოს შემადგენელი ელემენტები განალაგა იერარქიულად (იხილეთ დიაგრამა 1.).

დიაგრამა 1.

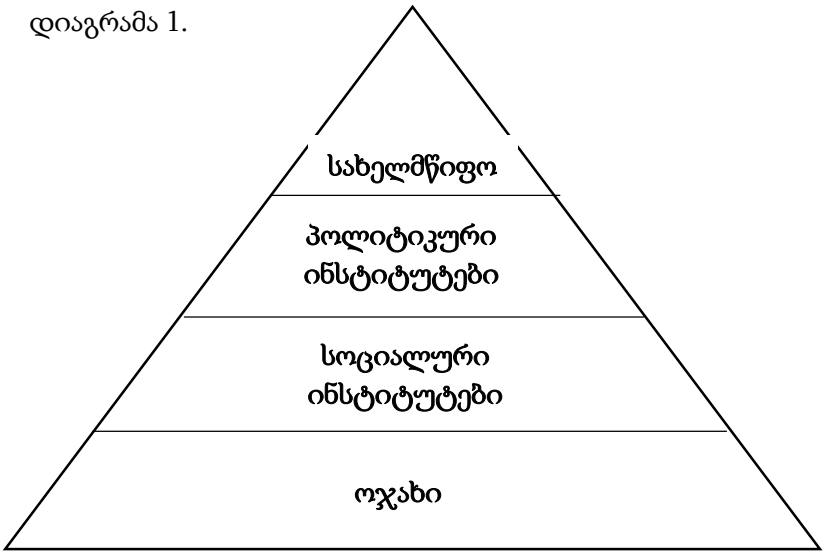

წყარო: Ласько А. И. Семья как основа государства. https://politika.snauka.ru/2014/06/1717

ა. ლასკოს მიერ შემოთავაზებული იერარქიული განაწილება ნათლად აჩვენებს, რომ ოჯახი წარმოადგენს

როგორც სოციალური, ისე პოლიტიკური ინსტიტუტების მრავალფეროვნების საფუძველს, რომელიც თავის მხრივ ქმნის სახელმწიფოს.

მივყვეთ ა. ლასკოსეულ ახსნას მოცემული დიაგრამის შესახებ. მისი აზრით, ოჯახი ადამიანის განვითარების საფუძველია. ეს კი განპირობებულია ჩვენი სამყაროს ორმაგი ბუნებით. სწორედ, საპირისპიროს - ქალისა და მამაკაცის შერწყმით ხდება ორივეს გაგრძელება. ამის საფუძველზე კი გვევლინება ოჯახი მთელი ადამიანური პოპულაციის განვითარების საფუძვლად. ოჯახი არის ადამიანის პირველი ცნობიერი ასოციაცია. ის უკვე არსებობდა კაცობრიობის გარიჟრაჟზე და ის გახდა ადამიანის შემდგომი განვითარების საფუძველი. იმის გამო, რომ ოჯახი წარმოიქმნება ჩვენი სამყაროს ორმაგობის ბუნების გამო, ის არის მამაკაცისა და ქალის ერთობა. ერთი მამაკაცი და ერთი ქალი ქმნიან ოჯახს. ოჯახის კლასიკური იდეა არის მონოგამია, მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანთა საზოგადოების განვითარების ისტორიამ ასევე იცის პოლიგამიური ოჯახები. პოლიგამიის გამოვლინებები მხოლოდ აუცილებელი ზომაა პოპულაციის შესანარჩუნებლად და მთლიანობაში სახეობის გადასარჩენად.

საზოგადოების განვითარებამ გამოიწვია სოციალური ინსტიტუტების ჩამოყალიბება. პირველი სოციალური ინსტიტუტები წარმოიშვა ურთიერთობის დასარეგულირებ-ლად და საზოგადოების ძირითადი ამოცანების გადასაჭრელად. ოჯახი სოციალური ინსტიტუტის ფორმირების საფუძველია. მისი არსებობის გარეშე სოციალური ინსტიტუტების გაჩენა შეუძლებელი იქნებოდა.

ოჯახი, ასევე, სახელმწიფოს საფუძველია. თუ ლასკოს მიერ მოცემული დიაგრამის ორი კომპონენტი: სოციალური ინსტიტუტები და პოლიტიკური ინსტიტუტები დაუშვებენ დინამიკასა და ცვლილებებს პოლიტიკური კლიმატის ან სხვა ფაქტორების მიხედვით, მაშინ ეს გავლენას მოახდენს სახელმწიფოს მდგომარეობაზე. მაგრამ თუ ოჯახი ძლიერია, როგორც ლასკო ფიქრობს, ის მოქმედებს როგორც დანარჩენ ორ კომპონენტზე, ისე მთლიანად სახელმწიფოზე, როგორც საფუძველი. თუ კლასიკური ოჯახის ღირებულებები არ არის მისასალმებელი საზოგადოებაში, თუ ქორწინების საკითხი უკანა პლანზე გადადის, მაშინ ასეთი საზოგადოება და მთლიანად სახელმწიფო დეგრადაციის გზას ადგას [Ласько А. И. 2014].

ტრადიციული ოჯახი აშენებული იყო: იერარქიაზე, ოჯახის უფროსის მთელ ძალაუფლებაზე, ოჯახის წევრების ფუნქციების, უფლებებისა და მოვალეობების სქესსა და ასაკზე დამოკიდებულებაზე. საერთო ოჯახის დომინირებაზე. ინტერესები ინდივიდუალურზე, იმ როლის პრიორიტეტულობაზე, რომელსაც ადამიანი ასრულებს ოჯახში და საზოგადოებაში. საზოგადოებისაგან ოჯახის სუსტ ავტონომიაზე და საზოგადოებრივი აზრის უზარმაზარ მნიშვნელობაზე ოჯახისათვის.

გასული საუკუნის მეორე ნახევრიდან მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოხდა საზოგადოებრივ ცნობიერებაზე. ამ საქმეში დიდი როლი ითამაშა ლიბერალიზმმა. თანამედროვე ლიბერალიზმის ქვაკუთხედი, ფართო გაგებით, ინდივიდის უფლებებია. თავისუფლების ლიბერალური კონცეფცია ინდივიდების კანონით დაცულ თავისუფლებაში

მდგომარეობს. დღეს ცნება ლიბერალიზმი სხვადასხვა მნიშვნელობით გამოიყენება და, ხშირად, მათ შორის მსგავსება საკმაოდ მცირეა. თუმცა ყველა განმარტება ახალი იდეებისადმი გახსნილობას გულისხმობს. მათ შორის ისეთი იდეებისადმი, რომლებიც ამ ცნებას მე-19-ე საუკუნესა და მე-20-ე საუკუნის დასაწყისში პირდაპირ ეწინააღმდეგებოდა.

მე-20-ე საუკუნის 40-50-იან წლებამდე აშშ-მ და ევროპის ზოგიერთმა ქვეყანამ დაიცვა ტრადიციული შეხედულებები ოჯახური ცხოვრების ფორმირებისა და წესის შესახებ. იმ ქვეყნებში სადაც გასული საუკუნის ბოლოდან ევროპასა და აშშ-ში დაიწყო ტრადიციულ ოჯახზე თავდასხმა, ოჯახმა კლასიკური გაგებით დაიწყო ნგრევა. გაიზარდა თანამცხოვრებ წყვილთა რაოდენობა, მარტოხელა დედობა და სხვ. ამ საკითხებს წინა თავში დაწვრილებით შევეხეთ, მაგრამ ეხლა ყურადღება გვინდა გავამახვილოთ წყვილთა თანაცხოვრებაზე და მის რეგულირებაზე. სანჩეს გასენმა და პერელი-ჰარისმა 2010 წელს შეისწავლა საკითხი – არის თუ არა და როგორ რეგულირდება წყვილთა თანაცხოვრება ევროპაში.[7] მათი დაკვირვებით, სულ უფრო მეტად იზრდება იმ წყვილების რიცხვი, რომლებიც ერთად ცხოვრობენ დაქორწინების გარეშე, თუმცა სხვადასხვა ქვეყნებში მისი სიხშირე მნიშვნელოვნად განსხვავდება. ევროპაში

---

6. მასალა წარმოდგენილია ევროკავშირის პროგრესის პროგრამის ფინანსური მხარდაჭერით. პროექტის – „პარტნიორობის მხარდაჭერა დემოგრაფიული და სოციალური ცვლილებების დასაძლევად ევროპის შესაძლებლობების გასაძლიერებლად“ - ფარგლებში. https://population-europe.eu/research/popdigests/living-together-without-getting-married

თანაცხოვრების საერთო მახასიათებელია მისი პოპულარობა 15-დან 24 წლამდე ახალგაზრდებში. მაგრამ არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავება ქვეყნებს შორის: ნორვეგიასა და საფრანგეთში ყველაზე ახალგაზრდა ასაკობრივი ჯგუფის პარტნიორების 90%-ზე მეტი თანაცხოვრობდა, მაშინ როცა უკრაინაში ეს მაჩვენებელი 24%-ს შეადგენდა. გასენმა და ჰარისმა განაცხადეს, რომ ახალგაზრდები არის ყველაზე დაზარალებული ჯგუფი იმ ქვეყნებში სადაც ცუდად ხდება თანაცხოვრების გაშუქება. მათი აზრით, ძალიან ძნელია მოქმედი თანაცხოვრების სამართლებრივი რეგულირების გაშუქებაზე დაფუძნებული ტიპოლოგიის აგება. ისეთი ქვეყნებში როგორიცაა: ნიდერლანდები, საფრანგეთი, უკრაინა, შვედეთი და ნორვეგია მსგავსი უფლებები და მოვალეობებია პოლიტიკის ზოგიერთ სფეროში თანამცხოვრები და რეგისტრირებული პარტნიორებისათვის. სხვა ქვეყნებში, როგორიცაა: ინგლისი, გერმანია და ესპანეთი დაქორწინებულ წყვილთა და თანამცხოვრებ წყვილთა სამართლებრივი სტატუსი განსხვავდება პოლიტიკის უმეტეს სფეროებში. მაშინ როცა ესტონეთში, ლიტვაში, შვეიცარიასა და რუსეთში კანონი და ოჯახის პოლიტიკა იშვიათად სცნობს ამგვარ კავშირს.

კანონმდებლობის რეგულირების უფრო დიდი გაშუქება ნაწილობრივ ემთხვეოდა ევროპაში თანაცხოვრების მაღალ დონეს. ამის ახსნა შეიძლება იმით, რომ, საერთო ჯამში, თანამცხოვრები წყვილები უფრო მეტად არიან დაცულნი კანონებით და პოლიტიკით ისეთ ქვეყნებში, სადაც თანაცხოვრების შემთხვევები უფრო ხშირია (შვედეთი,

ნორვეგია, საფრანგეთი). თუმცა არსებობს მნიშვნელოვანი გამონაკლისები: ესტონეთში – ერთ-ერთ ქვეყანაში სადაც თანამცხოვრები წყვილები გამოირჩევიან ყველაზე მაღალი წილით, პოლიტიკის უმეტეს სფეროებში თანაცხოვრება არ არის აღიარებული, ამის საპირისპიროდ, უკრაინაში თანამცხოვრებ წყვილებს სხვადასხვა კანონები ექვემდებარებოდა მაშინაც კი თუ ქვეყანაში მათი რაოდენობა ყველაზე დაბალი იყო.

გასული საუკუნის ბოლოდან ევროპასა და აშშ-ში აქტიურად დაიწყო ერთნაირსქესიანთა ქორწინების იდეის გავრცელება, რაც იწვევს კლასიკური ოჯახის იდეის კონცეფციის განადგურებას. სწრაფვა ერთნაირსქესიანთა ქორწინების ლეგალიზაციისაკენ, "დედისა" და "მამის" ცნებების გაუქმება და მათ მაგივრად "მშობელი ერთი" და "მშობელი ორის" დამკვიდრება, არატრადიციული ურთიერთობების გამრავლება და ასეთ წყვილთა მიერ ბავშვების აყვანა და აღზრდა პირდაპირი დარტყმაა ოჯახის კლასიკურ მოდელზე.

იელის პროფესორი და ისტორიკოსი ჯონ ბოსველი (John Boswell 1947-1994) ამტკიცებდა, რომ ერთნაირსქესიანთა კავშირები აღიარებულ იქნა კათოლიკური ეკლესიის მიერ ჯერ კიდევ შუა საუკუნეების ევროპაში. თანამედროვე მსოფლიოს რელიგიების უმეტესობა ეწინააღმდეგებოდნენ ერთნაირსქესიანთა ქორწინებას, იმ მიზეზით, რომ ჰომოსექსუალური ქმედებები არღვევს ბუნებრივ კანონს და, შესაბამისად, ამორალურია; წმინდა წერილები გმობენ ჰომოსექსუალურ ქმედებებს; რელიგიური ტრადიცია ძალაში

ცნობს მხოლოდ ერთი კაცისა და ერთი ქალის ქორწინებას. ბელგიასა და ესპანეთში, მიუხედავად მათი რელიგიური ინსტიტუტის – რომის კათოლიკური ეკლესიის – ოფიციალური წინააღმდეგობისა, ლეგალიზებული იყო ერთნაირსქესიანთა ქორწინება (ბელგია 2003, ესპანეთი – 2005). ნიდერლანდები პირველი ქვეყანაა, სადაც თანაბარი ქორწინების უფლებები მიენიჭა ერთნაირსქესიან წყვილებს (2001). ნიდერლანდები, ისევე როგორც კანადა (2005) რელიგიურად მრავალფეროვანი ქვეყნებია. 2020 წელს ეს უფლება მიიღო გაერთიანებულმა სამეფომ და კოსტა-რიკამ, ხოლო 2024 წელს პირველი მართლმადიდებლური ქვეყანა, რომელმაც ოფიციალურად აღიარა ერთნაირსქესიანთა ქორწინება საბერძნეთი გახდა [www.britannica.com].

ერთი სქესის მქონე ინდივიდების ქორწინება, 2025 წლის მონაცემების მიხედვით, აღიარებულია და ლეგალურად არის შესრულებული 38 ქვეყანაში, საერთო მოსახლეობით 1,5 მილიარდი ადამიანი, რაც მსოფლიოს მოსახლეობის 20%-ს შეადგენს. ასეთი ქორწინებები ლეგალურად არის აღიარებული მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების დიდ უმრავლესობაში. გამონაკლისს წარმოადგენს იტალია, იაპონია, სამხრეთ კორეა და ჩეხეთი. ზოგიერთ ქვეყანაში, როგორიცაა ნიგერია და რუსეთი სამართლებრივი შეზღუდვებია დაწესებული ერთნაირსქესიანთა ქორწინების ადვოკატირებაზე. 2023 წლის მონაცემების მიხედვით რამოდენიმე ქვეყანამ 35 ქვეყანას შორის, როგორც პრევენციული ღონისძიება ერთი და იმავე სქესის წყვითა ქორწინების აღკვეთის მიზნით, კონსტიტუციურად

განსაზღვრა ქორწინება. მათ შორის ერთ-ერთია საქართველო. ქვეყნის კონსტიტუციაში 30-ე მუხლის პირველ პუნქტში შემდეგი ფორმულირება არის შეტანილი: „ქორწინება, როგორც ქალისა და მამაკაცის კავშირი ოჯახის შექმნის მიზნით, ემყარება მეუღლეთა უფლებრივ თანასწორობას და ნებაყოფლობას“ [https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36]. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ რიგმა ქვეყნებმა კონსტიტუციურად დააწესეს ისლამური კანონი, რომელიც ზოგადად განიმარტება როგორც ერთნაირსქესიანთა წყვილებს შორის ქორწინების აკრძალვა და ამ უკანასკნელთა უმრავლესობაში თავად ჰომოსექსუალიზმიც კრიმინალიზებულია.

2015 წლის 12 მარტს ევროპარლამენტმა მიიღო სავალდებულო რეზოლუცია, რომელიც მოუწოდებს ევროკავშირის ინსტიტუტებს და წევრ ქვეყნებს „ეფიქრათ ერთნაირსქესიანთა ქორწინების ან ერთნაირსქესიანთა სამოქალაქო კავშირის პოლიტიკურ, სოციალურ და ადამიანის და სამოქალაქო უფლებების საკითხად აღიარების შესახებ“.

2016 წელს Varkey Foundation-ის მიერ ჩატარდა ინტერნეტ გამოკითხვა 18 ქვეყანაში. გამოკვლევამ აჩვენა, ერთნაირსქესიანთა ქორწინების მაღალი მხარდაჭერა (63%) 18-21 წლის ახალგაზრდებში. 2022-2023 წლებში კი Pew Research-მა ჩაატარა გამოკითხვა, რომლის მიხდვითაც 32 ქვეყნიდან 21-ში სტატისტიკურად უფრო მაღალი იყო ერთნაირსქესიანთა ქორწინების მხარდაჭერა 35 წლამდე, ვიდრე 35 წელს გადაცილებულებს შორის.

საქართველოში ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის მიერ 2021 წელს ჩატარდა ანალოგიური გამოკითხვა, რომლის მიხედვითაც უმრავლესობა ერთნაირსქესიანთა ქორწინების მიმართ მხარდაჭერას არ გამოხატავდა.

ცხილი 9. საქართველოში ერთნაირსქესიანთა ქორწინების მიმართ მხარდაჭერა[8]

გამოკითხვის წელი	მომხრე	წინააღმდეგი	არ უპასუხა
2021	10% (12%)	75% (88%)	15%

წყარო: WISG. 2022 წელი

ცენტრალური სტატისტიკური ოფისი (CSO) აქვეყნებს მონაცემებს ქორწინების შესახებ, ეს მონაცემები ნათელ სურათს იძლევა იმის შესახებ თუ რა მდგომარეობაა დღეს გლობალურად, კერძოდ, მცირდება ჰეტეროსექსუალთა ქორწინებების რიცხვი და, საპირისპიროდ, იზრდება ერთნაირსქესიანთა ქორწინებების მაჩვენებელი.

ამერიკელი მეცნიერი, ფსიქოლოგი მაიკლ სოკარიდესი არის ავტორი ფუნდამენტური ნაშრომისა: „როგორ გაპედერასტდა ამერიკა.“ მეცნიერი ათწლეულების განმავლობაში სწავლობდა, იკვლევდა და მკურნალობდა ჰომოსექსუალებს. ამ კვლევის შედეგები მან გამოაქვეყნა თავის ნაშრომში. ერთ-ერთი დასკვნა შეეხება იმას, რომ ადამიანთა მხოლოდ 2-3% იბადება მამათმავლებად და დედათმავლებად. დანარჩენი 97-98% სექსუალურ ორიენტაციას იცვლის არასწორი აღზრდის, ბავშობაში

[8] შერჩევის შეცდომა არის დაახლოებით 3%.

გაუპატიურების, ფსიქიკური აშლილობის თუ პროპაგანდის შედეგად.

ცხრილი 10. ქორწინებათა რაოდენობა 2021-2023 წწ.

	2021 წ.	2022 წ.	2023 წ.
საპირისპირო სქესი	16 717	22 555	20 513
იგივე სქესი	500	618	646
ყველა ქორწინება	17 217	23 173	21 159
ყველა ქორწინების მაჩვენებელი 1000 მოსახლეზე	3,4‰	4,5‰	4,0‰
საქმროს საშუალო ასაკი (საპირისპირო სქესის ქორწინება)	37.4	37.4	37.7
პატარძლის საშუალო ასაკი (საპირისპირო სქესის ქორწინება)	35.4	35.4	35.8
მამაკაცის საშუალო ასაკი (ერთნაირსქესიანთა ქორწინება)	40.4	39.4	40.8
ქალის საშუალო ასაკი (ერთნაირსქესიანთა ქორწინება)	39.9	38.2	38.0

წყარო: https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-mar/marriages2023/mainresults/

პროპაგანდის უდიდესი მნიშვნელობის შესახებ გაგიზიარებთ ფრანგი ფილოსოფოსისა და კულტუროლოგის ჟან ბოდრიარის მოსაზრებას. ის თავის შეხედულებას აყალიბებს რეკლამის შესახებ. რეკლამა იგივე პროპაგანდის ფორმაა. ბოდირიარი მიიჩნევს, რომ პირველ ეტაპზე რეკლამა მხოლოდ ინფორმაციას ავრცელებს, შემდეგ გადადის დარწმუნებაზე, შემდეგ – „შეუმჩნეველ შთაგონებაზე“,

საბოლოო მიზანი კი მოთხოვნილებების მართვაა, ანიჭებს რა პროდუქტს აზრს, ღირებულებას და აყალიბებს მოხმარების იდეოლოგიას. რეკლამა მძლავრი სოციალური ინსტრუმენტია, რომელიც ერთი მხრივ, ასახავს იმ საზოგადოების, სოციუმის წეს-ჩვეულებებსა და გემოვნებას, რომელშიც ფუნქციონირებს; მეორე მხრივ, ინტეგრირებული მარკეტინგული კომუნიკაციების ეს მძლავრი შენაკადი ხელს უწყობს ცხოვრების წესის ფორმირებას, აქტიურად ცვლის ღირებულებებსა და ცხოვრების სტილს [ბელჩი მ... 2013: 88]. საზოგადოებაში ერთნაირსქესიანთა ქორწინების ფართო პროპაგანდის შედეგია ზემოთ მოყვანილი გამოკითხვის შედეგები, რომლის თანახმადაც ერთნაირსქესიანთა ქორწინებას შედარებით მაღალი მხარდაჭერა აქვს ახალგაზრდებში, ვიდრე 35 წელს გადაცილებულებში. ახალგაზრდების შემთხვევაში უფრო მარტივია იმ ღირებულებების ათვისება, რომლის ფართო პროპაგანდაც მიდის სახელწიფოში.

სოციალურ ცვლილებათა ციკლური თეორიის ავტორს პიტირიმ სოროკინს მიაჩნია, რომ დასავლეთის სამყარო უკვე „წარმოუდგენელ“ კრიზისშია შესული, რადგან „სენსიტიური კულტურა“, რომელსაც მართავს გრძნობები, იწვევს დეზორგანიზაციას, ამორალობას და მღელვარებას. საქმის მოგვარების ერთადერთ შესაძლებლობას წარმოადგენს „გამოფიტული (და სტერილური) სენსიტიური კულტურის საფუძვლების შეცვლა“ ახალი სოციოკულტურული წესრიგით. აუცილებელია სოციალურ ურთიერთობათა რადიკალური ტრანსფორმაცია. ახლანდელი საქორწინო კონტრაქტებიდან კეთილ ნებასა და რელიგიაზე

დაფუძნებული ფამილისტიკურ ურთიერთობებზე გადასვლა. დღეს ეს ეგოცენტრიზმის ჭეშმარიტი ალტერნატივაა იმ ვითარებაში, რომელშიც არ არსებობს სხვა გზა გარდა იმისა, რომ გამეფდეს ფამილიზმი, რათა თავი ავარიდოთ ბარბაროსულ დეგრადაციას. აღდგენა იქნება რთული, მაგრამ ეს ცხოვრების წყვდიადიდან გადარჩენის ნამდვილად ერთადერთი იმედია [კარლსონი ა,. 2017. 14-15].

ტრადიციული გაგებით ოჯახი არის კავშირი ქალსა და მამაკაცს შორის. ამ კავშირის საფუძველზე ახდენს ოჯახი მთელი ადამიანური პოპულაციის განვითარებას. ერთნაირსქესიანთა ქორწინებით კი შეუძლებელია გამრავლება, რადგან ასეთია სამყაროს კანონზომიერება. ამიტომ თუ კლასიკური ოჯახური ღირებულებები არ არის მისასალმებელი საზოგადოებაში, თუ ქალისა და მამაკაცის ქორწინების საკითხი უკანა პლანზე გადადის, მაშინ ასეთი საზოგადოება და მთლიანად სახელმწიფო დეგრადაციის გზაზეა.

5. რელიგიის გავლენა ოჯახზე

მრავალი საუკუნის განმავლობაში რელიგია მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ადამიანთა საზოგადოებაში. ასეა დღესაც. ის სამყაროს განიხილავს ოჯახური ურთიერთობების პრიზმაში. ამიტომ რელიგიისთვის ოჯახი, მისი სტრუქტურა, ოჯახური ცხოვრებისადმი დამოკიდებულება ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია.

თანამედროვე ქრისტიანული ეკლესიის საქმიანობაში მნიშვნელოვანი წილი ოჯახთან არის დაკავშირებული. ოჯახი მისი ტრადიციული ფორმებით განიხილება როგორც ორგანიზებული რელიგიის მთავარი და ხელშეუხებელი საფუძველი. ოჯახის საფუძველი კი ქორწინებაა. ზოგიერთი ქრისტიანი იურისტის (Soare G.) განმარტებით ქორწინება არის „ღვთაებრივი კანონის ბუნებრივი ინსტიტუტი". აქედან გამომდინარეობს მისი ორმაგი ასპექტი, კერძოდ „რელიგიურ-ზნეობრივი" და „სოციალურ-სამართლებრივი". იგივე იურისტები ადასტურებენ რომ ვინაიდან ქორწინება „ამყარებს ოჯახს", ეს ინსტიტუტები არა მხოლოდ „... წარმოადგენენ ეკლესიის, ... არამედ სახელმწიფოს საფუძველსაც. [Mititelu C. 2023, 268]

განსხვავებული პროფილის მეცნიერები საუბრობენ რელიგიისა და ოჯახის ურთიერთკავშირზე. რელიგიისა და ოჯახის მჭიდრო კავშირის შესახებ მოსაზრებების საფუძველი გახდა ის, რომ საზოგადოების ჩამოყალიბების თავდაპირველ ფორმას ნათესაური კავშირები წარმოადგენდა, ამ საწყისი სტრუქტურის ფარგლებში კი მიმდინარეობდა რელიგიური პროცესები. ამდენად, ოჯახისა და რელიგიის ურთიერთკავშირს მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს.

ფრანგმა ისტორიკოსმა ნუმა ფუსტელ დე კულანჟმა (Fustel de Coulanges 1864) ერთ-ერთმა პირველმა დაასკვნა, რომ პირველყოფილმა რელიგიამ დააარსა ბერძნული და რომაული ოჯახები. დაამყარა ქორწინება და მამის ძალაუფლება, განსაზღვრა ნათესაობის ხარისხი და აკურთხა საკუთრების და მემკვიდრეობის უფლება. მას მიაჩნდა, რომ რელიგიამ ჩაუყარა საფუძველი ძველ ოჯახს, „რაც

აერთიანებდა უძველესი ოჯახის წევრებს, იყო რაღაც უფრო ძლიერი ვიდრე დაბადება, ვიდრე გრძნობა, ვიდრე ფიზიკური ძალა – ეს არის კერიისა და წინაპრების რელიგია. რელიგია აყალიბებს ოჯახს, რაც მას ერთ ორგანიზმად აქცევს როგორც ამ მიწიერ ცხოვრებაში, ასევე მომავალ ცხოვრებაში. უძველესი ოჯახი უფრო რელიგიური იყო, ვიდრე მონათესავე საზოგადოება“ [Фюстель де Куланж Н.Д. 2010. С. 39].

საზოგადოების ყოველი წევრი სოციალურ სტატუსთან, ეთნიკურ წარმომავლობასთან, ქონებრივ და მატერიალურ მდგომარეობასთან ერთად ფლობს ისეთ მახასიათებლებს როგორიცაა ოჯახურ-ქორწინებითი მდგომარეობა და რელიგიურობა.

ოჯახი და რელიგია განეკუთვნება უმნიშვნელოვანეს საზოგადოებრივ ღირებულებას. ეს ეხება არა მხოლოდ თანამედროვე საზოგადოებას, არამედ უძველესსაც. ზოგიერთი სამეცნიერო თეორიის თანახმად, მრავალი საუკუნის განმავლობაში, სწორედ ოჯახის ფორმამ განსაზღვრა მაკროსოციალური სისტემების ევოლუციური მიმართულებანი. თუმცა არსებობს აზრი, რომ წარსულიდან მემკვიდრეობით მიღებული სოციალური ინსტიტუტები გაქრობისთვის არიან განწირულნი. ოჯახი და რელიგია, მოდერნისტების თვალსაზრისით, ყველაზე არქაული ინსტიტუტებია, რომ ისინი შეუსაბამონი არიან ეკონომიკური და სოციალური ცვლილებების მიმართ. როგორც რელიგიის მეცნიერული შესწავლის საზოგადოების ყოფილი პრეზიდენტი უილიამ დ’ანტონიო აღნიშნავს, დღეს ინდუსტრიულ ღირებულებებს აშკარა უპირატესობა გააჩნია ტრადიციულთან შედარებით. მან ეს დასკვნა გამოიტანა მას შემდეგ, რაც ყურადღება მიაქცია ამერიკის ინდუსტრიული

საზოგადოების “დომინირებულ ღირებულებებსა” და რელიგიურ ღვთისმოსაობას შორის “კონფლიქტს”. “დომინირებულ ღირებულებებში” შედის: წარმატება, საქმიანი უნარები, წინსვლა, მეცნიერების რწმენა, მატერიალური კეთილდღეობა, თანასწორობა, თავისუფლება. ხოლო რელიგიურ ღვთისმოსაობაში: ადამიანის სიცოცხლის ღირებულება, სექსუალური ზომიერება, პატრიარქალურობა, ოჯახისადმი ერთგულება და მოყვასის სიყვარული [Wattenberg B. 1987].

ოჯახი და ქორწინება ესაა კულტურულ-ისტორიული მოვლენა, რომელმაც კაცობრიობის განვითარების პერიოდში მნიშვნელოვანი ცვლილებები განიცადა და რომელმაც გამოხატულება ჰპოვა ოჯახური ურთიერთობების განსაზღვრულ ტიპებში.

ოჯახში დამოკიდებულების ფორმები და წესები გულისხმობს ქორწინებას, მეუღლეთა ურთიერთდამოკ-იდებულებას, მშობლებსა და შვილებს შორის ურთიერთობას, რეპროდუქციულ ქცევას, თაობათა ურთიერთობას, თანაცხოვრების ნორმებს და წესებს, აგრეთვე, ადამიანთა ცხოვრებაში არსებული მნიშვნელოვანი მოვლენების აღნიშვნას, სოციალური და ოჯახური ცხოვრების სხვა ისეთ მხარეებსა და ფორმებს, რომლებიც განსაზღვრავენ ნებისმიერი საზოგადოების ფიზიკური და კულტურული უწყვეტობის თავისებურებებს. რელიგიური აღმსარებლობის გავლენა არაა ერთნაირი არც სოციალური კოგნიციის სისტემაზე და არც ღირებულებათა იერარქიაზე. მაგრამ ყველა რელიგიისთვის ოჯახის მნიშვნელობა დიდია. ამაზე მეტყველებს სხვადასხვა მეცნიერის მიერ გამოთქმული მოსაზრებები:

- ✓ მუსლიმი ავტორის აბელ რაჰიმ ომანის (1992) მიხედვით "ოჯახი – ისლამური საზოგადოების საბაზისო სოციალური ერთეულია, ხოლო ქორწინება – ძირითადი ისლამური ინსტიტუტი";
- ✓ კათოლიკური ეკლესიის კატეხიზმოდან (1994) ოჯახი – სოციალური ცხოვრების პირველადი უჯრედი, ბუნებრივი საზოგადოებაა, რომელშიც ცოლი და ქმარი მოწოდებულია ერთმანეთს სიყვარული და სიცოცხლე აჩუქონ";
- ✓ XVI საუკუნის რეფორმატორი მარტინ ლუთერი თვლიდა, რომ ქორწინება უმაღლესი მდგომარეობაა. "დედამიწაზე ცხოვრების ჭეშმარიტი რელიგიური მოწყობაა". რაც ღმერთის ნებით არის დაწესებული და "ღმერთის მოსაწონია". შთამომავლობის აღწარმოება – "ღვთაებრივი საიდუმლოა, რომლისთვის წინააღმდეგობის გაწევის ან აბუჩად აგდების უფლება არ გვაქვს";
- ✓ სოციოლოგი ბენჟამინ შლეზინგერი წერს (1971), რომ: "საუკუნეების განმავლობაში, ოჯახს ყოველთვის ცენტრალური ადგილი ეჭირა იუდაიზმში, როგორც თავდაპირველ სოციალურ – რელიგიურ ერთიანობას";
- ✓ ჩინელი მეცნიერი, კონფუციანელი ჩან ში-იუნი (1980) მიიჩნევს, რომ: "ოჯახი, უფრო მეტად, ვიდრე სხვა რომელიმე გაერთიანება, საზოგადოებაში ქმნის ეროვნული ცხოვრების მყარ ბაზას". [კარლსონი ა. 2017. 111-112]

სხვადასხვა რელიგიები მეტ-ნაკლები სიმკაცრით ეკიდებიან ადამიანთა ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტებს. ეს განსხვავებები არა მხოლოდ მსოფლიო რელიგიებს შორისაა,

არამედ რელიგიის შიგნითაც. აღნიშნულის დასტურია ქრისტიანობა, კერძოდ – მართლმადიდებლობას, კათოლიკუ-რობასა და პროტესტანტობას შორის განსხვავება. ასე მაგალითად, განქორწინებას კათოლიკები უფრო მკაცრად ეკიდებიან, ვიდრე მართლმადიდებლები და პროტესტანტები, მათთან ის მიჩნეულია როგორც არასასურველი მოვლენა, მაგრამ არ იკრძალება. ამასთან, განქორწინებისადმი პროტესტანტიზმი ყველაზე მეტი ლიბერალურობით გამოირჩევა.

რელიგიის ინსტიტუტი საუკუნეების განმავლობაში უზარმაზარ გავლენას ახდენდა ამა თუ იმ საზოგადოების ცხოვრებაზე, განსაზღვრავდა რა ადამიანის ცხოვრების სხვადასხვა მხარეს, პირველ რიგში კი საქორწინო-საოჯახო ურთიერთობებს. ტრადიციულად ქრისტიანობა ქორწინებას განიხილავს, როგორც ღმერთის მიერ დადგენილს. ქორწინება არა მარტო ქალისა და მამაკაცის საკუთარი ნების, არამედ ღვთის ნების გამოხატულებაა. ღმერთმა იმთავითვე შექმნა ადამიანი კაცად და ქალად, განაწესა ქმრად და ცოლად. აქედან მოყოლებული დაადგინა წესი: მამაკაცი და ქალი უნდა გაერთიანდნენ ცოლ-ქმრული კავშირით, ეს უნდა იყოს მათი სულიერი და ხორციელი გაერთიანება. „ამიტომ მიატოვებს კაცი თავის დედ-მამას და შეერთვის ცოლს და იქმნებიან ორივენი ერთ ხორც„ (მათ. 19, 45).

მართლმადიდებლურ ეკლესიაში სრულდება შვიდი საიდუმლო, რომელთა შორის ერთ-ერთია ქორწინება. პავლე მოციქული ქორწინების შესახებ ამბობდა: „საიდულო ესე დიდ არს: ხოლო მე გეტყვით ქრისტესა და ეკლესიისათვის“ (ეფეს. 5,32).

ქრისტიანობაში ქორწინება მონოგამიურია. რადგან ქორწინება წარმოადგენს ქრისტეს კავშირს ეკლესიასთან, ის დაურღვეველი უნდა იყოს. ქორწინების სხვა ალტერნატივა არ არსებობს. ქორწინების გარეთ სექსუალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილების ყველა ცდა დამღუპველია ადამიანისათვის. რამდენადაც ქრისტიანთა-თვის ქორწინება დაკანონებულია ცოდვების თავიდან ასაცილებლად ამდენად, ქორწინებამდელი და საერთოდ ქორწინების გარეთ ურთიერთობები ცოდვაა. „სიძვის თავიდან ასაცილებლად ყველა კაცს თავისი ცოლი ჰყავდეს და ყველა ქალს – თავისი ქმარი. ქმარი ჯეროვან პატივს მიაგებდეს ცოლს და ასევე ცოლი – ქმარს. თუ იქორწინებ არა სცოდავ და თუ ქალწული იქორწინებს, არ სცოდავს“ [I კორ. 7-23, 28].

ისლამში ქორწინება არ წარმოადგენს რაიმე რელიგიურ საიდუმლოს, ეს სოციალური მოლაპარაკებაა, რომელიც ქალსა და მამაკაცს თანაბარ მოვალეობებს უწესებს. ქორწინება ძირითადად ენდოგამიურია, დაშვებულია მხოლოდ მუსლიმებს შორის, თუმცა მამაკაცს ისლამი ნებას რთავს იქორწინოს ქრისტიან ან იუდეველ ქალზე, იმ პირობით, თუ ეს უკანასკნელი მიიღებს ისლამს. მუსლიმან ქალს ეკრძალება სხვა რწმენის ადამიანზე გათხოვება, რადგანაც ბავშვები იღებენ მამის რელიგიას. ისლამში ქორწინება პოლიგამიურია. მამაკაცს უფლება ეძლევა ჰყავდეს არაუმეტეს ოთხი ცოლისა. თუმცა მკაცრად განსაზღვრული პირობებით: საჭიროა პირველი ცოლის თანხმობა, ოთხივე ცოლი სარგებლობს თანაბარი უფლებებით და სხვ. პოლიგინია ისლამში ითვლება განსაკუთრებული სათნოების გამოხატვად, განსაკუთრებით იმ პერიოდში როცა ქალთა უმრავლესობა მამაკაცთა

მფარველობის გარეშე რჩება. მაგალითად ეს შეიძლება მოხდეს ომების შემდეგ. ქალები ქვრივობას და მარტოობას ამჯობინებენ სხვა ქალთან ქმრის გაზიარებას. ისლამი კრძალავს ქორწინების გარეშე კონტაქტებს და ღალატისთვის მკაცრ სასჯელებს ითვალისწინებს. ქორწინება ისლამში არის კონტრაქტი და ის სრულდება მას შემდეგ, რაც იქნება მოქმედი შეთავაზება და მიღება. სოციალურ კონტექსტში ეს არის გარემო, რომელიც მიზნად ისახავს სქესობრივი აქტის ლეგალიზაციას და ბავშვების გამრავლებას [Максуд Рукайя. 1999. 256-260. Ислам].

იუდაიზმი მოუწოდებს თავის მიმდევრებს „ნაყოფიერებასა და გამრავლებას“ მონოგამიური ქორწინების ფარგლებში. თუმცა ადრეული იუდაიზმი უშვებდა პოლიგინიასაც. ტრადიციულ იუდაიზმში ქორწინება განიხილება, როგორც ღმერთის მიერ დაბრძანებული სახელშეკრულებო კავშირი, სადაც მამაკაცი და ქალი ერთად იკრიბება, რათა შექმნან ურთიერთობა, რომელშიც ღმერთი უშუალოდ მონაწილეობს. თუმცა შთამომავლობა არ არის ამ ქორწინების ერთადერთი მიზანი, ებრაულმა ქორწინებამ ტრადიციულად უნდა შეასრულოს შვილების გაჩენის მცნება. ამ აზრით, ქორწინება ნიშნავს, რომ ცოლ-ქმარი ერთიან სულში ერწყმის, რის გამოც მამაკაცი ითვლება „არასრულად“, თუ ის არ არის დაქორწინებული, რადგან მისი სული მხოლოდ ერთი ნაწილია უფრო დიდი მთლიანისა, რომელიც რჩება. ქორწინება აუცილებელია, რომ იყოს ერთიანი – მთლიანი.

სოციოლოგები დიდ ყურადღებას აქცევენ რელიგიისა და ოჯახის ურთიერთკავშირის შესწავლას. დადგენილია, რომ რელიგიური სქემები ხშირად აერთიანებს

დამოკიდებულებებს და ღირებულებებს ოჯახთან დაკავშირებული შესაბამისი ქცევის შესახებ. ანუ, ნარატივები იმის შესახებ, თუ რას ნიშნავს იყო რელიგიური ადამიანი, ემთხვევა ნარატივებს „ოჯახური ღირებულებების“ შესახებ. კავშირი რელიგიურ რწმენასა და უფრო კონსერვატიულ ოჯახურ ღირებულებებსა და ქცევებს შორის დადასტურებულია ოჯახის ქცევის მრავალ სფეროში, მათ შორის ოჯახური სტაბილურობის, მშობლისა და ბავშვის ურთიერთობისა და თანაცხოვრებისადმი და ქორწინებამდელი სექსის მიმართ [Bramlett and Mosher. 2002; Call and Heaton 1997; Pearce and Axinn 1998; Thornton, Axinn and Hill 1992; Wilcox 2004].

ზოგიერთი კვლევა რელიგიის სოციოლოგიაში მიუთითებს კონსერვატიულ და ლიბერალურ რელიგიურ შეხედულებებს შორის განსხვავებებს, როგორც სოციალურ და პოლიტიკურ დამოკიდებულებებში განსხვავებების მნიშვნელოვან წყაროს (მაგ. Wuthnow 1988, 1996). რელიგიის მნიშვნელობამ შეიძლება მოიცვას ცვალებადობა ლიბერალურ-კონსერვატიული რწმენის ღერძის გასწვრივ, ისევე როგორც ინდივიდუალური გამორჩეულობა; მაკრო დონეზე [Inglehart and Baker. 2000].

რელიგიები ხშირად ხაზს უსვამენ ოჯახურ ღირებულებებს, რომლებიც დაკავშირებულია მშობლობას-თან, როგორიცაა ქორწინების მნიშვნელობა და ქალის როლი, როგორც დედა და მზრუნველი[Mc Quillan 2004]. მაგალითად, კათოლიკურმა ეკლესიამ შეიმუშავა განსაზღვრული პრონატალისტური წესებისა და ღირებულებების ნაკრები ქორწინებასა და ოჯახთან დაკავშირებით (კატეხიზმი 2366–2379). ასევე, მართლმადიდებლური ეკლესია დიდ

ყურადღებას იჩენს ოჯახის მიმართ. როგორც მისი უწმინდესობა და უნეტარესობა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს–პატრიარქი ილია II ბრძანებს: ოჯახი არის ერის, სახელმწიფოს და საზოგადოების მთავარი ქვაკუთხედი. იგი პატარა სახელმწიფოა, ქრისტიანული გაგებით კი – „მცირე ეკლესია“. ქრისტიანობა ქორწინებას მიიჩნევს საიდუმლოდ არა მხოლოდ ადამიანური, არამედ ღვთიური სიყვარულისაც. ოჯახური ცხოვრება ქრისტიანული ღვაწლია, გზაა სულის ხსნისა, რადგან იგი გულისხმობს არა მარტო ერთად ცხოვრებას, არამედ ერთმანეთისთვის ცხოვრებას ... ჭეშმარიტი ქრისტიანული ოჯახისთვის მარტო სიყვარული და ერთმანეთისკენ სწრაფვა არ არის საკმარისი. ოჯახი მოწოდებულია იქცეს „მცირე ეკლესიად“, მარადიული სიყვარულის ცოცხალ ხატად, რომელშიც ღვთის მცნებებს იცავენ და თაობიდან თაობას გადასცემენ (2014 წლის საშობაო ეპისტოლე).

ქრისტიანობას არსებითი მომენტები შეაქვს ქორწინების ზნეობრივი საფუძვლების და დანიშნულების გაგებაში, რადგან ქორწინება არა მარტო ქალისა და მამაკაცის საკუთარი ნების, არამედ ღვთის ნების გამოხატულებად მიაჩნია. არც ერთი ადამიანური ურთიერთობა იმდენად მნიშვნელოვანი არ არის, როგორც ქორწინება, ცოლქმრული კავშირი. ეს კავშირი უძველესია და ადამიანური მოდგმის შექმნისთანავეა დადგენილი. იგი დაფუძნებულია სჯულზე, რომელიც ღმერთმა დაადგინა და დაუწესა ადამიანურ ბუნებას. ცალ-ცალკე ქალი და კაცი არ არიან ისინი, რაც უნდა იყვნენ თავიანთი არსის თანახმად და მხოლოდ მაშინ იწყებენ სისხლსავსე ცხოვრებას, როდესაც ქორწინებით ერთსულ და ერთხორც იქმნებიან [გუნია ბ. 2012].

რელიგიური და ოჯახური ღირებულებები ბოლო რამდენიმე ათწლეულია მოქცეულია „კულტურული ბრძოლების ალყაში“. ამ შეტაკებებმა დიდი ყურადღება მიიპყრო როგორც მეცნიერთა, ისე ფართო საზოგადოების მხრიდან, რადგან ის წარმოადგენს ისტორიულ „მოვლენას“, რომელმაც გავლენა მოახდინა სოციალურ ლანდშაფტზე და ინდივიდუალურ იდენტობაზე. ამ ფონზე კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი გახდა რელიგიისა და ოჯახის ურთიერთკავშირის, ოჯახის სოციალურ-დემოგრაფიული ქცევის შესწავლა.

დემოგრაფიულ ლიტერატურაში ხაზგასმითაა აღნიშნული, რომ დემოგრაფიული ქცევები ძალიან სწრაფად იცვლებოდა იქ, სადაც რელიგიური აღმსარებლობა მოსახლეობას არ მოუწოდებდა მრავალშვილიანობისაკენ. ამერიკელმა სოციოლოგებმა ჩაატარეს საინტერესო გამოკვლევები ოჯახის რეპროდუქციულ ქცევაზე რელიგიის გავლენის შესახებ. იმისათვის, რომ გამოერიცხათ სხვა ფაქტორების მოქმედება, მკვლევარებმა აირჩიეს ისეთი საქორწინო წყვილები, რომლებსაც საერთო ჰქონდათ სოციალურ-ეკონომიკური მახასიათებლები (დასაქმება, შემოსავალი, განათლება, საცხოვრებელი პირობები, ქორწინების ხანგრძლივობა და სხვ.), თუმცა განსხვავებულ რელიგიურ ჯგუფებს ეკუთვნოდნენ. დეტროიტში ჩატარებული გამოკვლევის მიხედვით პროტესტანტების რეპროდუქტიულობა ახლოს აღმოჩნდა იუდეველების შესაბამის მაჩვენებელთან, მაგრამ ჩამორჩებოდა კათოლიკების შესაბამის მაჩვენებელს. ასევე გამოვლენილი იყო რეპროდუქტიულობის კავშირი საქორწინო წყვილების რელიგიურობის ხარისხთან. ახალგაზრდა კათოლიკურ

წყვილს (35 წლამდე), რომელიც ყოველდღე დადიოდა ეკლესიაში ჰყავდა საშუალოდ 2,22 შვილი, ხოლო რომლებიც იშვიათად დადიოდა – 1,88. თეთრკანიან პროტესტანტებს შორის შესაბამისი მაჩვენებლები შეადგენდა 1,9 და 1,75 შვილს, ხოლო შავკანიან პროტესტანტებს შორის – 2,32 და 2,25 შვილს [Козлов В. И. 1982. 126-127].

ცხრილი 11. კონსერვატიული დამოკიდებულებები (%)

	ძალიან რელიგიურები	არა რელიგიურები
ჯობია ადამიანი გათხოვდეს, ვიდრე მარტომ გაატაროს ცხოვრება	60	41
ახალგაზრდა წყვილმა ერთად არ უნდა იცხოვროს თუ ისინი დაქორწინებულები არ არიან	46	14
ყველასთვის უკეთესია თუ მამაკაცი გამოიმუშავებს ძირითად საარსებო წყაროს, ქალი კი სახლსა და ოჯახს მოუვლის	39	17
მამაკაცისთვის უფრო მნიშვნელოვანია ოჯახ-თან ერთად მეტი დრო გაატაროს, ვიდრე კარიერაში წარმატებული იყოს	73	68

წყარო: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2723861/

ცხრილი 12. პროგრესული დამოკიდებულებები (%)

	ძალიან რელიგიურები	არა რელიგიურები
განქორწინება საუკეთესო გამოსავალია, როდესაც წყვილს არ შეუძლია ოჯახში არსებული პრობლემების მოგვარება	33	49
18 წლის გასათხოვარ ახალგაზრდებს შეუძლიათ ჰქონდეთ სექსუალური კავშირი	46	79
გაუთხოვარი ქალისთვის კარგია შვილის გაჩენა	63	89
სექსუალური ურთიერთობები ერთი და იგივე სქესის ორ ზრდასრულ ადამიანს შორის ყველაზე კარგია	4	29
ნებისმიერი სექსუალური აქტი ორ თანახმა ზრდასრულს შორის სწორია	6	87
გეებს ან ლესბოსელ მოზარდებს უნდა ჰქონდეთ ბავშვების შვილად აყვანის უფლება	43	75

წყარო: https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2723861/

რელიგიისა და ოჯახური ღირებულებების ურთიერთდამოკიდებულების საკითხის შესწავლა უფრო აქტუალური გახდა მას შემდეგ რაც მსოფლიოს მრავალი

ქვეყანა ოჯახური მრავალფეროვნების პრობლემის წინაშე დადგა. 2002 წლის ოჯახის ზრდის ეროვნულ კვლევაში (NSFG)[9] რომელიც აფასებს რესპოდენტთა დამოკიდებულებას ოჯახის ფორმებისა და სექსუალურობის სხვადასხვა ასპექტის მიმართ. რესპოდენტები იყვნენ 15-44 წლის ასაკის ქალები. კვლევამ აჩვენა, რომ მათ, ვისთვისაც რელიგია ძალიან მნიშვნელოვანია, აქვთ უფრო ტრადიციული გენდერული და ოჯახური დამოკიდებულებები. მათი ოჯახური ღირებულებები უფრო კონსერვატიულია. ქვემოთ მოყვანილია ორი ცხრილი, რომლებიც თავად კვლევის ავტორებმა (Sarah R. Hayford and S. Philip Morgan) შეადგინეს. ცხრილებში ცალ-ცალკეა წარმოდგენილი რესპოდენტთა კონსერვატიული და პროგრესული დამოკიდებულებები.

საქართველოში, როგორც მსოფლიოს ნაწილში გასული საუკუნის ბოლოდან დაიწყო მანამდე მიუღებელი ღირებულებების დამკვიდრება. ის რაც წლების წინ სამარცხვინო იყო და საზოგადოების მხრიდან იგმობოდა, თანდათან პროპაგანდის საგანი გახდა. საინფორმაციო საშუალებებმა მასობრივად დაიწყეს „ქორწინების ინსტიტუტის“, როგორც მავნე გადმონაშთის გაშუქება. შეიქმნა შთაბეჭდილება რომ ეს არის „ახალგაზრდების ტვინის გამორეცხვის“ მიზანმიმართული საქმიანობა. საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქმა ილია მეორემ თვის ერთ-ერთ ქადაგებაში ყურადღება გაამახვილა ამ საკითხზე. მან აღნიშნა: „მასმედიის საშუალებებით ხდება ზემოქმედება ჩვენი საზოგადოების, განსაკუთრებით კი მომავალი თაობის

[9] NSFG არის ნაციონალური წარმომადგენლობითი კვლევა, რომელიც შეიქმნა აშშ-ს მოსახლეობის ნაყოფიერების, ქორწინების და რეპროდუქციული ჯანმრთელობის უზრუნველსაყოფად.

ცნობიერებაზე, რათა მათში დანერგოს არაეროვნული, არაქრისტიანული მსოფლმხედველობა, რაც შედეგად გამოიწვევს ჩვენი ეთნოფსიქიკის შეცვლას და ერთიანი ქართული ერის დაშლასა და გადაგვარებას. უნდა გავაცნობიეროთ, რომ შეტევა ხორციელდება თითოეული ადამიანის აზროვნებაზე, ამიტომაცაა ყოველი ჩვენგანის გულიც და გონებაც ამ ბრძოლის ასპარეზი. ესა თუ ის პიროვნება ან რჩება ქართველად ან თავისი შინაგანი სისუსტისა და მიმბაძველობის გამო იცვლის ფასეულობათა სისტემას. ეს ისეთივე მნიშვნელობის ომია, როგორც ჩვენ მამა-პაპათ გამოუვლიათ.

უნდა იცოდეთ, რომ ქართული იდეა ორ უმთავრეს სვეტს ეყრდნობა, ესაა სულიერი ფასეულობები (რაც გულისხმობს მართლმადიდებლურ სარწმუნოებას და მის წეს-ჩვეულებებს) და ეროვნულ-კულტურული ფასეულობები, რითაც ასე მდიდარია ჩვენი ქვეყანა“ [ილია II. 2007. 3-4].

საქართველოში ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევები ადასტურებენ, რომ საზოგადოების ცნობიერებაზე სექსუალური თავისუფლების პროპაგანდას უკვალოდ არ ჩაუვლია. საზოგადოება ნელ-ნელა ტოლერანტული ხდება არატრადიციული ოჯახური ღირებულებებისადმი. დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის თანამშრომელთა მიერ მართლმადიდებელ მორწმუნეებში ჩატარებულმა სოციოლოგიურმა გამოკვლევამ აჩვენა,[10] რომ

[10] დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტმა, ნაშრომის ავტორის უშუალო ჩართულობით 2015 წელს ჩაატარა სოციოლოგიური გამოკვლევა: „ოჯახის პრობლემები და სოციალ-

თვით მორწმუნე საზოგადოებაც შემწყნარებლური გახდა „პროგრესული ღირებულებებისადმი“. ამის მაგალითად შეგვიძლია ჩავთვალოთ ის, რომ რესპოდენტს კონკრეტული პასუხის გაცემა ხშირად უჭირს ამა თუ იმ „პროგრესულ საკითხზე“.

ცხრილი 13. ტოლერანტული დამოკიდებულება საქართველოში მცხოვრებ მართლმადიდებელ მორწმუნეებში (%)

	იზიარებს	არ იზიარებს	უჭირს პასუხი
განქორწინება საუკეთესო გამოსავალია თუ მეუღლეებს მუდმივად აქვს კონფლიქტი	28	31	41
ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობის გამოცდილება უნდა ჰქონდეს ქალს	5	75	20
წყვილს შეუძლია ქორწინების გარეშეც იცხოვროს ერთად	19	60	21
დასაშვებია მარტოხელა ქალის მამაკაცთან სქესობრივი ურთიერთობა	22	51	26

დემოგრაფიული ქცევა მართლმადიდებელ მორწმუნეებში“. კვლევის ჩატარებაში დიდი დახმარება გაგვიწია სასულიერო სემინარიის რექტორმა, პროტოპროსვიტერმა გიორგი ზვიადაძემ და პრორექტორმა, მამა ბესარიონ ცინცაძემ.

	იზიარებს	არ იზიარებს	უჭირს პასუხი
იმ შემთხვევაში, თუ ვერ შექმნით ოჯახს, გააჩენთ თუ არა შვილს	13	48	39

წყარო: ავტორის მონაწილეობით 2015 წელს დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული კვლევა მართლმადიდებელ მორწმუნეებში.

გენდერულმა თანასწორობამ ქალისა და მამაკაცის როლი ოჯახსა და ოჯახის გარეთ საზოგადოებრივ საქმიანობაში გაათანაბრა. ქალი აქტიურად ჩაერთო ოჯახის გარეთ საქმიანობაში, მამაკაცი კი, პირიქით, საოჯახო საქმიანობაში. თანამედროვე ქალები ისეთივე დამოუკიდებლები არიან როგორც მამაკაცები. ცოლებს საკმაოდ შეუძლიათ კონკურენცია გაუწიონ ქმრებს ცხოვრების სხვადასხვა სფეროში: სოციალური, ეკონომიკური, პოლიტიკური. ქრისტიანული სწავლება ეთანხმება მოსაზრებას, რომ როგორც ოჯახში, ისე საზოგადოებრივ საქმიანობაში ორივე მეუღლის როლი ძალზედ მნიშვნელოვანია. თუმცა საქართველოში ტრადიციულად ოჯახში მამაკაცი ასრულებდა მარჩენლის როლს, ქალი კი საოჯახო საქმეებით იყო დაკავებული. თანამედროვე ყოფაში „ორთოდოქსი“ ოჯახების - ცოლი „დიასახლისი“, ქმარი „მარჩენალი“ - წილი შემცირდა. უმეტესობას ისეთი ოჯახები წარმოადგენს სადაც ორივე მეუღლე მუშაობს. ოჯახის უფროსის როლიც ორივე მეუღლეს შორის განაწილდა. ქვემოთ მოყვანილია ცხრილი, რომელიც აჩვენებს მართლმადიდებელი მორწმუნეების დამოკიდებულებას ოჯახში პასუხისმგებლობის განაწილებისადმი.

ცხრილი 14. საქართველოში ცხოვრები მართლმადიდებელი მორწმუნეები ოჯახში მოვალეობებისა და პასუხისმგებლობის შესხებ (%)

	ვიზიარებ	არ ვიზიარებ	მიჭირს პასუხი
აუცილებელია ოჯახს ჰყავდეს „ოჯახის უფროსი“	36	40	24
ოჯახში მამაკაცს უნდა ჰქონდეს ქალზე მეტი შემოსავალი	47	27	26
ოჯახში თუ ცოლს უფრო მეტი შემოსავალი აქვს ვიდრე ქმარს ეს ცუდად მოქმედებს მათ ურთიერთობაზე	25	54	21
ცოლ-ქმრის შემოსავალი მეუღლეთა შეთანხმებით უნდა დაიხარჯოს	67	28	5
მეუღლეები ყველა საკითხს ურთიერთშეთანხმებით უნდა წყვეტდნენ	92	3	5
ცოლ-ქმარს ერთნაირი წვლილი უნდა შეჰქონდეთ საოჯახო საქმიანობაში	72	14	14
ცოლ-ქმარმა თანაბარი დრო უნდა დაუთმონ შვილების აღზრდას	58	22	20

წყარო: ავტორის მონაწილეობით 2015 წელს დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული კვლევა მართლმადიდებელ მორწმუნეებში.

გასული საუკუნის ბოლოდან მოყოლებული გლობალურ დემოგრაფიაში მნიშვნელოვანი ცვლილებები მოხდა. ცხადი გახდა, რომ მსოფლიოს თითქმის ყველა საზოგადოება, სავარაუდოდ, საბოლოოდ გადავა ძალიან დაბალ შობადობაზე. ამ ფონზე ძალზედ მნიშვნელოვანი გახდა რელიგიისა და შობადობის შესწავლა. თეორიული ჩარჩოები, რომლებიც ჩვეულებრივ გამოიყენება რელიგიისა და შობადობის შესასწავლად, ასახავს კონფესიურ განსხვავებებს. ზოგიერთი მკვლევარის აზრით, არსებობს სამი პირობა, რომლითაც შესაძლებელია რელიგიური გავლენის მოხდენა შობადობაზე. პირველ რიგში, მოცემულმა რელიგიამ უნდა გაავრცელოს კონკრეტული რეპროდუქციული ქცევების შესაბამისი ნორმები. გარდა ამისა, რელიგიურ ორგანიზაციას უნდა შეეძლოს ამ ნორმებთან შესაბამისი რეპროდუქციული ქცევის დაცვა მის წევრებს შორის - ან სოციალური გავლენის ან სანქციების მეშვეობით. და ბოლოს, რელიგია, დიდი ალბათობით, იქნება გავლენიანი, როდესაც წევრები გრძნობენ რელიგიური სოლიდარობის ძლიერ გრძნობას, ანუ როდესაც რელიგია არის ინდივიდუალური იდენტობის უაღრესად გამორჩეული ასპექტი [Sarah R. Hayford and S. Philip Morgan. 2008].

შობადობის შემცირების პროცესმა მოიცვა მთელი დასავლური სამყარო, ლათინური ამერიკა, შორეული აღმოსავლეთის ინდუსტრიული ქვეყნებიც კი (მაგ: იაპონია, ტაივანი), სადაც ეს ყველაზე ნაკლებად იყო მოსალოდნელი. მკვლევარებმა დაიწყეს ამ პროცესების მიზეზების შესწავლა. შობადობის შემცირების ერთ-ერთ მათავარ მიზეზად მეცნიერები საზოგადოებაში არარელიგიურობის გაზრდას ასახელებენ. 2012 წლიდან 2019 წლამდე შეერთებულ

შტატებში შობადობის პრაქტიკულად 100%-ით შემცირება შეიძლება აიხსნას იმით, რომ რელიგიური ქალები გარდაიქმნენ არარელიგიურებად, რაც იმას ნიშნავს რომ საზოგადოება სულ უფრო ნაკლებად რელიგიური ხდება, ხოლო შობადობა მცირდება არარელიგიურთა შორის. იმაზე დასაფიქრებლად თუ რა დიდ კულტურულ განსხვავებას წარმოადგენს რელიგიურობის ხარისხი, მოვიყვანთ შემდეგ მაგალითს: ყველაზე რელიგიურ ამერიკელებს 2019 წელს ჰქონდათ შობადობის მსგავსი მაჩვენებლები იმ ქალებთან, რომლებიც ცხოვრობდნენ ინდოეთში, ლიბანში, შირ-ლანკაში, ტუნისში, ირანში, მიანმარში, საუდის არაბეთში, პერუში ან მექსიკაში. ყველაზე ნაკლებად რელიგიურ ამერიკელებს კი ჰქონდათ შობადობის მსგავსი მაჩვენებელი ჰონგ კონგელი, იაპონელი, პორტუგალიელი, ბერძენი, იტალიელი, სინგაპურელი ან მოლდოველი ქალებისა. 2014 წლის Pew Religious Life Survey-ის მონაცემების მიხედვით გამოითქვა ვარაუდი, რომ გარდაქმნები ამერიკულ რელიგიებში და მის გარეთ იწვევს რელიგიურ ადამიანებში დაახლოებით 16%-იან ზარალს ერთი თაობის განმავლობაში. ამის ასანაზღაურებლად, რელიგიურ ამერიკელ ქალებს უნდა ჰყავდეთ საშუალოდ 2,44 შვილი. ამერიკაში რელიგიური თემები ყოველ თაობაში დაახლოებით 25%-ით მცირდება. თუ ეს ტენდენციები გაგრძელდა, მაშინ სამი თაობის განმავლობაში (ანუ იმ დროისთვის, როდესაც ეკლესიებში ამჟამინდელი ბავშვები ხანდაზმულები ე.ი. ბებია-ბაბუები იქნებიან), რელიგიური თემები ამერიკაში ნახევარზე მეტით შემცირდება, რაც დამანგრეველი დანაკარგია [Lyman Stone. 2022].

შეერთებულ შტატებში რელიგიისა და შობადობის დონის კვლევის დიდი ტრადიცია არსებობს. ერთ-ერთი კვლევის თანახმად გაანალიზებულია სხვადასხვა რელიგიებში შობადობის კლებისგან რა შედეგები შეიძლება დადგეს. ასე მაგალითად: ლიბერალური პროტესტანტული კონფესიები მძიმე მდგომარეობის წინაშე დგანან. მათ ამჟამად ჰყავთ 1,5 ან 1,6 შვილი თითო ქალზე, იმისთვის, რომ მიაღწიონ შობადობის მაღალ მაჩვენებელს, მათ უნდა გაზარდონ შვილთა რაოდენობა – 3 შვილი თითო ქალზე. კონსერვატიულ პროტესტანტებს, რომლებსაც სჯერათ, რომ ბიბლია არის ღვთის სიტყვა, აქვთ შობადობის შედარებით მაღალი მაჩვენებელი (დაახლოებით 1,8 შვილი ქალზე) და ნაკლებად უარყოფითი კონვერტაციის მაჩვენებლები. რაც იმას ნიშნავს, რომ მათ მხოლოდ 2,4 შვილი სჭირდებათ ერთ ქალზე. იმ დაშვებით, რომ წევრები არ მოიპოვება იმიგრაციით, შედეგად, ლიბერალურ დენომინაციებს შეიძლება ელოდეთ 48%-იანი კლება, ხოლო კონსერვატიულ კონფესიებს მხოლოდ 26%-იანი.

მეორე მხრივ არადენომინაციურმა ეკლესიებმა განიცადეს ძლიერი ზრდა. ლიბერალურ არადენომინაციურ მოძრაობებს აქვთ იმის დაახლოებითი შობადობის კოეფიციენტი, რაც მათ სჭირდებათ სტაბილურობისათვის (1,8 ან 1,9), მაგრამ კონსერვატიულმა არადენომინაციურმა მოძრაობებმა განიცადეს არაჩვეულებრივი ზრდა: მათ უნდა ჰყავდეთ მხოლოდ 0,8 შვილი თითოეულ ქალზე, სინამდვილეში კი დაახლოებით 1,9 შვილი ჰყავთ. ეს იმას ნიშნავს, რომ მომავალ თაობაში გაორმაგდებიან იმიგრანტების გარეშე. ანალოგიურად გაიზრდება ორმოცდაათიანელთა ეკლესიები, რადგან რეალური

შობადობით (2,1) არსებითად აღემატება შობადობის საჭირო მაჩვენებელს (1,8). კათოლიკური და მართლმადიდებლური ეკლესიები ხედავენ შესამჩნევ ვარდნას, რადგან საშუალოდ 1,9 ბავშვი იბადება ერთ ქალზე, მაშინ როცა მათთვის შობადობის საჭირო მაჩვენებელია 3,1. რომის კათოლიკურ ეკლესიებს 40%-იანი კლების მოლოდინი აქვთ. ებრაელებს შორის შობადობის ზრდა გაგრძელდება, თითქმის მთლიანად მართლმადიდებლობის მაღალი შობადობის გამო. მაგრამ მუსლიმებს, ბუდისტებს, ინდუსებს და „სხვა“ კატეგორიას, რომლებიც შეიცავს ისეთ ჯგუფებს, როგორიცაა მორმონები, უნიტარები მესიანური იუდაიზმი და იეჰოვას მოწმეები შესაძლოა 10-დან 40%-მდე შემცირება მოელოდეს, თუ არ მოხდება მათი იმიგრანტებით კომპენსირება.

ზოგადად ამერიკაში რელიგიური ჯგუფები მკვეთრი დაცემის პერსპექტივის წინაშე დგანან. თუმცა სხვადასხვა ჯგუფს ექნება განსხვავებული გამოცდილება. ინსტიტუ-ციონალიზებული პროტესტანტიზმის, კათოლიციზმისა და მრავალი სხვა ძირითადი მსოფლიო რელიგიისათვის დაცემა იქნება სწრაფი და ღრმა, რელიგიურობიდან გასვლის მაღალი მაჩვენებლებით და მოკრძალებული ოჯახებით [Lyman Stone. 2022].

მხოლოდ აშშ-ში ჩატარებული კვლევები როდი ასაბუთებენ იმ ფაქტს, რომ რაც უფრო რელიგიურია საზოგადოება, მით მეტია შობადობა. ნიდერლანდებში, რომელიც ევროპის ქვეყნებს შორის გამოირჩევა განათლების სეკულარიზაციის ღრმა და სწრაფი პროგრესით, 2002-2004 წლებში ჩატარებული კვლევის თანახმად მორწმუნეთა შორის მაღალია შობადობა. საყურადღებოა, რომ მოსახლეობის იმ

ნაწილშიც კი ვისაც რელიგიურობის ფონი ახასიათებს, თუმცა ეკლესიაში არ დადის მეტია სამშვილიან ოჯახებზე მოთხოვნა [Caroline Berghammer. 2008].

ცნობილია, რომ მუსულმანები უფრო მრავალშვილიანები არიან, ვიდრე ქრისტიანები, თუმცა, კვლევები მიუთითებენ იმაზეც რომ ზოგადად ის ქრისტიანები ვინც ინარჩუნებენ მაღალ რელიგიურობას არანაკლები შობადობა ახასიათებთ, ვიდრე მუსულმანებს. მაგალითისთვის განიხილავენ ბოსნია ჰერცოგოვინას. სადაც სერბ მართლმადიდებლებს უფრო მეტი შვილი ჰყავთ ვიდრე მათ მეზობელ მუსულმანებს [Силантьев Р. 2003.].

საქართველოში მართლმადიდებელ მორწმუნეებსა და არამორწმუნეებს შორის შობადობისადმი და ზოგადად რეპროდუქციული ქცევისადმი განსხვავებაზე ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემები არ არსებობს. ამიტომ, ამ საკითხზე მსჯელობა მხოლოდ სოციოლოგიური კვლევების მიხედვით შეგვიძლია. ჩვენს მიერ ჩატარებული სოციოლოგიური გამოკვლევები ადასტურებენ, რომ მოსახლეობის დამოკიდებულება ოჯახში შვილთა ოპტიმალური რაოდენობის შესახებ განსხვავებულია. ეს ცვლილება დამოკიდებულია ცხოვრების პირობებზე, მეუღლეთა ჯანმრთელობაზე, მათ ასაკზე, დაქორწინების დროზე, მეუღლეთა მორწმუნეობის ხარისხზე. სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა სოციალურ ჯგუფებში ჩატარებულმა სოციოლოგიურმა გამოკვლევებმა აჩვენა, რომ მრავალშვილიანობისაკენ მიდრეკილი რეპროდუქციული ქცევა მხოლოდ მართლმადიდებელი მორწმუნეებისთვისაა დამახასიათებელი. მართლმადიდებელი რესპოდენტების

რეპროდუქციული ქცევის შეფასებისას უნდა გვახსოვდეს, რომ ეს სოციალური ჯგუფი საკუთარ ოჯახში შვილთა მოსალოდნელი რაოდენობის დასახელებისას კონკრეტული ციფრებისგან თავს იკავებს, რადგან მიაჩნია, რომ ოჯახში შვილთა რაოდენობა „ღმერთის ნებით“ წყდება.

ცხრილი 15. საქართველოში მცხოვრები მართლმადიდებელი მორწმუნეების რეპროდუქციული განწყობები

შვილთა იდეალური რაოდენობა ოჯახში	3,32
შვილთა სასურველი რაოდენობა ოჯახში	3,12
შვილთა რეალური რაოდენობა რესპოდენტთა ოჯახში	1,87
შვილთა კიდევ მოსალოდნელი რაოდენობა რესპოდენტთა ოჯახში	2,18
შვილთა სულ მოსალოდნელი რაოდენობა რესპოდენტთა ოჯახში	4,05

წყარო: ავტორის მონაწილეობით 2015 წელს დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული კვლევა მართლმადიდებელ მორწმუნეებში.

ზოგადად რელიგიური დოქტრინების ზემოქმედებამ და მაღალმა რელიგიურობის ხარისხმა შეიძლება პირდაპირი და ირიბი გავლენა იქონიოს ოჯახის რეპროდუქციული გადაწყვეტილების მიღების პროცესის ყველა ეტაპზე: იდეალურიდან რეალურ ქცევამდე. მართლმადიდებელი მორწმუნე ქალები, რომლებიც მუდმივად აღასრულებენ რელიგიურ მსახურებას, თავიანთი რეპროდუქციული ქცევით განსხვავდებიან იმ ქალებისგან, ვისაც რელიგიურობის ფონი ახასიათებთ, თუმცა ეკლესიაში მხოლოდ დღესასწაულებზე დადიან. შვილთა რეალური

რაოდენობით თუ ვიმსჯელებთ ქალებს, რომლებიც ეკლესიაში დადიან უფრო ხშირად ვიდრე კვირაში ერთხელ ჰყავთ საშუალოდ 2,5 შვილი, ხოლო ვინც მხოლოდ დღესასწაულებზე დადის საშუალოდ 1,5 შვილი. რაც შეეხება შვილთა მოსალოდნელ რაოდენობას აქ განსხვავება მინიმუმამდეა დასული, პირველ ჯგუფში დასახელებულია საშუალოდ 2,5 შვილი, ხოლო მეორეში – საშუალოდ 2,3 შვილი. რაც შეეხება არარელიგიურ ქალებს მათთან შვილთა რეალური მაჩვენებელი საშუალოდ 1,7 ბავშვს შეადგენს, ხოლო მოსალოდნელი 2,4-ს.

რეპროდუქციული განწყობის შესწავლისას მნიშვნელოვანია გავითვალისწინოთ, რომ რეპროდუქციული განწყობა არ ნიშნავს მის გარდაუვალ განხორციელებას. როგორც ქართველი დემოგრაფი გ. წულაძე აღნიშნავდა: „რეპროდუქციული განწყობის აღმოცენების აუცილებელ პირობას წარმოადგენს ბავშვთა ყოლის მოთხოვნილების შესაბამისი სიტუაციისა და ოპერაციული შესაძლებლობის არსებობა, ურთიერთდამთხვევა და ერთდროული ზემოქმედება“ [წულაძე გ. 2000., 231.]. ჩვენ კი დავამატებდით, რომ უდიდესი მნიშვნელობა აქვს რწმენას. მორწმუნეთა სოციალურ ჯგუფში ჩატარებულმა სოციოლოგიურმა კვლევამ დაგვანახა, რომ ისინი იდეალური ბავშვთა რაოდენობის დასახელებისას კონკრეტულ რიცხვებს ვერ ასახელებენ და აღნიშნავენ „ბევრი შვილი“. ასევე, უჭირთ შვილთა მოსალოდნელი რიცხვის დასახელებაც, რადგან მიაჩნიათ, რომ ოჯახში შვილთა რაოდენობა „ღმერთის ნებით წყდება“.

აღსანიშნავა, რომ კონტრაცეპტივების მიმართ დამოკიდებულებებმა, რომელიც რელიგიის მიხედვით ყალიბდება შესაძლოა გავლენა იქონიოს ბავშვის გაჩენის ზრახვაზე. რელიგიების პოზიციები კონტრაცეპტივების გამოყენებასთან დაკავშირებით განსხვავებულია. მაგალითად: პროტესტანტული და მართლმადიდებლური კონფესიები ნაკლებად აკრიტიკებენ კონტრაცეფციის გამოყენებას (Hubert 2015), კათოლიკურ ეკლესიას აქვს ძალიან მკაცრი წესები მის გამოყენებასთან დაკავშირებით (Srikanthan and Reid 2008). მართლმადიდებელ მორწმუნეთა გამოკვლევით, რომლის შედეგების მიხედვითაც ბავშვთაშობის დაგეგმვა „ღმერთს მიანდო“ მორწმუნე მართმადიდებელი ქალების 86%-მა, კონტრაცეპტივებს მოიხმარს 7,4%. აბორტს მიმართვს ქალების 0,8%, საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ მართლმადიდებელი მორწმუნეების უმეტესობისთვის მნიშვნელობა არ აქვს ბავშვის სქესს. შეკითხვაზე: „თქვენთვის სასურველი ბავშვების რაოდენობაში მნიშვნელობა აქვს თუ არა ბავშვის სქესს?“ რესპონდენტთა 86,4%-მა უარყოფითი პასუხი გასცა. ეს ფაქტი მეტყველებს, რომ მათთან არ ხდება არასასურველი სქესის ბავშვის მოცილება.

შობადობაზე რელიგიის გავლენის საუკეთესო მაგალითია ჩვენს ქვეყანაში შობადობადობასთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი თავისებურება, რომელიც ეხება პირველი და მეორე შვილის რაოდენობის შემცირებას, ხოლო მესამე და მომდევნო შვილის ზრდას. ეს პროცესი 2014 წლიდან მკვეთრად გამოხატულ სახეს იღებს და დღემდე გრძელდება. 2014 წელთან შედარებით 2022 წელს პირველი

შვილის დაბადება შემცირდა 37% - ით, მეორე შვილის 38%-ით. ქვეყანაში მესამე და მომდევნო შვილის ზრდა უკავშირდება საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის ილია მეორის ინიციატივას, რომელიც 2007 წელს გააჟღერა და გულისხმობდა ყველა ჯვარდაწერილი წყვილის მესამე და მომდევნო შვილის მონათვლას მის მიერ. ამ ინიციატივას უკვე 2008 წლიდან მოჰყვა გამოხმაურება და თუ შევადარებთ 2007 და 2023 წლის მონაცემებს დავინახავთ, რომ მესამე და მომდევნო შვილის დაბადება გაიზარდა, ხოლო პირველი და მეორე შვილის შემცირდა. 2023 წელს საქართველოს ოჯახებში დაბადებული პირველი შვილი 14 112-ით ნაკლებია 2007 წლის იმავე მაჩვენებელთან შედარებით, 431-ით ნაკლებია მეორე შვილის დაბადებათა რაოდენობა, ხოლო 5 773-ით მეტია მესამე და მომდევნო შვილის დაბადებათა რიცხვი. ზემოთ, როდესაც განვიხილეთ მკვლევართა მოსაზრება შობადობაზე რელიგიური გავლენის მოხდენის შესახებ, ვნახეთ, რომ გავლენის ერთ-ერთ ფორმად დასახელებული იყო კონკრეტული ქცევის შესაბამისი ნორმების გავრცელება. საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქს არ დაუწესებია არანაირი ნორმა, მან მხოლოდ მოწოდება გაავრცელა, რომელსაც უმალ მოჰყვა სათანადო შედეგი და ის დღემდე გრძელდება. თუმცა პირველი და მეორე შვილის მუდმივი კლების პირობებში ვითარება შეიცვლება, რადგან თუ არ არის პირველი და მეორე ვერ იქნება მესამე და მომდევნო. 2022 წელს წინა წელთან შედარებით 895-ით ნაკლები მესამე და მომდევნო ცოცხლადშობილი დაიბადა, ხოლო 2023 წელს ამ მაჩვენებელმა წინა წელთან შედარებით 195-ით იკლო. რაც

შეეხება 2024 წელს, ცოცხლადშობილთა რაოდენობა კიდევ უფრო მეტად (731-ით) შემცირდა.

და მაინც, რატომ უნდათ უფრო რელიგიურებს მეტი შვილი? ეს ძირითადად განპირობებულია ოჯახის იდეოლოგიაში განსხვავებით. ჩვენი კვლევების შედეგების მიხედვით შეიძლება ვარაუდის გამოთქმა, რომ განსხვავებები შობადობაში არის რელიგიურობასა და ოჯახის სოციალურ-დემოგრაფიულ ქცევას შორის გავრცელებული კავშირის ნაწილი.

ოჯახის სოციალ-დემოგრაფიულ ქცევასა და ოჯახურ ღირებულებებს შორის ერთობლივი კავშირი ასახავს რელიგიასა და ოჯახს შორის ძლიერ კავშირს. რელიგია ხელს უწყობს ტრადიციული ოჯახური ორიენტაციის სიძლიერეს. რელიგია ერთადერთი სოციალური ინსტიტუტია რომელსაც შეუძლია ოჯახური ურთიერთობების დარეგულირება, სხვა სოციალურ ინსტიტუტებს ამის ძალა ან დამაჯერებლობა აკლია.

II. ოჯახური საზოგადოება

1. „ოჯახური ოჯახი“

ოჯახი არის ჯგუფი, რომელიც შედგება ცოლქმრული ურთიერთობებითა და მშობლებისა და შვილების ურთიერთობებით დაკავშირებული პირებისაგან. ოჯახის სოციოლოგი ელის. მ. ბოლდინგი ოჯახთან მიმართებაში იყენებს ტერმინს „ოჯახური ოჯახი“. როგორც თავად განმარტავს, „რათა ხაზი გავუსვა იმ ფაქტს, რომ ადამიანები, რომლებიც ერთად ცხოვრობენ ოჯახში, არიან ერთმანეთთან ოჯახურ ურთიერთობებში“ [Elise M. Boulding].

ოჯახური ურთიერთობები შუაშია ადამიანის ქცევის მიკრო და მაკრო დონეებს შორის და ხშირად კვალიფიცირდება როგორც მეზო დონის ფენომენი. მეზო დონეზე, სოციოლოგები ოჯახს შეისწავლიან ჯგუფად, სადაც მრავალი სოციალური როლი ერთდროულად ურთიერთ-ქმედებს. ოჯახური ურთიერთობები წარმოადგენენ როლებრივი კონფიგურაციების გამოვლენას. მოდერნიზა-ციის პროცესში სოციალური სტრუქტურა ცვლის სოციალურ როლებს და მათ ურთიერთკავშირებს, რაც აისახება როლებზე ოჯახში. საოჯახო როლების ტრანსფორმაციით არის განპირობებული ოჯახის წევრთა პიროვნებათაშორისი ურთიერთობების დინამიკა.

მეუღლის შერჩევისა და ოჯახური კმაყოფილების სოციოლოგია ავლენს სხვადასხვა გზებს, რომლითაც თავად ოჯახის ფორმირების დინამიკა მოქმედებს ცალკეული აქტორების არჩევანზე. ოჯახის თავდაპირველი საფუძველი ქორწინებაა, რომელიც ორ ადამიანს შორის (უმეტეს

შემთხვევაში ქალისა და მამაკაცის) ურთიერთსიყვარულის ნიადაგზე ფორმდება. საქორწილო პარტნიორის შერჩევას სხვადასხვა ფაქტორები განაპირობებენ: ფიზიკური ლტოლვა, ემოციური ურთიერთდამოკიდებულება, სიმპათია, პარტნიორის იდეალიზაცია, გრძნობადი გულისთქმის განსაკუთრებული შეგრძნება, პიროვნების ნიშან-თვისებები, სწრაფვა ჰომოგამიისადმი - თავისივე მსგავსი პარტნიორის ძებნა, რომელსაც ისეთივე ფსიქიკური ან სოციალური ნიშან-თვისებები აქვს, ასევე, სწრაფვა ჰეტეროგამიისადმი - ისეთი პარტნიორის ძებნა, რომელსაც სრულიად განსხვავებული ფსიქიკური ან სოციალური ნიშან-თვისებები აქვს და სხვა მრავალი. ადამიანს უჩნდება რა სურვილი შექმნას თავისი დამოუკიდებელი ოჯახი უყალიბდება წარმოდგენა პარტნიორის შესახებ, ის ახდენს პარტნიორის ცხოვრებისეულ შესაძლებლობათა შეფასებას. ყველა ის ფაქტორი, რომლის მიხედვითაც ხდება საქორწილო პარტნიორის შერჩევა მოგვიანებით განსაზღვრავს ცოლქმრული ცხოვრების მსვლელობას.

ცოლქმრული კავშირის შეკვრის აქტი იმის აღიარებაა, რომ წყვილს უნარი შესწევს შეასრულოს მოვალეობა, შეინახოს ოჯახი, გაზარდოს შვილები. ოჯახი განიხილება როგორც ერთი მთლიანობა, რომელშიც მყარდება მისი წევრების ურთიერთკონტაქტები და ურთიერთგავლენები. ოჯახური ერთობის შემჭიდროვებულობის ჩამოყალიბება, ოჯახური „ჩვენ“-ის, როგორც საოჯახო ცხოვრების წესის ცენტრის განცდა ქმნის ერთ მთიანობას – ოჯახს.

ფსიქოლოგები და ოჯახის სოციოლოგიის მკვლევარები ყურადღებას ამახვილებენ იმ თვისებების კვლევაზე,

რომლებსაც უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ცხოვრებისეულ პარტნიორულ ურთიერთობებში, რადგან ისინი განსაზღვრავენ ოჯახის ემოციურ მხარეს. ჩვენ შევისწავლეთ სხვადასხვა მკვლევართა მოსაზრებები ოჯახური ურთიერთობის სიმყარისათვის აუცილებელი პირობების შესახებ და გამოვყავით რამდენიმე ძირითადი მათგანი:

- მყარი საფუძველი – ძლიერი ფიზიკური, ემოციური, სოციალური, ფინანსური და მიზანმიმართული ურთიერთობა ადამიანთან, რომელიც პასუხისმგებელია საკუთარ კეთილდღეობაზე, რაც ნიშნავს თვითშეფასების, თავდაჯერებულობისა და უსაფრთხოების ხარვეზების არ ქონას;
- ეფექტური კომუნიკაცია – უნარი საკუთარი თავის გამოხატვისა და პარტნიორის საჭიროებების და პრობლემების მოსმენის, გრძნობებისა და მოთხოვნილებების გაზიარება ნათლად და პირდაპირ, რაც ხელს უწყობს ინტიმურ სიახლოვეს;
- ღირებულებების გაზიარება – არცერთი წყვილი არ აპირებს ასი პროცენტით შეთანხმდეს ყველაფერეზე და ყოველთვის. ალბათ, ეს ძალიან მოსაწყენიც იქნება, მაგრამ მსგავსი რწმენისა და დამოკიდებულებების ქონა სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია;
- პატივისცემის გამოხატვის უნარი – მეუღლეებმა უნდა გაითვალისწინონ ერთმანეთის მოსაზრებები, ღირებულებები და გრძნობები და შესაბამისად იმოქმედონ. ამასთან, მნიშვნელოვანია გამოხატონ პირადი საზღვრების პატივისცემა, რაც დაეხმარებათ საკუთარი თავის

პატივისცემისა და ღირსების შენარჩუნებაში და საკუთარი თავის დაფასებაში;

- თანაგრძნობა – ხელს უწყობს სრულყოფილების გრძნობას, ეხმარება ნდობისა და პატივისცემის ჩამოყალიბებაში;

- საკუთარი შეცდომების აღიარება – უშეცდომო არავინაა, საკუთარი შეცდომების აღიარება აიოლებს ურთიერთობებს და ხელს უწყობს ნდობისა და პატივისცემის გაღრმავებას;

- სიყვარულის გამოვლენა – ოჯახურ ურთიერთობებში ერთ-ერთი მთავარია ერთმანეთის სიყვარული და ერთგულება. ოჯახი არის ერთადერთი საზოგადოება, რომელიც ალტრუიზმზეა დაფუძნებული, ოჯახის წევრთა ურთიერთდამოკიდებულება უანგაროა. იმ ადამიანებთან ყოფნა, რომელსაც სურს მიიღოს ოჯახის წევრთა საჭიროებები და გაითვალისწინოს მათი მოსაზრებები ოჯახური ერთობისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია. სწორედ ეს ანიჭებს ოჯახს გამორჩეულ ხასიათს;

- მოსმენა ღია კამათის დროს – აზრთა სხვადასხვაობა და კამათი ბუნებრივია, მაგრამ მთავარია მოსმენის უნარი, თუ მეუღლეებს ერთმანეთის მოსმენა შეუძლიათ მაშინ აუცილებლად გამოძებნიან შეთანხმების გზას ღია კამათის დროს.

ქორწინება რთულია და საჭიროებს სწორ უნარებს ერთმანეთთან დაახლოებისა და ურთიერთობების შესანარჩუნებლად. საუკეთესო ურთიერთობებისათვის აუცილებელი როდია ერთნაირი ხასიათების, თვისებების მქონე ადამიანების მეუღლეობრივი კავშირი, არამედ

აუცილებელია ისეთი ადამიანების კავშირი, რომლებსაც აქვთ ძლიერი მხარეები, რომლებიც ხელს უწყობენ თავიანთი პარტნიორების ნაკლოვანებების მხარდაჭერას. ურთიერთობები ორმხრივია, ამიტომ აუცილებელია ურთიერთობაში ორივე მეუღლე ავლენდეს თავის ძლიერ მხარეს და არ ელოდებოდეს მეორეს.

კომუნიკაციის მკვლევარებმა ჯეკ. მ. მაკლეოდიმ და სტივენ ჰ. ჩაფიმ შეისწავლეს ოჯახები და დაადგინეს, რომ მათი უმეტესობა ეყრდნობა დიქოტომიურ იდეებს. როგორიცაა: ავტოკრატიული, დემოკრატიული, მაკონტროლებელი, ნებადართული, თანამედროვე, ტრადიციული და სხვა. მკვლევართა აზრით, ოჯახური კომუნიკაცია ხდება ორ სხვადასხვა კონტინიუმზე, ესენია: სოციალური ორიენტაცია და კონცეფციური ორიენტაცია.

სოციალურ კონფორმულობაზე ორიენტირებული ოჯახები გამოირჩევიან კომუნიკაციის სიხშირით, რომელიც ოჯახში აღვივებს პატივისცემას, ჰარმონიას და ხელს უწყობს სასიამოვნო სოციალური ურთიერთობების გაძლიერებას. მაღალი სოციალური ორიენტაციის მქონე ოჯახები, როგორც წესი, დამოკიდებულებებში, რწმენებსა და ღირებულებებში გამოხატავენ მსგავსებას. ასეთ ოჯახებში დაფასებულია მსგავსება და ჰარმონია, კონფლიქტი კი თავიდანაა აცილებული.

კონცეფციურ საუბრებზე ორიენტირებული ოჯახები ეწევიან ღია და ხშირ კომუნიკაციას. ოჯახური ცხოვრება და ურთიერთქმედება აღიქმება სასიამოვნოდ. ოჯახური გადაწყვეტილებების მიღებისას წახალისებულია თვითგამოხატვა [Ritchie, L. David.1988].

მკვლევარების კეტლინ გალვინის, ფრენ დიქსონისა და შერლინ მარიუს მიხედვით ოჯახის სისტემას შვიდი არსებითი მახასიათებელი აქვს: ურთიერთდამოკიდებულება, მთლიანობა, შაბლონები/რეგულარობა, ინტერაქციული სირთულე, გახსნილობა, რთული ურთიერთობები და თანასწორობა. განვიხილოთ თითოეული მათგანი:

- ურთიერთდამოკიდებულება გულისხმობს, რომ სისტემის ერთ ნაწილში ცვლილებებს შედეგები ექნება სისტემის სხვა ნაწილებზეც, ანუ ოჯახის ერთი წევრის ქცევა გავლენას მოახდენს ოჯახის სხვა წევრების ქცევაზე;

- მთლიანობის ან ჰოლიზმის იდეა, არის ქცევის და მისგან გამომდინარე შედეგების დანახვა სისტემურ კონტექსტში;

- შაბლონები, კანონზომიერებები – ოჯახს, ისევე როგორც ნებისმიერ ბუნებრივ ორგანიზმს, მოსწონს წონასწორობა და პროგნოზირებადობა. ამ ბალანსისა და პროგნოზირებადობის დასახმარებლად, სისტემები (მათ შორის ოჯახური სისტემები) ქმნიან წესებისა და ნორმების კომპლექსურ სერიას. ისინი კარნახობენ, თუ როგორ უნდა მოიქცე. ოჯახი ამ შაბლონებსა, წესებსა და ნორმებში ღრმად იძირება. სწორედ ეს ქმნის პრობლემას, რადგან იმ შემთხვევაში თუ ოჯახს მოულოდნელად კრიზისული მოვლენები ემუქრება, მას არ შეუძლია სწრაფი და მარტივი რეაგირება;

- ინტერაქციული სირთულე – ოჯახურ სისტემაში, როგორც წესი, მრავალი პრობლემა იყრის თავს. ოჯახის ზუსტი ასახვა არ არის ყველა პრობლემის ერთის ქვეშ გაერთიანება და სხვა პრობლემების აღიარებაზე უარის თქმა.

აუცილებელი და მნიშვნელოვანია ფიქრი ურთიერთ-ქმედებაზე, როგორც კომპლექსურსა და თავად სისტემიდან გამომდინარეზე. მაგალითად, ყველა დაქორწინებულ წყვილს ექმნება უთანხმოება. ზოგი წყვილი იღებს ამ უთანხმოებას. ხშირად ის ჩხუბად იქცეა, რომელიც მუდმივად მეორდება და უსასრულო ჩანს. კონფლიქტის დროს მთავარი ის კი არ არის ვინ დაიწყო ის, არამედ რა არის კონფლიქტის მიზეზი;

- ღიაობა მიუთითებს იმაზე თუ რამდენად მისაღებია სისტემის საზღვრები მათი გარე გარემოსთვის. ზოგიერთი ოჯახი ღიაა ინფორმაციის მუდმივი შემოდინებისთვის გარე გარემოდან და ასევე, ინფორმაციის გადინებისთვის გარე გარემოში. სხვა ოჯახები კი ბევრად უფრო მკაცრნი არიან სისტემის საზღვრებთან დაკავშირებით;

- კომპლექსური ურთიერთობები – ყველა საოჯახო სისტემას აქვს მრავალი ქვესისტემა. მიურეი ბოუენის ინტერესის სფერო გახდა საკითხი: როგორ ვითარდება და ფუნქციონირებს ოჯახის ქვესისტემები კრიზისის დროს. მისი აზრით, წყვილი შეიძლება იყოს ემოციური ურთიერთობების ძირითადი ერთეული. მიუხედავად ამისა, წყვილს შორის ნებისმიერი დაძბულობა, როგორც წესი, გამოიწვევს ერთი ან ორივე მხარის მიერ სხვებისკენ მიბრუნებას. ბოუენი ამტკიცებს, რომ სტრესის ქვეშ მყოფი ორი ადამიანის სისტემა მოიზიდავს მესამე მხარეს ბალანსის უზრუნველსაყოფად. მაგალითად, დაელაპარაკება დედას (ან ნებისმიერ სხვა პიროვნებას), რაც ქმნის განსხვავებულ სამკუთხედს. ამგვარად, ოჯახები ივსება ურთიერთობის სამკუთხედებით. ეს სამკუთხედები იღებენ გადაწყვეტილებებს ორი პიროვნების ურთიერთობაში არასტაბილურობისაკენ. რაც

უფრო მეტი მესამე პირი ჩნდება, მით უფრო რთულდება სამკუთხედები და, შესაბამისად, ურთიერთობები;

- თანასწორობა – ეს საოჯახო სისტემის საბოლოო მახასიათებელია. ის განისაზღვრება როგორც საბოლოოდ ერთიდაიგივე შედეგამდე მიღწევის შესაძლებლობა [Brigitte Berger].

ეს ურთიერთმახასიათებლები განსაზღვრავენ ოჯახის შინაგან მდგრადობას. თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა ურთიერთობა თავისებურად უნიკალურია. ისევე როგორც განსხვავდება მეუღლის შერჩევის კრიტერიუმები, ასევე განსხვავდება მეუღლეთა შორის ურთიერთობების ფორმები, სახეები. ოჯახური ცხოვრებით კმაყოფილებას განსხვავებული წყვილები სხვადასხვაგვარად აღიქვამენ.

2. მეუღლეთა ინტერაქციული დინამიკა

ტერმინი ინტერაქცია ამერიკელმა ფსიქოლოგმა და სოციოლოგმა ჯორჯ ჰერბერტ მიდიმ (1863-1931) დაამკვიდრა მეცნიერებაში. მისი თეორიის მიხედვით სოციუმში გავრცელებული ქცევა განისაზღვრება ჯგუფური საქმიანობით. ოჯახში მეუღლეთა ურთიერთმოქმედება, საერთო საქმიანობის დაგეგმვა-ორგანიზება, ერთიანი სტრატეგიის მიღწევა, აზრებისა და გამოცდილების გაცვლა-გამოცვლა, ურთიერთგაგების მოწესრიგება და ა.შ. განსაზღვრავს ოჯახის სახეს, მის სტაბილურობას. ამიტომ ოჯახის სოციოლოგიის წარმომადგენელთათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ოჯახის წევრებს შორის ინტერაქციული დინამიკის შესწავლას.

ყველა დაქორწინებულმა წყვილმა კარგად იცის, რომ რაც შეიძლება მეტი, წვლილი უნდა შეიტანოს იმ რესურსებში, რომლებიც ხელს უწყობენ ოჯახურ ურთიერთობებს. როგორიცაა: ფული, დრო, სამუშაოები, ემოციური მხარდაჭერა, რომანტიკული ჟესტები და ა. შ. არც თუ შორეულ წარსულში, ოჯახში მამაკაცი ითვლებოდა ოჯახის ერთადერთ „მარჩენლად“. მიუხედავად იმისა, რომ მეუღლეთა ურთიერთშეთანხმების საფუძველზე, ოჯახის გარეთ ცოლიც მუშაობდა მისი საქმიანობა ნაკლებ მნიშვნელოვანად ითვლებოდა, ვიდრე ქმრის. ქმარი მთავარი შემომტანი იყო ოჯახში, ცოლი კი ეხმარებოდა ოჯახის ეკონომიკას. გასული საუკუნის 60-იანი წლებიდან, როგორც მ. მიდი აღნიშნავს, მამაკაცის როლი განიცდის ცვლილებას. მამაკაცი მეტად ერთვება ოჯახის საქმიანობაში, განსაკუთრებით ბავშვების აღზრდაში. ყალიბდება თანაბარი მშობლობის იდეა. 90–იანი წლებიდან მოყოლებული ქალები უფრო მეტად მომთხოვნები ხდებიან მამაკაცთა მიმართ. მიუხედავად იმისა, რომ ქალს შეიძლება მეტი ხელფასი ჰქონდეს ოჯახის ეკონომიკურ მდგომარეობაზე პასუხისმგებლობა კვლავ მამაკაცის პრიორიტეტია. ოჯახების უმეტესობა კი თავის კეთილდღეობას მამაკაცის სამუშაო სტატუსის მიხედვით აფასებს [Marrin B. Sussman & Suzann K. Steinmetz. 1988, p.: 13-38, 309-327, 439-474].

თანამედროვე ოჯახში ცოლ–ქმარს აქვს თანაბარი ძალაუფლება და მათი ოჯახის გარეთ საქმიანობაც ხშირად თანაბარია. ოჯახის ეკონომიკური პასუხისმგებლობა, არც თუ იშვიათ შემთხვევაში, ქალის პრიორიტეტი გახდა. მამაკაცის, როგორც მარჩენლის როლის შესრულებისათვის შესაძლებლობების შემცირება იწვევს მისი ავტორიტეტის და

ოჯახის ლიდერის ფუნქციის დაკარგვას. ამავდროულად წარმოების სფეროსა და საოჯახო საქმიანობაში ქალის როლის გაძლიერება, ამ უკანასკნელს მეტ ძალაუფლებას ანიჭებს. ამასთან, მეუღლეთა პარტნიორული ურთიერთობების ცვლილება მრავალ ქვეყანაში, ხელს უწყობს ქორწინების გადავადებას. ჩვეულებრივ ოჯახს ქმნიან კარიერისა და მატერიალური სიძლიერის შემდეგ. ახლა ოჯახის უფროსი ხდება ის ვისთვისაც დამახასიათებელია იმპროვიზაციული აქტივობა, მოქმედების ინიციატივა, ჯგუფური ზეწოლისათვის წინააღმდეგობის გაწევის უნარი, სწრაფვა მიღწევებისა და რისკებისაკენ. ოჯახის უფროსი ასრულებს ისეთ ფუნქციებს, როგორიცაა:

- ოჯახის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა;
- საოჯახო მიზნების მისაღწევად ოჯახის ყველა წევრის ქმედებათა კორდინაცია;
- ცხოვრებისეულ პერსპექტივათა განსაზღვრა;
- ოჯახის განვითარება;
- ოჯახის წევრებში რწმენის გაღვივება.

ოჯახს თუ განვიხილავთ, როგორც ალტრუიზმზე აგებულ მოდელს, მაშინ როგორც აქსიომა ოჯახში არის ოჯახის წევრი (შესაძლოა არა ერთი) ალტრუისტი, რომელიც ზრუნავს ყველა სხვა წევრის კეთილდღეობაზე. მისი არსებობა ახალისებს ოჯახის სხვა წევრებს, რომ თავადაც მოიქცნენ ალტრუიზმის პრინციპების შესაბამისად. აკეთონ სიკეთე, დაეხმარონ სხვას, ისე რომ არ მოელოდნენ საპასუხო მადლიერებას. ოჯახის უპირატესობის ფუნქციაც სწორედ ალტრუიზმშია. ოჯახის ალტრუისტი წევრი შეიძლება სულაც არ იყოს სუვერენული უფლებამოსილების მატარებელი,

მაგრამ მისი ფუნქციების გათვალისწინებით ის უკვე არის ოჯახის უფროსი.

ძალაუფლების ცნებას გამორჩეული ადგილი უჭირავს სოციალურ მეცნიერებებში. ოჯახის წევრების ფარდობითი „ძალაუფლება“ ცენტრალურ როლს ასრულებს ოჯახის გადაწყვეტილებების ჩამოყალიბებაში. მიუხედავად იმისა, რომ შემოსავლის კონტროლი ნამდვილად დაკავშირებულია ძალაუფლებასთან, სადავოა, რომ ოჯახებში შემოსავლის განაწილება ეგზოგენურია საქონლისა და მომსახურების მოთხოვნის მიმართ. სოციალურ მეცნიერებებში დაფუძნებული ოჯახის ყველაზე გავრცელებული ბეკერის (1981) მოდელი ვარაუდობს, რომ ოჯახის ყველა წევრს აქვს იდენტური პრეფერენციები ან რომ ერთი წევრის პრეფერენციები განსაზღვრავს რესურსების განაწილებას. თუმცა, არსებობს რამდენიმე საკითხი, რომელთა განხილვაც რთულია ამ ჩარჩოში, რადგან ის არსებითად ოჯახს განიხილავს როგორც ერთ ერთეულს და არა როგორც ინდივიდთა ჯგუფს, რომელთაგან თითოეული შეიძლება ხასიათდებოდეს საკუთარი პრეფერენციებითა და რესურსებით [Becker, Gary. 1981]. ოჯახის გადაწყვეტილებების მიღების უფრო ზოგადი მოდელები ინდივიდს ძირითად ელემენტად მიიჩნევს და ოჯახის გადაწყვეტილებებს წევრებს შორის ურთიერთქმედების შედეგებად განიხილავს, როგორც მოლაპარაკების თამაშის გადაწყვეტას [Manser, M. and M. Brown. 1980. 21.1:31-44]. ან როგორც მოლაპარაკებების შედეგს, რომლებიც ეფექტურობის გარკვეულ ფორმას აღწევს [Browning, Martin and Pierre-Andre Chiappori. 1999.]. ამ კოლექტიურ მოდელებში

ოჯახის წევრების ფარდობითი „ძალაუფლება“ ცენტრალურ როლს ასრულებს ოჯახის გადაწყვეტილებების ჩამოყალიბებაში [Pollak, Robert. 1994. 84.2:148-52].

ოჯახის წევრები ძალაუფლებას მრავალი წყაროდან იღებენ, რომელთაგან ბევრი ასახავს იმ ვარიანტებს, რომლებიც ადამიანს ოჯახის გარეთ ექმნება. ამ წყაროებს შორის გამორჩეულია ეკონომიკური რესურსების კონტროლი. მკვლევართა ნაწილი ამ ცნებას იყენებს ცოლ-ქმრის შემოსავლების, როგორც მათი ფარდობითი ძალაუფლების საზომების განმხილველად. საქონლისა და ოჯახის წევრების დროის განაწილების მოდელში ინდივიდუალური შრომის მიწოდება (და შესაბამისად, შემოსავალი) შეიძლება განვიხილოთ, როგორც ცოლ-ქმარს შორის მოლაპარაკების პროცესის შედეგი. ზოგიერთი კვლევა ძალაუფლების საზომებად არაშრომით შემოსავალს ან აქტივების ღირებულებას ეყრდნობა. თუმცა, სიცოცხლის განმავლობაში გადაწყვეტილების მიღების მოდელში არაშრომითი შემოსავალი წარსული შრომის მიწოდებისა და მოხმარების გადაწყვეტილებების შედეგია და ამიტომ ის ასევე სათანადოდ განიხილება, როგორც დროთა განმავლობაში ოჯახში განაწილების პროცესის შედეგი. აუცილებელია ყურადღების გამახვილება ეკონომიკური ძალაუფლების სხვა წყაროზეც – იმ რესურსების ღირებულებაზე, რომლებიც ქმრებსა და ცოლებს ქორწინებაში მოაქვთ. ქორწინების დროს ფარდობითი აქტივების პოზიციები ქორწინებაში ეკონომიკური დამოუკიდებლობის მაჩვენებელია და,

შესაბამისად, ძალაუფლების მნიშვნელოვან წყაროს წარმოადგენს. ბევრ საზოგადოებაში ქორწინებამდე დაგროვილი აქტივები ქორწინების განმავლობაში ინდივიდუალურ საკუთრებად რჩება და განქორწინების შემთხვევაში ანგარიშსწორებიდან გამორიცხულია. თუ ეკონომიკურ რესურსებზე კონტროლი ძალაუფლების მნიშვნელოვანი წყაროა ოჯახთან დაკავშირებულ გადაწყვეტილებებზე მოლაპარაკებისას, ქორწინების დროს აქტივების შედარებითი პოზიციები გავლენას უნდა ახდენდეს ქორწინების დროს ძალაუფლების ბალანსზე [Duncan T, Contreras D, Frankenberg E. 1999].

„გაცვლის თეორია“ გვასწავლის რომ ყველა ურთიერთობა დაფუძნებულია ღირებული „საქონლის“ ან „მომსახურების“ მიცემასა და დაბრუნებაზე. ოჯახური ურთიერთობებისას ინდივიდები ცდილობენ მაქსიმალურად გაზარდონ თავიანთი პასუხისმგებლობები სხვებთან მიმართებაში. აწონ-დაწონონ ვის უფრო მეტი და ვის ნაკლები წვლილი შეაქვს ოჯახური ურთიერთობის ხელშეწყობის საქმეში. მაგრამ, რა ემართება ოჯახის დინამიკას, როდესაც გაცვლით ურთიერთობაში ერთი მეუღლე არის წმინდა მოვალე, ხოლო მეორე წმინდა კრედიტორი? თავდაპირველად იქმნება წარმოდგენა, თითქოს შეიქმნა შაბლონი, რომელიც არეგულირებს დაქორწინებულ წყვილს შორის კონფლიქტების, დაძაბულობისა და უთანხმოების ბუნებას მათი ურთიერთობის მანძილზე. შემდეგ ის მოქმედებს როგორც სტრუქტურა, რომელიც ზღუდავს მათ

ურთიერთქმედებას. უთანასწორო გაცვლის უფრო მძიმე შემთხვევებში, შედეგი შეიძლება იყოს ოჯახში ძალადობა.

სოციოლოგები საოჯახო ძალაუფლების ოთხ სახეს გამოყოფენ: ავტონომიური ძალაუფლება; ქმრის ძალაუფლე-ბა; ცოლის ძალაუფლება; სინკრეტული ძალაუფლება.

საქართველოს მასშტაბით ჩატარებული სოციოლო-გიური კვლევის[11] შედეგების მიხედვით ოჯახების განაწილებამ ძალაუფლების შესაბამისად აჩვენა, რომ უმრავლესობას წარმოადგენს ოჯახები სინკრეტული ძალაუფლებით, ანუ ისეთი ტიპის ოჯახები, რომლებშიც მეუღლეთა შორის თანაბრადაა განაწინებული როლები. გადაწყვეტილებები მიიღება „კოლექტიური აზროვნების“ მიერ და ეს არის თითოეული მეუღლის დამოუკიდებლობის აღიარება და არა კომპრომისი. ასეთი ოჯახები თითქმის 3,5-ჯერ აღემატება ოჯახებს ძალაუფლების დანარჩენი სახეებით. ოჯახები ავტონომიური ძალაუფლებით, სადაც ცოლ-ქმარს განსხვავებული დამოკიდებულება აქვთ ცხოვრების მიმართ, განსხვავებულია მათი ღირებულებითი ორიენტაციები. გადაწყვეტილებები მიიღება ერთობლივად და მას კომპრომისული ხასიათი აქვს. თუ რამდენიმე ათეული წლის წინ საქართველოში ჭარბობდა ოჯახები ქმრის ძალაუფლებით, ჩვენ მიერ ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ ასეთი ოჯახები ახლა ყველაზე მცირეა, ანუ ოჯახები, სადაც ქმრის პიროვნული თავისებურებები და მსოფლმხედველობა

[11] სოციოლოგიური კვლევა ჩატარდა უშუალოდ ავტორის ხელმძღვანელობით 2022 წელს ქ. თბილისში. გამოიკითხა ფერტილუი ასაკის დასაქმებული, დაოჯახებული ადამიანები.

განმსაზღვრელია ოჯახის ყველა წევრისთვის, ხოლო ცოლი შემოფარგლულია მხოლოდ ტრადიციული „ქალური“ ვალდებულებებით, უფრო ნაკლებია ვიდრე ოჯახები ცოლის ძალაუფლებით, სადაც ქმრის მნიშვნელობა მაღალია, რადგან ის მხოლოდ მამაკაცურ ვალდებულებებს არ ასრულებს, მას შეთავსებული აქვს „წმინდა ქალური“ ფუნქციებიც, თუმცა ცოლს დიდი ძალაუფლება აქვს და გადაწყვეტილებების მიღებისას მისი სიტყვა არის მთავარი.

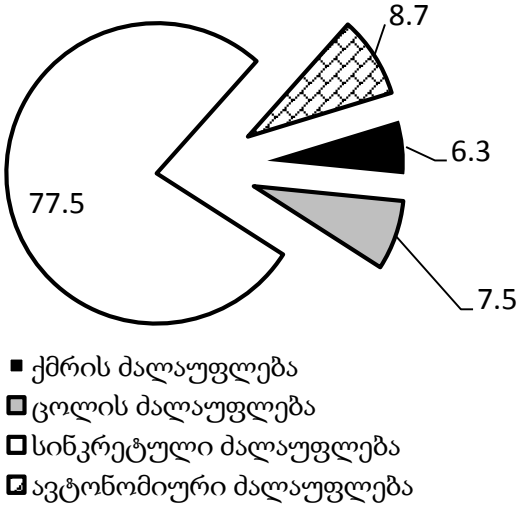

დიაგრამა 2. ოჯახების ტიპები ძალაუფლების მიხედვით (%)

წყარო: ავტორის უშუალი ჩართულობით 2022 წელს ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევა

გასული საუკუნის მიწურულს ჩატარებული

სოციოლოგიური გამოკვლევები[12] მოწმობდნენ, რომ „მნიშვნელოვანი საოჯახო გადაწყვეტილებების (უძრავ-მოძრავი ქონების ყიდვა-გაყიდვა, მნიშვნელობანი თანხის სესხება-გასესხება და სხვ.) მიღებისას მამაკაცის პრიორიტეტი მკვეთრადაა გამოხატული. რესპოდენტთა 55% პასუხობს, რომ მის ოჯახში ოჯახისათვის მნიშვნელოვან გადაწყვეტილებებს მამაკაცი იღებს. იმ ოჯახების წილი, სადაც ოჯახისათვის მნიშვნელოვან გადაწყვეტილებებს იღებს ქალი, მხოლოდ 15,4%-ა [დურგლიშვილი ნ. 1997., 18-19]. სხვადასხვა დროს ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევების განხილული შედეგები მეტყველებს, რომ ოჯახში ურთიერთობები დინამიურია და მათი ცვლილებების კვალდაკვალ ხდება ძალაუფლების ბალანსის შეცვლა. ოჯახში ხდება ყოველდღიური და ფუნდამენტალური გადაწყვეტილებების მიღება. ოჯახში გადაწყვეტილების მიღების მექანიზმის არსებობის ფაქტი წარმოადგენს ოჯახის შექმნისა და არსებობის პირობას. ოჯახის წევრთა ურთიერთობები წარმოადგენენ ურთიერთქმედების, მოლაპარაკებისა და ჩვეულებრივი საუბრების რთულ ნაკრებს. შესაძლებელია ოჯახში ძალაუფლების ბალანსიც კი შეიცვალოს გადაწყვეტილებების მიღებისას. ოჯახის სოციოლოგიის წარმომადგენლები განასხვავებენ ოჯახებს მეუღლეთა როლებრივი ურთიერთობების მიხედვით.

---

[12] კვლევა ჩატარდა გასული საუკუნის მიწურულს გაეროს განვითარების პროგრამა -საქართველო-ს მიერ. საექსპერტო გამოკითხვა ჩაატარა ზ. ფირალიშვილმა, ხოლო სოციოლოგიური გამოკითხვა 300 რესპოდენტთან ჩატარდა ლ. გაფრინდაშვილის ხელმძღვანელობით.

თანამედროვე ოჯახი გამოირჩევა მეუღლეთა თანასწორობით.

2015 წელს ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევის[13] თანახმად მნიშვნელოვნადაა საზოგადოებაში გამჯდარი აზრი, რომ ოჯახში ყველა საკითხი ცოლ-ქმრის შეთანხმებით უნდა გადაწყდეს.

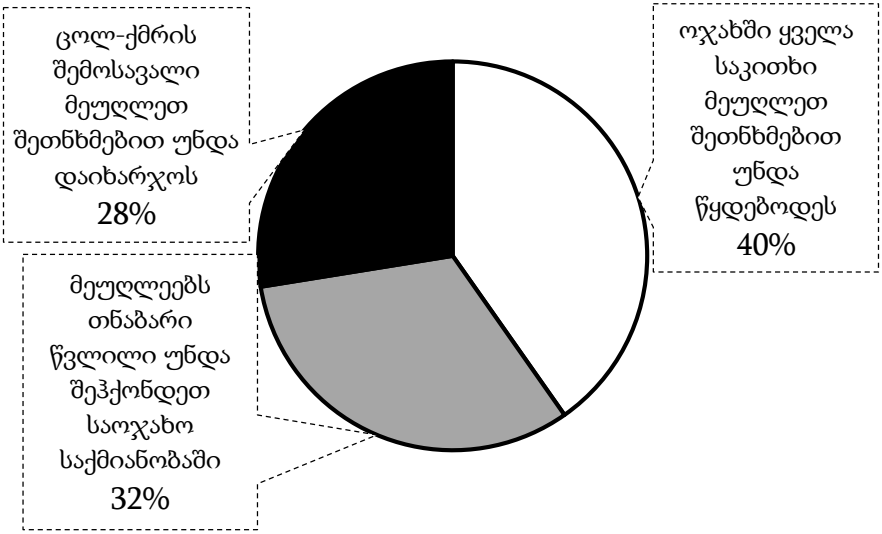

დიაგრამა 3. ძალაუფლებისა და პასუხისმგებლობის ბალანსი ოჯახში

წყარო: ავტორის უშუალი ჩართულობით 2015 წელს ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევა

საოჯახო გადაწყვეტილებების მიღება ხდება ოჯახისთვის ისეთ უმნიშვნელოვანეს სფეროებზე როგორიცაა:

---

[13] დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის ინსტიტუტის მიერ 2015 წელს ჩატარდა კვლევა ქ. თბილისი, ქ. ბათუმი, ქ. ქუთაისი, ქ. კასპი. გამოიკითხა ფერტილური ასაკის 1212 რესპოდენტი.

- შობადობა, როდის, რამდენი და რა ინტერვალით იყოლიონ შვილები;
- შვილთა აღზრდა, აღზრდის სტილის შერჩევა და ვალდებულებების განაწილება;
- ეკონომიკა, ფულისა და ქონების განკარგვა, გადაწყვეტილებები დამატებით შემოსავლებთან და პირადი ფულის არსებობასთან დაკავშირებით;
- საოჯახო მეურნეობის ორგანიზება, საოჯახო ვალდებულებების განაწილება;
- დასვენება, თავისუფალი დროის ორგანიზება.

მიუხედავად იმისა, რომ საზოგადოებაში იცვლება დამოკიდებულება ოჯახში ძალაუფლების ბალანსის სასარგებლოდ, რეალურად ჯერ კიდევ არ არის გადანაწილებული სრული ძალაუფლება ცოლ-ქმარს შორის. გადაწყვეტილებების მიმღები პირები იცვლებიან იმის მიხედვით, თუ რა საკითხია ოჯახში გადასაწყვეტი.

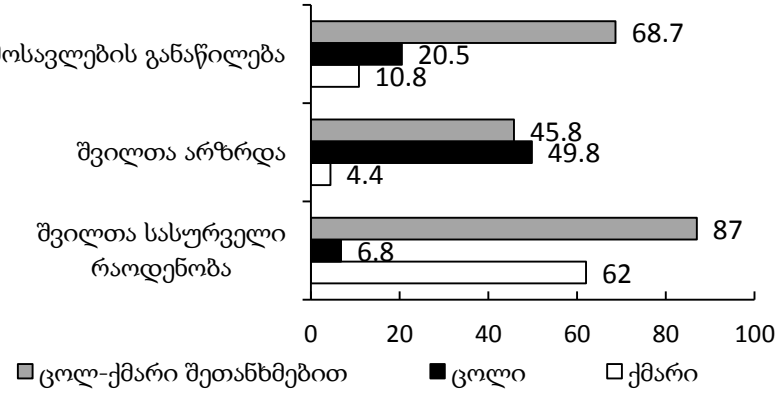

დიაგრამა 4. გადაწყვეტილების მიმღები პირი ოჯახში

წყარო: ავტორის უშუალი ჩართულობით 2015 წელს ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევა

მხოლოდ შემოსავლების განაწილების საკითხში შეგვიძლია შევადაროთ ჩვენი კვლევით მიღებული შედეგები გაეროს განვითარების პროგრამა- საქართველო-ს მიერ ჩატარებულ კვლევის შედეგებს. შედარების შედეგად დავინახავთ სრულიად საპირისპირო ვითარებას, რადგან გასული საუკუნის მიწურულს „რესპოდენტთა 45,2% - ის ოჯახში ოჯახის ყოველდღიური ბიუჯეტის განაწილების გადაწყვეტილებას მამაკაცი იღებს, ხოლო 32,6% -თან ქალი“ [დურგლიშვილი ნ. 1997.,18-19]. ოცდახუთი წლის შემდეგ მდგომარეობა მნიშვნელოვნადაა შეცვლილი. მკვეთრად იზრდება ცოლ-ქმრის მიერ შეთანხმება შემოსავლების განაწილების საქმეში, მცირდება მამაკაცის როლი და, საპირისპიროდ, იზრდება ქალის როლი.

ამერიკელი სოციოლოგები რ. ბლანბერგი და მ. კოლემანის აზრით ცოლ-ქმრული ძალაუფლების საფუძველი არის ეკონომიკური რესურსები. ეკონომიკურ ძალაუფლებას კი სამი ფაქტორი განსაზღვრავს: ქმრის აბსოლურური შემოსავლები; ქმრის და ცოლოს შემოსავლების თანაფარდობა და შემოსავალთა დამოუკიდებელი აღრიცხვა. [Егорова … //http//Lib.Sale/]. სოციოლოგიურმა კვლევებმა აჩვენა, რომ ოჯახების გარკვეულ ნაწილში ძალაუფლების საკითხში გადამწყვეტი როლი ენიჭება იმ პირებს, რომლებიც ახდენენ ოჯახის ეკონომიკურ უზრუნველყოფას. გაეროს განვითარების პროგრამია – საქართველოს კვლევის მიხედვით ეს მაჩვენებელი 6,5%-ს შეადგენდა, ხოლო 2002 წელს ჩვენი ინსტიტუტის მიერ ჩატარებული კვლევის მიხედვით მხოლოდ 2,3%-ა და 2015 წლის კვლევის მიხედვით – 2,8%.

საოჯახო ძალაუფლების წყაროს წარმოადგენს როგორც მატერიალური ისე ფსიქოლოგიური მხარე. ოჯახის მკვლევარები ყურადღებას ამახვილებენ იმაზე, რომ მეუღლეთა შორის ძალაუფლების განაწილებაზე გავლენას ახდენს სიყვარული. კონსტანტინა საფილიოს როტშილდის აზრით, ცოლ-ქმარს, რომლებსაც ერთნაირად უყვართ ერთმანეთი ერთნაირი ძალაუფლება აქვთ. რომელ მეუღლესაც უფრო ძლიერად უყვარს, მას შედარებით მცირე ძალაუფლება აქვს, რადგან დიდ ფსიქოლოგიურ დამოკიდებულებაში იმყოფება. ქორწინება შეიძლება განვიხილოთ როგორც თავისებური გაცვლა, ცოლი გასცემს სიყვარულს, ვინაიდან, ის ჩვეულებრივ დიდი ზომით ავლენს სიყვარულს ქმრისადმი, რომ მისთვის მისაწვდომი გახდეს ის სოციალ-ეკონომიკური სიკეთე, რომელიც ქმარს მეტი აქვს [Смелзер. 1994., 406].

2022 წელს ჩატარებული კვლევის მიხედვით ყველაზე ხშირი აღმოჩნდა ოჯახები (72,5%), სადაც რესპოდენტთა ურთიერთობა მეუღლესთან ყველაზე ხშირად სიყვარულში გამოიხატება და ეს აღნიშნა ორივე სქესის წარმომადგენელმა. კონსტანტინა საფილიოს როტშილდის მოსაზრებით, თუ ცოლ-ქმარს ერთნაირად უყვართ ერთმანეთი ერთნაირი ძალაუფლება აქვთ. ჩვენი კვლევა ამ მოსაზრებას ადასტურებს, რადგან რესპოდენტებთან ყველაზე მეტი აღმოჩნდა ის ოჯახები, სადაც მეუღლეთა ურთიერთობა სიყვარულზეა დაფუძნებული და ძალაუფლებაც თანაბრადაა გადანაწილებული მათ შორის. კვლევის მიხედვით მხოლოდ სიყვარული არ გამოხატავს მეუღლეთა შორის ურთიერთობას, ასევე დასახელდა: ურთიერთპატივისცემა

(32,5%), ერთგულება (30,0%), მეგობრობა (27,5%) და შეჩვევა (10,0%).

მეუღლეთა შორის ჰარმონიული ურთიერთობა ყველა ოჯახში და ყოველთვის არ არის. ოჯახში სრული ჰარმონია არც თუ ადვილი დასამკვიდრებელია, რადგან ყველა ოჯახში არსებობს სხვადასხვა სახის პრობლემები. მთავარია ამ პრობლემების დაძლევა ისე, რომ ოჯახური ურთიერთობები არ დაზარალდეს. გამოკვლევამ აჩვენა, რომ რესპოდენტები საკუთარი ოჯახის სტაბილურობის სხვადასხვა პირობას ასახელებენ, მაგრამ მათ შორის გამორჩეული ადგილი უკავია ხუთ ძირითად მახასიათებელს, რომლებზეც ამახვილებენ ყურადღებას.

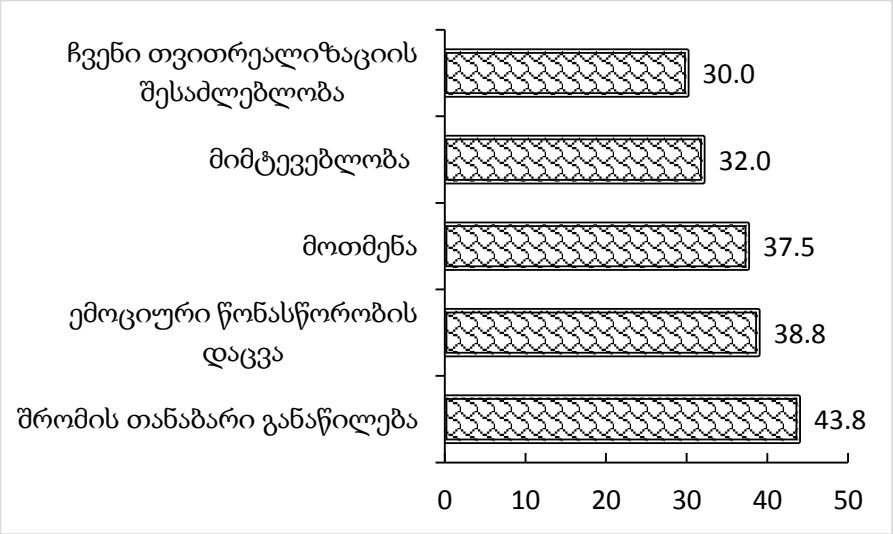

დიაგრამა 5. რესპოდენტები ოჯახების სტაბილურობის განმსაზღვრელი ფაქტორების შესახებ (%)

წყარო: ავტორის უშუალი ჩართულობით 2015 წელს ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევა

ამ ძირითად ფაქტორებს შორის პირველი ადგილი დაიკავა შრომის თანაბარმა განაწილებამ. თანამედროვე ოჯახში მას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება. პასუხისმგებლობისა და ვალდებულებების თანაბარი განაწილება მეუღლეთა თანასწორობაზე მიუთითებს. ასეთ შემთხვევაში ოჯახი მოქმედებს როგორც მცირე ჯგუფი - საზოგადოების ყველაზე შეკრული და სტაბილური ერთეული.

3. ძალადობა ოჯახში

ყოველი ინდივიდი ქორწინებაში შედის მოლოდინების ნაკრებით, რომელთაგან ზოგი შეიძლება იყოს გონივრული, ზოგი კი არარეალური. მას შემდეგ რაც მეწყვილის შერჩევისას წინა პლანზე წამოწეული რომანტიკული სიყვარულის სპონტანურობა და ინდივიდუალური „ქიმია“ ცხრება, იწყება რეალობის შეფასება. მოლოდინები ყოველთვის არ მართლდება, ეს კი იმედგაცრუებისა და კონფლიქტის საფუძველს ქმნის, რაც გარკვეულ შემთხვევებში ძალადობის ან/და განქორწინების გამომწვევი მიზეზი ხდება. ასევე, გასათვალისწინებელია ის, რომ ქორწინების შემდეგ მეუღლეთა შორის ყალიბდება ე.წ. „ურთიერთობის ხელშეკრულება,“ რომელიც არეგულირებს მათ შორის ურთიერთობას – კონფლიქტებს, დაძაბულობას და უთანხმოებას მთელი მათი ურთიერთობის მანძილზე. თუ „ურთიერთობის ხელშეკრულება“ მეუღლეებს შორის უთანასწორობას უწყობს ხელს, მაშინ შედეგი შეიძლება იყოს ოჯახში ფიზიკური თუ ემოციური ძალადობა. „ძალადობრივი წინააღმდეგობის“ დინამიკა აღწერს უთანასწორო გაცვლის უკიდურეს შედეგებს.

დიდი ხნის განმავლობაში ოჯახურ ძალადობაზე არავინ ლაპარაკობდა. ეს თემა ტაბუირებული იყო, მასზე საუბარი სირცხვილადაც კი ითლებოდა. რადგან საზოგადოებაში მიიჩნეოდა რომ „ოჯახის შინაური საქმეები გარეთ არ უნდა გასულიყო“. რომ ტრადიციულად ოჯახი ხელშეუხებელია და მის საქმეებში ჩარევა ცუდ ტონად ითვლებოდა. თითქმის არავინ უჩიოდა ქმარს სასამართლოში ცემისა თუ სექსუალური ძალადობისათვის. თანდათან ამ საკითხისადმი საზოგადოების დამოკიდებულება შეიცვალა. საერთშორისო ორგანიზაციების მხარდაჭერით დაიწყო ოჯახური ურთიერთობების, გენდერული თანასწორობის, ოჯახური ძალადობის საკითხების კვლევა.

სოციოლოგი სტივ ბრიუსი აღწერს ბრიტანეთში ცალკეული საზოგადოებრივი ჯგუფების გავლენით თანდათან როგორ შეიცვალა ოჯახური ძალადობის სოციალური კონსტრუქტები. “1960-იან წლებში ბრიტანული პოლიცია უმეტესად უგულებელყოფდა “ოჯახურ საქმეებს”. ამას იმით ამართლებდნენ, რომ დაზარალებულები ხშირად უარს ამბობდნენ სასამართლოში ჩვენების მიცემაზე და სასამართლოც ხშირად ვერ ახერხებდა მსჯავრის დადებას ან მხოლოდ მსუბუქი სასჯელით შემოიფარგლებოდა. პოლიციისთვის, რომელსაც თავზესაყრელად ჰქონდა სხვა საქმე, ოჯახური ძალადობა ზედმეტ გარჯად არ ღირდა, თუმცა ვითარება შეიცვალა 1970-იან წლებში, როცა ქალთა ორგანიზებული ჯგუფების ძალისხმევით მასმედიამ ამ საკითხის გაშუქება დაიწყო. ამან თავის მხრივ გავლენა მოახდინა მოსამართლეებზე და ისინი მოძალადეებისადმი ნაკლებად შემწყნარებლები გახდნენ. ახალი ზომები შეიმუშავეს, რომ მოსარჩელეებისთვის სტრესი

შეემსუბუქებინათ (გამოძიებისა და სასამართლო პროცესის ეტაპზე), რამაც თავის მხრივ საჩივრების რიცხვი გაზარდა. მოწმეებმაც უფრო თამამად დაიწყეს ჩვენების მიცემა და პოლიციამაც "ძალისხმევის შესაბამისი სარგებელი," რომ გამოთვალა გადაწყვიტა უფრო გულმოდგინედ ემოქმედა" [ბრიუსი ს. 2018. 59-60].

ოჯახში ძალადობის საკითხისადმი გაიზარდა მეცნიერთა ინტერესი. დადგინდა, რომ ძალადობა ოჯახში არც შემთხვევითია და არც უეცრად აღმოცენებული მოვლენა. ამერიკელი მკვლევარი ლენორ უოკერი თავის ნაშრომს „ნაცემი ქალი" ოჯახური ძალადობის საკითხებზე მუშაობის შედეგად ქმნის. მან გამოავლინა ძალადობის ინცინდენტთა ციკლურობა. მკვლევარი ოჯახურ ძალადობას განიხილავს როგორც სისტემას, რომელიც სამ ფაზად ხორციელდება და ციკლის პრინციპით ფუნქციონირებს.

ლენორ ოუკერის აზრით, **პირველი ფაზა** არის „დაძაბულობა", რომელიც ხასიათდება შეურაცხყოფებით (ეს შეიძლება იყოს როგორც ვერბალური, ისე ემოციური), რომლებზეც ქალები ცდილობენ მშვიდი რეაგირების მოხდენას. ცდილობენ სიტუაციის განმუხტვას ან საკუთარი მდგომარეობის დაცვას საპასუხო რეაქციებით. ამ ეტაპზე, როგორც ქალები, ასევე მამაკაცები ცდილობენ გამოჩენილი ძალადობის გამართლებას უმუშევრობით, ან მძიმე სამუშაო პირობებით, ასევე ფულადი შემოსავლების სიმცირით ან არ ქონით. ამ ფაზაში ქალები ცდილობენ რა მოიპოვონ მხარდაჭერა და დახმარება ახლობელი ადამიანების ან სხვათა მხრიდან, ხელს უწყობენ დაძაბულობის ზრდის ფაზის გახანგრძლივებას, რაც შემდგომ მათვე უბრუნდებათ ძალადობის უფრო უხეში ხერხების გამოყენებით.

მეორე ფაზა არის საკუთრივ „ძალადობის ინცინდენტი“. ის ხასიათდება დაძაბულობის ფაზის ინტენსიური განმუხტვით, რასაც თან სდევს ემოციური აფეთქებები და ფიზიკური ქმედებები ყველაზე მძიმე ფორმებით. ეს არის ყველაზე მოკლე ფაზა, რომელიც შეიძლება გაგრძელდეს 2 საათიდან 24 საათმდე.

მესამე ფაზა არის მოძალადის გამოფხიზლების ფაზა, როდესაც ის ცდილობს უარყოს ან მოახდინოს ჩადენილი ქმედების მნიშვნელობის მინიმალიზაცია. ლ. უოკერი მას „თაფლობის თვის“ ფაზას უწოდებს, როცა მამაკაცი ფორმალურად გარდაიქმნება, ცდილობს თავი მოაჩვენოს კეთილ, ყურადღებიან, მოსიყვარულე, მომნანიებელ ადამიანად. ყოველ ჯერზე დებს პირობას, რომ მსგავსი რამ აღარ განმეორდება, თუმცა, იმავდროულად პასუხისმგებლობას აკისრებს ქალს. ადანაშაულებს მას ძალადობის პროვოცირებაში. ქალის იმედი, რომ ძალადობა აღარ განმეორდება დროთა განმავლობაში ქრება და ერთხელ ჩადენილი ძალადობა კიდევ ხორციელდება უფრო მეტი სისასტიკით [Ред. А. С. Синельников., 2006. 51-53].

მსოფლიოს სტატისტიკური მონაცემები, რომელიც ძალადობას აღრიცხავს საგანგაშოა. ამერიკასა და ოკეანის ქვეყნებში 2023 წელს დაფიქსირდა ინტიმური პარტნიორის/ოჯახის წევრის ფემიციდის მაღალი მაჩვენებელი (შესაბამისად 1.6 და 1.5 100 000-ზე.). მაშინ როცა ეს მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად დაბალი იყო აზიასა და ევროპაში (შესაბამისად 0.8 და 0,6 100 000-ზე), აფრიკაში კი 2.9 100 000-ზე [https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-11/femicides-in-2023-global-estimates-of-intimate-partner-family-member-femicides-en.pdf].

საქართველოს 2023 წლის სტატისტიკის მიხედვით ოჯახში ძალადობის ყველა სახეს ჰქონდა ადგილი. ძალადობის მსხვერპლი იყო როგორც მამაკაცი (1239), ისე ქალი (6534). მათ შორის არასრულწლოვნებიც. 18 წლამდე ასაკის მოზარდებში ძალადობის მსხვერპლი აღმოჩნდა 326 გოგო და 172 ვაჟი. ხოლო მოძალადე იყო მშობელი. უახლოეს წარსულში, ცუდი საქციელისთვის, მშობლის მიერ შვილის დასჯა (ცემა) ძალადობად არ ითვლებოდა.

ევროპაში ჩასახული და იქიდან გავრცელებული ლიბერალური ცნობიერება დასაბამიდანვე მტრულად არის განწყობილი ოჯახის მიმართ. რადგან მათი აზრით, ოჯახი ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ერთ-ერთ ფორმად არის მიჩნეული. კავშირებსაც კი რომლებიც მშობლებსა და შვილებს შორის არსებობს განიხილავს, როგორც ძალაუფლების საფუძვლების მქონეს. ცნობილია, რომ ინდივიდუალურ ქცევებზე გავლენას ახდენს ის ისტორიული პერიოდი, რომლებშიც ისინი მიმდინარეობენ. მაგალითისთვის, დაახლოებით 30-40 წლის წინ მამის მხრიდან შვილის ცემა, თუ ეს უკანასკნელი არასწორად მოიქცეოდა (რაიმეს დააშავებდა), განსაკუთრებულ სიმკაცრედ, ძალადობად არ ითვლებოდა. არამედ, აღზრდს ერთ-ერთ მეთოდათაც კი მიიჩნეოდა. მაგრამ დღეს იგივე ქმედება ითვლება ძალადობად და სამართლებრივად დასჯადია.

2023 წელს საქართველოში ძალადობის მსხვერპლთა შორის 5-ჯერ მეტი ქალია, მამაკაცთან შედარებით. ოჯახში განხორციელებულ ძალადობის მსხვერპლთა შორის ყველაზე ბევრია ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლი. მას 3,4-ჯერ ჩამორჩება ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლთა რაოდენობა.

საქართველოს ოჯახებში ადგილი აქვს ეკონომიკურ ძალადობას, იძულებას, უარყოფას. რაც მეუღლეთა შორის არათანასწორობას უსვამს ხაზს. ძალადობის ყველაზე მეტი შემთხვევა თბილისზე მოდის. ამ ფაქტის ახსნა შეიძლება იმის გათვალისწინებით, რომ დედაქალაქში თავმოყრილია ქვეყნის მოსახლეობის 35%.

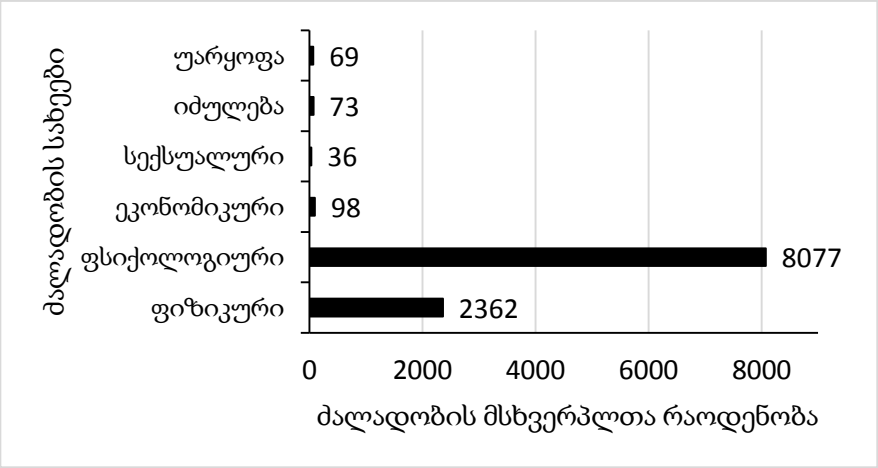

დიაგრამა 6. ოჯახში ძალადობის მსხვერპლთა რაოდენობა საქართველოში 2023 წლის მონაცემებით

წყარო: https://info.police.ge/page?id=795&parent_id=786

„ძალადობა ოჯახში არის ქმედება, რომლის მეშვეობითც ერთი ადამიანი ცდილობს მიაღწიოს შეუზღუდავ გავლენას მეორეზე, დაამყაროს სრული კონტროლი მის ქცევაზე, გრძნობებზე“. [Агапов Е. ... 2010. 185.] ხშირ შემთხვევაში ოჯახური ძალადობისას მოძალადე არის ქმარი, ხოლო მსხვერპლი ცოლი. 1993 წელს გაეროს გენერალურ ასამბლეაზე მიღებულ იქნა „დეკლარაცია ქალთა ძალადობის წინააღმდეგ“ (DEVAFN), რომლის თანახმადაც

„ისტორიულად, ძალადობა ქალთ მიმართ ქალსა და მამაკაცს შორის არსებული არათანაბარი ურთიერთობის მანიფესტაციაა. ამგვარი ურთიერთობის შედეგია მამაკაცის მხრიდან ქალზე დომინირება და მისი დისკრიმინაცია.“ [http//www. Ksgm.gov.tr./tdvaw/doc.Main-report.pdf (pp.19)]

ძალადობა ოჯახში არ არის ერთჯერადი ქმედება. ეს არის პროცესი, რომელიც შედგება განმეორებადი ციკლებისგან და დამყარებულია მოძალადისა და მსხვერპლის ურთიერთობაზე. ის ზრდის ტენდენციითაც ხასიათდება, რადგან ძალადობრივი ქმედება მოძალადის მხრიდან „ეფექტურად“ მიიჩნევა მსხვერპლთან ურთიერთობის გასარკვევად. რიგ შემთხვევებში ოჯახური ძალადობის ფაქტები არ ხმაურდება, რადგან მოძალადეც და მსხვერლიც ერთი ოჯახის წევრები არიან და ერთმანეთზე არიან დამოკიდებულნი.

ცხრილი 16. 2024 წლის ოჯახური ძალადობის სტატისტიკა საქართველოში

	მოძალადე	ძალადობის მსხვერპლი	ძალადობის სახეები	ძალადობის მსხვერპლთა რაოდენობა (კაცი)
მამაკაცი	6276	1221	ფიზიკური	2479
			ფსიქოლოგიური	8224
			ეკონომიკური	88
ქალი	1212	6634	სექსუალური	50
			იძულება	53
			უარყოფა	70

წყარო: https://info.police.ge/page?id=887&parent_id=786

ექსპერტები ოჯახური ძალადობის ფაქტს ქალთა მიმართ ძალადობის გლობალურ კრიზისად მიიჩნევენ. მარსელინ ნაუდი, ევროპის საბჭოს ექსპერტთა ჯგუფის პრეზიდენტი ქალთა მიმართ ძალადობისა და ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ (GREVIO) ამბობს, რომ „ძალიან სამწუხაროა, რომ ყველა საზოგადოებაში გვაქვს ქალთა მიმართ ძალადობა. მე არ ვფიქრობ, რომ ამ მხრივ ზოგიერთი საზოგადოება სხვებზე უარესია, რადგან ძალადობის ყოველი მესამე, ყოველი მეოთხე (სტატისტიკა) შემთხვევა თითქმის ყველგან არის“ [Europe's problem with violence against women | Euronews. https://www.euronews.com].

ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლა სერიოზულ პრობლემად იქცა. ამ ფონზე ჩნდება კითხვა როგორ შეიძლება მოხერხდეს ამ პრობლემის აღმოფხვრა? ამერიკელი მკვლევარები ჯ. გოტმანი და ჰ. იაკობსონი ოჯახში ძალადობის საკითხს რვა წლის განმავლობაში სწავლობდნენ და მივიდნენ დასკვნამდე, რომ ოჯახური ძალადობის აქტების ინტენსივობა შეიძლება შეიცვალოს, თუმცა ძალადობა თავისთავად არასოდეს მთავრდება [Агапов Е. ... 2010. 197]. ოჯახური ძალადობის თემა მეტად მტკივნეულია. მის უკან იმალება წყენა, ტკივილი, სტრესი, უბედურება, დეპრესია. ხშირია ოჯახური ძალადობის გამო განქორწინების ფაქტები. იმის გამო, რომ ის „თავისთავად არასდროს მთავრდება“ აუცილებელია პრევენციული ღონისძიებების გატარება.

4. განქორწინება

ქორწინება, ისევე როგორც ნებისმიერი ინტენსიური ურთიერთობა, კრიზისების გარეშე არ არსებობს. ეს არის

ურთიერთობა ორ ადამიანს შორის, და ამ ურთიერთობაში განქორწინება (გაშორება, ერთმანეთისაგან გაცლა) შესაძლებელია, თუ კი მეუღლეთა შორის ურთიერთობა ღრმა კრიზისშია შესული და მისი აღმოფხვრის გზები აღარ იძებნება. განქორწინებას სახელმწიფო აკვირდება და აღრიცხავს. თუმცა ამ ფაქტის მიმართ ყველგან ერთნაირი დამოკიდებულება არ არის. მიუხედავად იმისა, რომ განქორწინება 195 ქვეყნიდან 193 -ში ლეგალურია, ის ყველასთვის მაინც რთულ თემად რჩება. განქორწინების შესახებ მოსაზრებები განსხვავდება ქვეყნებისა და რელიგიების მიხედვით. ისტორიულად განქორწინება ყველგან სხვადასხვაგვარად მოქმედებდა მამაკაცებსა და ქალებზე. ეს უფსკლური დროთა განმავლობაში მცირდება. განქორწინების პროცესი საკმაოდ რთულია, მით უფრო თუ გადაწყვეტილებაში მონაწილეობს ბავშვები და ქონება. განქორწინების ყველაზე მარტივი პროცედურა ექვს ქვეყანაშია, ესენია: ნორვეგია, სლოვენია, მექსიკა, ესპანეთი, შვედეთი და არგენტინა. ხოლო განქორწინების ყველაზე რთული პროცედურების ქვეყნებია: პაკისტანი, სუდანი, ალჟირი, ეგვიპტე და იორდანია. მსოფლიოში მხოლოდ ორი ქვეყანაა სადაც განქორწინება სრულიად უკანონოა: ფილიპინები და ვატიკანი. ამ ორივე ქვეყანას ჰყავს რომაული კათოლიკური უმრავლესობა. ისტორიულად რომაული კათოლიციზმი ყოველთვის მკაცრად ეწინააღმდეგებოდა და არ აღიარებდა განქორწინების პროცედურას. სწორედ ამიტომ რომაელი კათოლიკეების უმეტესობა ცდილობს გადაჭრას პრობლემები ქორწინებაში, რათა თავიდან აიცილონ განქორწინება, რადგან ეს აკრძალულია მათი ეკლესიის მიერ.

მაგრამ თუ ქორწინება შეუქცევადად დაიშალა, მათ შეუძლიათ სამოქალაქო განქორწინება მიიღონ, თუმცა რომის კათოლიკური ეკლესიის ქვეშ ისინი ვერ შეძლებენ ხელახლა დაქორწინებას რადგან მათ დადეს მარადიული შეთანხმება ეკლესიაში მათი თავდაპირველი ქორწინების ცერემონიის დროს. თუმცა არსებობს გამონაკლისები, როდესაც რომის კათოლიკური ეკლესია ქორწინებას აუქმებს. ეს ხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში თუ წყვილის ქორწინება არ გამოდგება, ანუ თუ დადასტურდება, რომ ქორწინება არ არის ძალაში. იმისათვის, რომ ქორწინება ძალაში მყოფად ჩითვალოს აუცილებელია შემდეგი სამი პირობის შესრულება:

- წყვილი თავისუფლად და დათქმის გარეშე უნდა დაქორწინდეს.
- მათ უნდა უყვარდეთ და პატივი სცენ ერთმანეთს სიცოცხლეში.
- მათ სიყვარულით უნდა მიიღონ ბავშვები ღვთისგან.

თუ დადასტურდება, რომ ქორწინებაში რომელიმე ამ პირობათაგან არ დაკმაყოფილებულა, მაშინ ერთ-ერთმა ან ორივე პარტნიორმა შეიძლება მოითხოვოს ქორწინების ბათილად ცნობა. მაგრამ თუ ასეთი დადგენილება არსებობს, მაშინ მამაკაცსა და ქალს თავისუფლად შეუძლიათ ხელახლა დაქორწინება [Bitesize. M].

სიტყვამ „განქორწინება“ შეიძლება გამოიწვიოს როგორც დადებითი, ასევე უარყოფითი ემოციები, სტრესი. ზოგიერთი ადამიანი თავისუფლად გრძნობს თავს, რადგან თავი დააღწია უიღბლო ქორწინებას, სხვანი კი სასოწარკვეთაში ვარდებიან, რადგან ერთ დროს ბედნიერი კავშირი დაინგრა. მიუხედავად

იმისა, რომ განქორწინება დიდ ემოციებთან არის დაკავშირებული, მისი მაჩვენებელი მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში მაღალია.

განქორწინების მაჩვენებლები გვამცნობს კანონიერად მომხდარი ქორწინებების დაშლის შესახებ. ეს მაჩვენებელი განსაკუთრებით გაზრდილია ახალი საუკუნის დასაწყისიდან. ქვემოთ მოყვანილია დიაგრამა, რომელშიც ჩამოთვლილია მსოფლიოს ქვეყნების ტოპ ოცეული, სადაც ყველაზე მაღალია განქორწინების მაჩვენებელი.

სან დიეგოს ადვოკატთა ჯგუფმა 2024 წელს გამოაქვეყნა უახლესი და ძალიან საინტერესო მონაცემები განქორწინების შესახებ[14], რომლის მიხედვითაც განქორწინების მაჩვენებელი 1 000 დაქორწინებულ ქალზე არის 19,6. ეს მაჩვენებელი თითქმის გაორმაგებულია 1960 წელთან შედარებით, ხოლო შემცირებულია 1980 წლის მონაცემთან (22,6) შედარებით. მკვლევარების შეფასებით, ყველა პირველი ქორწინების 41% აშშ-ში განქორწინებით მთავრდება, მეორე ქორწინების 60% და მესამე ქორწინების 73%, ასევე, განქორწინებით მთავრდება. პირველი ქორწინების საშუალო ხანგრძლივობა 8 წელია. წყვილების პირველი განქორწინების საშუალო ასაკი 30 წელია, ხოლო ყველა განქორწინების 60% ხდება 25-39 წლამდე ასაკის პირებში.

[14] განქორწინების სტატისტიკა: 115-ზე მეტი კვლევა, ფაქტი და მაჩვენებლები 2024 წლისთვის https://www.wf-lawyers.com/divorce-statistics-and-facts/.

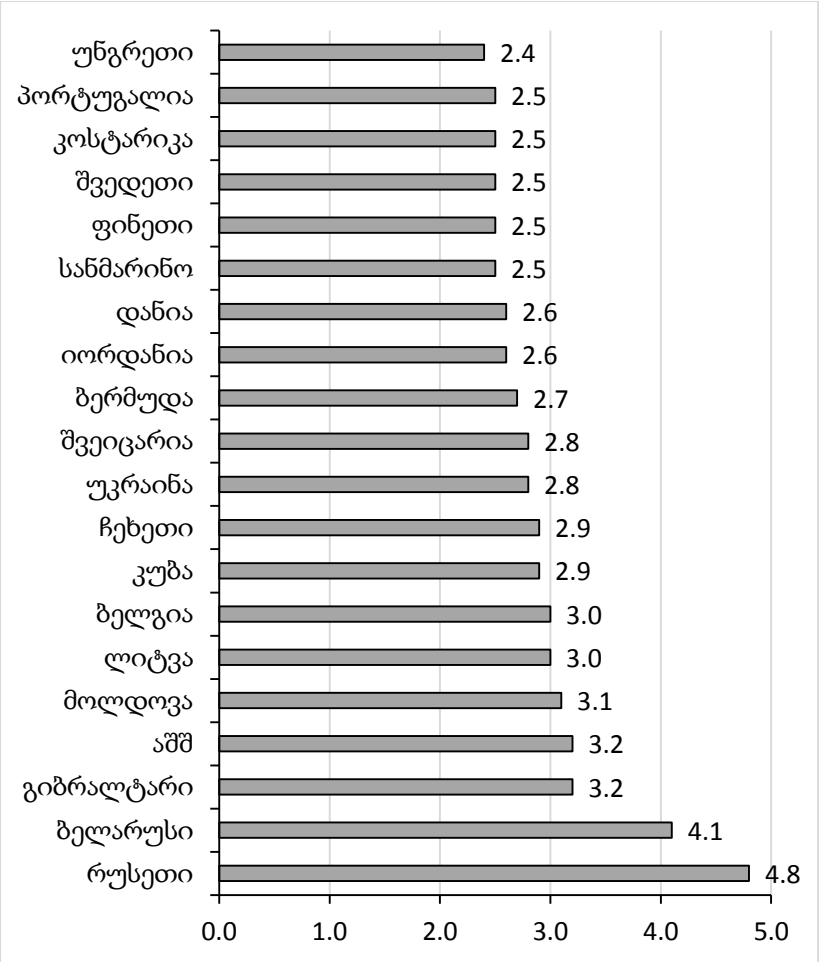

დიაგრამა 7. ქვეყნები, სადაც განქორწინების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელია

წყარო: https://www.wf-lawyers.com/divorce-statistics-and-facts/

განქორწინების მაჩვენებლების ანალიზი ევროკავშირის ქვეყნებში აჩვენებს, რომ 2022 წლის მონაცემებით

ევროკავშირში განქორწინების ყველაზე დაბალი ნედლი მაჩვენებლები[15] დაფიქსირდა მალტაში (0,9 განქორწინება ყოველ 1000 ადამიანზე), სლოვენიაში (1,0 განქორწინება ყოველ 1000 ადამიანზე), ხორვატიასა და რუმინეთში (ორივეგან 1,2 განქორწინება ყოველ 1000 ადამიანზე). ამის საპირისპიროდ განქორწინების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი იყო ლატვიაში (2,9 განქორწინება ყოველ 1000 ადამიანზე), ლიეტუაში (2,6) და შვედეთში (2,1). ბოლო 2023 წლის მონაცემებით, ევროკავშირის შიგნით განქორწინების ყველაზე მაღალი მაჩვენებლები კვლავ დაფიქსირდა ლატვიაში (2,8 განქორწინება 1000 ადამიანზე), ლიეტუაში (2,5) და ფინეთში (2,1). თუმცა წინა წლის მონაცემებთან შედარებით ლატვიასა და ლიეტუაში განქორწინების მაჩვენებლის უმნიშვნელო კლება აღინიშნა. დაახლოებით 0,7 მილიონი განქორწინება მოხდა ევროკავშირში 2023 წელს, 2,0 განქორწინება ყოველ 1000 ადამიანზე.

1964-2023 წწ-ის ხანგრძლივობის პერიოდში, „განქორწინების უხეში მაჩვენებელი“[16] არსებითად გაორმაგდა, გაიზარდა (1964 წლის მონაცემით) 0.8-დან 1000 ადამიანზე 2.0-მდე (2.0- 2023 წელს). ხოლო შემდეგ ოდნავ შემცირდა. ამ ზრდის ნაწილი შეიძლება გამოწვეული იყოს ამ

---

[15] პირველი, ნედლი მაჩვენებელი აერთიანებს კოჰორტების დიდ რაოდენობას – როგორც ხანდაზმულ ისე ახალგაზრდა წყვილებს; მეორე, ისინი არ ითვალისწინებენ როგორ იცვლება ქორწინების რაოდენობა.

[16] განქორწინების უხეში მაჩვენებელი არის განქორწინებების წლიური რაოდენობა 1000 მოსახლეზე. გამოითვლება პრომილეში ‰.

პერიოდში განქორწინების დაკანონებით ევროკავშირის რამდენიმე ქვეყანაში (მაგალითად, იტალიაში, ესპანეთში, ირლანდიასა და მალტაში). როგორც ჩანს, COVID-19-ის პანდემიის დაწყებამ გავლენა მოახდინა განქორწინების მაჩვენებელზე, ეს გამოიკვეთა 2019-2020 წლებში მომხდარი მცირე ვარდნით. მიუხედავად ამისა, განქორწინების უხეში მაჩვენებლის შემცირება გაცილებით ნაკლებად გამოხატული იყო (დაახლოებით 10%), ქორწინების უხეშ მაჩვენებელთან შედარებით. მას შემდეგ ეს მაჩვენებელი თითქმის უცვლელი დარჩა.

განქორწინებისთვის, 2023 წელს ევროკავშირში ყველაზე დაბალი ნედლი მაჩვენებლები დაფიქსირდა სლოვენიაში (1.0 განქორწინება 1000 ადამიანზე), ხორვატიაში (1.1) და რუმინეთში (1.2) ამის საპირისპიროდ, განქორწინების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალი იყო ლატვიაში (2,8 განქორწინება 1000 ადამიანზე), ლიტვაში (2,5) და ფინეთში (2,1). 2022-დან 2023 წლამდე ეს მაჩვენებელი შემცირდა ევროკავშირის 7 ქვეყანაში, მუდმივი დარჩა 9 ქვეყანაში, ხოლო გაიზარდა ნიდერლანდებში, ლუქსემბურგში, ფინეთსა და ავსტრიაში [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Marriage_and_divorce_statistics].

საქართველოში განქორწინების მაჩვენებელი გასული საუკუნის მიწურულთან შედარებით გაიზარდა. თუ 1995 წელს განქორწინების ზოგადი კოეფიციენტი უტოლდებოდა 0,6‰-ს 2023 წელს 3,7‰ შეადგინა, ანუ გაიზარდა 3,1‰-ით. განქორწინების მაჩვენებელი პირველად გამოისახა ხუთნიშნა რიცხვით (10 222) 2017 წელს. თუმცა კოვიდპანდემიის გავლენით 2020 წელს ერთჯერადად დაიწია (7 643) და

მომდევნო წლებში კვლავ ხუთნიშნა მაჩვენებელს დაუბრუნდა. ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი 2022 წელს დაფიქსირდა (14 098). ქორწინების საშუალო ხანგრძლივობა საქართველოში 2024 წელს 11,4 წელი იყო. 1995 წლიდან 2024 წლამდე ქორწინების საშუალო ხანგრძლივობის მედიანა 2,2 წელი შეადგინა.

ცხრილი 17. ქორწინების ხანგრძლივობის დინამიკა საქართველოში (%)[17]

წელი	ქორწინება სულ	ქორწინების ხანგრძლივობა (წელი)				
		0-4	5-9	10-14	15-19	20+
1995	2 685	22,8	27,4	17,6	12,7	15,8
2000	1 854	22,4	22,8	21,1	13,8	19,8
2005	1 928	21,2	19,7	20,1	14,6	23,8
2010	4 726	24,1	17,5	16,3	17,4	22,1
2015	9 113	32,6	22,3	10,9	10,6	23,0
2020	7 643	32,4	23,9	16,2	6,9	20,0
2024	13 520	37,4	17,5	15,8	9,3	19,3

წყარო: https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/324/gankortsineba

განქორწინების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი როგორც ქალებში, ისე მამაკაცებში 30-34 წლის ასაკზე მოდის. 2024 წლის მონაცემებით 16-24 წლის ქალების განქორწინება 2,3-ჯერ მეტია ამავე ასაკის მამაკაცების განქორწინებაზე. ამავე წლის მონაცემებით ქალების პირველი ქორწინების განქორწინება 88,9%-ს შეადგებს, მამაკცების კი 87,7%-ს.

[17] ცხრილში არ არის შეტანილი ის განქორწინებები, რომლის ქორწინების ხანგრძლივობაც გაურკვეველია.

ქვემოთ მოცემული გვაქვს ცხრილი, სადაც შესულია განქორწინების მონაცემები ევროკავშირის 27 ქვეყნისათვის, საქართველოსათვის და ამერიკის შეერთებული შტატებისათვის. ცხრილიდან ნათლად ჩანს, რომ განქორწინების მაჩვენებელი ყოველ 1 000 კაცზე საქართველოში ყველაზე მაღალია, რაც არც თუ სახარბიელო მაჩვენებელია.

ცხრილი 18. განქორწინების უახლესი მონაცემები

	ევროკავშირის 27 ქვეყნიდან. 2023 წელი	შეერთებული შტატებიდან. 2022 წელი	საქართველოდან 2023 წელი
განქორწინების მაჩვენებელი 1 000 კაცზე	2,0‰	2,4‰	3,7‰
განქორწინებით დამთავრებული პირველი ქორწინების ხანგრძლივობა	12 წელი	8 წელი	11,1 წელი

წყარო: https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/324/-gankortsineba; https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?-title=Marriage_and_divorce_statistics; https://www.wf-lawyers.com/divorce-statistics-and-facts/

განქორწინების მაჩვენებლები გვამცნობს კანონიერად მომხდარი ქორწინების დაშლის შესახებ და როგორც მოყვანილი მონაცემებიდან ჩანს განქორწინების

მაჩვენებლები საკმაოდ მაღალია. მკვლევართა აზრით, განქორწინების მაჩვენებლის ზრდა მთელს მსოფლიოში საფრთხეში აყენებს ოჯახურ ინსტიტუტებს და ოჯახურ ურთიერთობებს. ეს ტენდენცია საგანგაშოა, რადგან შეიძლება გამოიწვიოს ოჯახების კოლაფსი, რომლებიც წარმოადგენენ ადამიანთა საზოგადოების ერთეულს და სოციალიზაციის წყაროს. (Leicester, 1996; Toth & Kemmelmeier, 2009).

განქორწინების ოფიციალური მონაცემები გვამცნობენ დინამიკას და არაფერს ამბობენ იმის შესახებ თუ რატომ ხდება ასე ხშირად განქორწინება, რა მიზეზები იწვევენ მას. განქორწინების მიზეზების შესახებ მხოლოდ სოციოლოგიური კვლევებით შეიძლება მსჯელობა. ოჯახის სოციოლოგიის წარმომადგენლები, და არა მხოლოდ ისინი, განქორწინების რიცხვის ზრდაში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ხედავენ საფრთხეს, რომელიც აზარალებს ოჯახურ ურთიერთობებს, ოჯახის ავტორიტეტს და მთლიანად ოჯახის ინსტიტუტს. ამიტომ მკვლევართა მხრიდან განქორწინების მიზეზების შესწავლისადმი ინტერესი დიდია.

იუტას უნივერსიტეტის კვლევა ვარაუდობს, რომ ქორწინებისთვის იდეალური ასაკი 28-32 წელია, რადგან ახალგაზრდა ასაკში წყვილებს ბოლომდე არ აქვთ გაცნობიერებული ქორწინების პასუხისმგებლობები, ვალდებულებები, რაც ხშირად განქორწინების მიზეზი ხდება. მათი კვლევის თანახმად წყვილების 46%, რომლებიც ახალგაზრდა ასაკში დაქორწინდნენ განქორწინდნენ. წყვილების 48%, რომლებიც 18 წლამდე ასაკში დაქორწინდნენ განქორწინდნენ ქორწინებიდან 10 წელიწადში, ასევე 25 წლის

ასაკს გადაცილებული წყილების 25% განქორწინდა ქორწინებიდან 10 წელიწადში.

ჟურნალ „Couple and Family Psychology: Research and Ptactice”-მა გამოაქვეყნდა 2013 წლის გამოკითხვის შედეგები. კვლევის მიზანი იყო იმ მთავარი ფაქტორების გამოვლენა, რომლებიც არსებით გავლენას ახდენენ განქორწინების გადაწყვეტილების მიღებაზე. კვლევაში მონაწილეთა შორის იყო 36 წყვილი, რომლებიც განქორწინდნენ კვლევიდან წინა 14 წლის განმავლობაში. ამ წყვილების ქორწინების საშუალო ხანგრძლივობამ 12,2 წელი შეადგინა. ხოლო მონაწილეთა საშუალო ასაკი 25,4 წლით განისაზღვრა. კვლევამ აჩვენა, რომ განქორწინების ძირითადი მიზეზი იყო ვალდებულებების ნაკლებობა, რასაც მოჰყვა ღალატი და კონფლიქტი ოჯახში. კვლევის მიხედვით მიღებული მონაცემები პასუხობს შეკითხვას: „რატომ განქორწინდებიან ადამიანები?“

- ვალდებულებების ნაკლებობა 75%
- ღალატი 59,6%
- ძალიან ბევრი კონფლიქტი ოჯახში 57,7%
- ახალგაზრდა ასაკში ქორწინება 45,1%
- ფინანსური საკითხები 36,7%
- ნარკოტიკების ბოროტად გამოყენება 34,6%
- ძალადობა ოჯახში 23,5%
- მძიმე დაავადებები ან/და ფიზიკური უუნარობა 18,2%

რატომ შორდებიან ადამიანები შეერთებულ შტატებში? ამ კითხვაზე ყველაზე გავრცელებული პასუხია ვალდებულების ნაკლებობა რომელიც ბოლო ეროვნული

კვლევის მიხედვით[18] დაფიქსირდა. ქვემოთ მოყვანილია ამ კვლევის შედეგების მიხედვით დასახელებული მიზეზები და მათი პროცენტები:

- ვალდებულების ნაკლებობა 73%
- ძალიან ბევრი კამათი 56%
- ღალატი 55%
- ახალგაზრდა ასაკში ქორწინება 46%
- არარეალური მოლოდინები 45%
- თანასწორობის ნაკლებობა ურთიერთობაში 44%
- ქორწინებისთვის მზადების ნაკლებობა 41%
- ოჯახში ძალადობა 25%

საქართველოში განქორწინების მიზეზები შეისწავლა ქ. გოჩიაშვილმა სასამართლოში წარდგენილი საქმეების მიხედვით 2003 წელს[19]. დასახელებულ მიზეზებს შორის არის:

- თანასწორობის ნაკლებობა ურთიერთობებში – 85%
- ღალატი – 58%
- მუდმივი კონფლიქტი – 42%
- ძალადობა – 25%
- ფინანსური საკითხები – 18%
- ალკოჰოლიზმი და ნარკომანია –13%.

წარმოდგენილი გვაქვს სხვადასხვა დროს, განსხვავებულ სივრცესა და ჯგუფებში ჩატარებული კვლევის

---

[18] განქორწინების სტატისტიკა: 115-ზე მეტი კვლევა, ფაქტი და მაჩვენებლები 2024 წლისთვის. https://www.wf-lawyers.com/divorce-statistics-and-facts/

[19] სასამართლოში წარდგებილი 779 წყილის საქმე იქნა შესწავლილი.

შედეგები, თუმცა განქორწინების ძირითადი მიზეზები ერთნაირია: ვალდებულებების ნაკლებობა, ბევრი კონფლიქტი, ღალატი და ოჯახური ძალადობა. ნათელია, რომ თუ ერთი პარტნიორი არ არის სრულად ერთგული მეორის მიმართ, მაშინ ქორწინება ზარალდება. ქორწინებაში ინდივიდუალური მისწრაფებები არ ქრება, ისინი ერთმანეთს ერწყმის. „მე“ გადადის „ჩვენ“-ში. ვალდებულებები და პასუხისმგებლობები ორმხრივია. ერთ-ერთი მეუღლის მხრიდან მათი უგულვებელყოფა აუცილებლად გამოიწვევს მეუღლეთა შორის განხეთქილებას, რადგან ერთ-ერთი მეუღლე აუცილებლად იგრძნობს თავს იზოლირებულად, მხარდაჭერის გარეშე.

მკვლევარები არ გამორიცხავენ, რომ ქორწინებაში შეიძლება გაჩნდეს ურთიერთობის თანდათანობითი ეროზია, რომელიც შეიძლება სულაც არ იყოს რაიმე ერთი მიზეზიდან წამოსული, არამედ მიზეზთა ნაკრები განაპირობებდეს, რაც გარკვეულ ვადაში აუცილებლად მიიყვანს ამ ქორწინებას დასასრულამდე.

თანამედროვე ქორწინების ერთ-ერთ თავისებურებად შეიძლება მივიჩნიოთ ის ფაქტი, რომ უფრო ხშირად განქორწინების ინიციატორები არიან ცოლები, ვიდრე ქმრები, რაც არაერთმა კვლევამ აჩვენა. განქორწინების თითქმის 70% ქალების მიერ არის ინიცირებული [https://www.wf-lawyers.com/divorce-statistics-and-facts/].

ამერიკული სოციოლოგიური ასოციაციის მიერ (ASA) 2015 წლის კვლევის მიხედვით, დადგინდა, რომ ყველა განქორწინების 2/3 ინიცირებულია ქალების მიერ. ასევე, დადგინდა, რომ კოლეჯის განათლებულ ქალებს შორის ეს

რიცხვი 90%-მდე იზრდება. მაიკლ რეზენფელდის, სტენფორდის უნივერსიტეტის სოციოლოგიის ასოცირებული პროფესორის და ASA კვლევის ავტორის, თქმით: „ქორწინება, როგორც ინსტიტუტი, ცოტათი ნელა ასწრებდა გენდერული თანასწორობის მოლოდინებს. ცოლები კვლავ იღებენ ქმრების გვარებს და ზოგჯერ ზეწოლასაც ამის გასაკეთებლად. ქმრები ჯერ კიდევ ელიან, რომ მათი ცოლები საშინაო საქმეების დიდ ნაწილს შეასრულებენ და ბავშვებზეც იზრუნებენ“ [American Sociological Association (ASA) National Standards for High School Sociology. 2015].

ისმის კითხვა: რა შეიძლება იყოს ამის მიზეზი? კვლევამ აჩვენა, რომ როდესაც ორივე მეუღლე სრულ განაკვეთზეა დასაქმებული, ქალი მაინც უფრო მეტ საოჯახო საქმეს აკეთებს, ვიდრე მამაკაცი. აშშ-ს შრომის სტატისტიკის ბიურომ აჩვენა, რომ საშუალოდ დღეში მამაკაცების 20% აკეთებს ისეთ საოჯახო საქმეებს, როგორიცაა დასუფთავება, დარეცხვა ქალების 49%-თან შედარებით [US Bureau of Labor Statistics].

ფაქტია, რომ დღეს ქალები უფრო მეტს მუშაობენ ვიდრე ოდესმე, რადგან ისინი ჩართულები არიან როგორც სახლის გარეთ შრომაში, ისე საოჯახო საქმეებში. მიუხედავდ მათი კარიერისა ისინი კვლავ განიხილებიან როგორც მთავარი პასუხისმგებელი პირები საოჯახო საქმიანობაში. მართლია, ქმრებსაც აკისრიათ საშინაო მოვალეობები, მაგრამ ისინი გამოდიან დამხმარეებად, ძირითადი დაწოლა კვლავ ცოლზე გადადის. ეს ფაქტი მიანიშნებს საშუალოდ ოჯახში უთანასწორობის არსებობაზე. როდესაც საქმე ეხება საშინაო

მოვალეობებსა და შრომის განაწილებას ცოლ-ქმარს შორის, დაქორწინებული წყვილებისათვის, რომლებსაც აქვთ მინიმუმ მსგავსი პასუხისმგებლობა სრულ განაკვეთზე მუშაობიდან, ქალები მაინც უფრო მეტ სამუშაოს ასრულებენ სახლში.

"Personality and Social Psychology Bulletin"-ში გამოქვეყნდა 2019 წელს ჩატარებული სოციოლოგიური კვლევის შედეგები. კვლევაში მონაწილეობა მიიღო 6 000-ზე მეტმა ამერიკელმა ჰეტეროსექსუალურმა წყვილმა, რომელთა ქორწინების ხანგრძლივობა 15 წელზე მეტს მოიცავდა. აღმოჩნდა, რომ იმ ოჯახებში, სადაც ცოლი ოჯახის შემოსავლების 40%-ზე მეტს ქმნიდა, ქმრები განიცდიდნენ „ფსიქოლოგიურ დისტრესს".[20] საქართველოს მაგალითზე კი შეგვიძლია ვთქვათ, რომ თუ ცოლს აქვს უფრო მეტი შემოსავალი ვიდრე ქმარს ეს ცუდად არ აისახება მათ ურთიერთობაზე (2015 წლის კვლევა. 47,3% – რესპოდენრები სულ, ქალი რესპოდენტები - 46,8%, მამაკაცები - 47,9%). ამასთან, ისეთი საქმიანობა, როგორიცაა: სახლის დალაგება, საკვების მოტანა-მომზადება, შვილების აღზრდა, მათი წაყვან-მოყვანა ძირითადად მაინც ცოლის მოვალეობად რჩება. თუმცა უნდა აღინიშნოს, რომ იმ საქმიანობაში, რომელიც შვილებს უკავშირდება ოჯახების 30%-ში ორივე მეუღლეა ჩართული. ასე რომ, თუ ქალს აქვს დიდი

[20] ფსიქოლოგიური დისტრესი (PD) ფართოდ არის განმარტებული, როგორც ემოციური ტანჯვის მდგომარეობა, რომელიც ხასიათდება დეპრესიის სიმპტომებით (მაგ: ინტერესის დაკარგვა; უბედურება; სასოწარკვეთა) და შფოთვა (მაგ: მოუსვენრობა; დაძაბულობის შეგრძნება).

მოლოდინები და პასუხისმგებლობები კარიერიდან, დიდი მოლოდინები და პასუხისმგებლობები სახლში და არ აქვს ქმრის მხარდაჭერა კარიერულ წინსვლაში, შესაძლოა ქორწინება მის ინტერესებში აღარ შედიოდეს. სწორედ ეს არის მიზეზი, რომ ქალები უფრო ხშირ შემთხვევაში არიან განქორწინების ინიციატორები.

5. ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა

ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა ქვეყანაში არსებული დემოგრაფიული პრობლემების მოგვარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მექანიზმია. მსოფლიოს მრავალი ქვეყანა, მოსახლეობის ბუნებრივი მატების დარეგულირების მიზნით ანხორციელებს მას. ოჯახის მხარადჭერის პოლიტიკა შეიძლება განისაზღვროს როგორც ბავშვიანი ოჯახებისათვის მიმართული პოლიტიკის ერთობლიობა, რომელიც მიზნად ისახავს მათი კეთილდღეობის დონის ამაღლებას (Gauthier A. H.,1999). ფართო პერსპექტივიდან გამომდინარე, ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკის განმარტებაში შეიძლება შევიდეს ისეთი მრავალფეროვანი თემები, როგორიცაა: დასაქმება, ტრანსპორტი, საკვები და განათლების პოლიტიკა, ოჯახების კეთილდღეობაზე მათი პოტენციური გავლენის გათვალისწინებით. თუმცა ზოგადად სამეცნიერო ლიტერატურა უფრო ვიწრო პერსპექტივას ირჩევს და ოჯახის პოლიტიკას მის ძირითად კომპონენტებამდე ზღუდავს: ოჯახების ფინანსური მხარდაჭერა, მომუშავე მშობლებისთვის მომსახურება და შეღავათები, ჯანდაცვასთან და განათლებასთან დაკავშირებული პოლიტიკა და ოჯახის სამართლი. ასეთი ვიწრო განმარტებაც

კი მოიცავს ოჯახებისთვის განკუთვნილი პოლიტიკისა პროგრამების მრავალ ტიპს:

- პირდაპირი და არაპირდაპირი ფულადი შეღვათები, რაც გულისხმობს იმას, რომ მთავრობებმა შეიძლება უზრუნველყონ ოჯახების ფინანსური მხარდაჭერა პირდაპირ (მაგალითდ., ოჯახებისთვის ყოველთვიური შემწეობის გადახდა) ან ირიბი (მაგალითად., დამოკიდებული ბავშვების საგადასახადო შეღავათები).
- მომუშავე მშობლების მხარდაჭერა, ქალთა სამუშაო ძალაში მონაწილეობის გაზრდის კონტექსტში, მომუშავე მშობლების მხარდაჭერის დონე მთავრობის მხრიდან სულ უფრო მეტ ყურადღებას იპყრობს. მშობლებისთვის შესაძლებელია სხვადასხვა სახის, სულ უფრო მეტი მხარდაჭერის გაწევა, როგორიცაა: დეკრეტული შვებულება, შვილებზე ზრუნვისთვის შვებულება, ბავშვებზე ზრუნვის დაწესებულებები, მოქნილი სამუშაო გრაფიკი და სხვ.

სახელმწიფოს მხრიდან ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა ახალი არ არის და ის იცვლება დემოგრაფიული, ეკონომიკური, სოციალური და პოლიტიკური ცვლილებების შესაბამისად. 1970-იანი წლებიდან მოყოლებული, ოჯახის პოლიტიკა ოთხი ძირითადი გამოწვევის წინაშე დგას. ***პირველი,*** ეს არის ოჯახის სტრუქტურისა და ოჯახური დინამიკის დემოგრაფიული ცვლილებები; ***მეორე*** - ეკონომიკური კონტექსტი და სამთავრობო ცვლილებები; ***მესამე*** - ევროპის საერთო ბაზრის გაჩენა და ევროკავშირში სოციალური განზომილების მზარდი აქტუალობა; ***მეოთხე*** - გლობალური ეკონომიკური ინტეგრაცია, რომელიც

სოციალური სახელმწიფოებისათვის მნიშვნელოვან საკითხად განიხილება.

ყურადღება უნდა გავამახვილოთ ოჯახის სტრუქტურისა და ოჯახური დინამიკის დემოგრაფიულ ცვლილებებზე. რომელთა შორისაც მოიაზრება: შობადობის შემცირება და გადადება, განქორწინების, მარტოხელა მშობლების ოჯახების, თანაცხოვრებისა და ქორწინების გარეშე დაბადებული ბავშვების რაოდენობის ზრდა, ქალთა სამუშაო ძალაში მონაწილეობის ზრდა და ცხოვრების წესის მზარდი არათანმიმდევრულობა და ინდივიდუალიზაცია (Coleman, 1996; Sardon, 2000; Shanahan, 2000). ეს ტენდენციები, როგორც მკვლევარები ასაბუთებენ, მეორე დემოგრაფიული გარდამავალი პერიოდის ნაწილია. ამასთან, ისინი შეინიშნებიან ყველა ინდუსტრიულ ქვეყანაში, თუმცა სხვადასხვა ხარისხით. აღნიშნული დემოგრაფიული ცვლილებები მნიშვნელოვან გამოწვევებს წარმოადგენდა ოჯახის პოლიტიკისთვის, რომელიც მამაკაცის მარჩენალის მოდელზე იყო დაფუძნებული. კერძოდ, ისინი მოუწოდებდნენ ოჯახის ფორმების მრავალფეროვნების აღიარებისა და მომუშავე მშობლების მხარდაჭერის გაზრდისკენ. გარდა ამისა, შობადობის შემცირებამ და შედეგად მოსახლეობის დაბერებამ ზოგიერთ ქვეყანაში პრონატალისტური ზომების შემოღება აიძულა.[21]

[21] დემოგრაფიული პოლიტიკა შეიძლება იყოს პრონატალისტური - წამახალისებელი და ანტინატალისტური - შემზღუდველი. ის ხორციელდება მოსახლეობის ბუნებრივი მატების დარეგულირების მიზნით და შესაბამისად.

სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებობს ქვეყნების მიერ ოჯახებისთვის გაწეული მხარდაჭერის რანჟირების სხვადასხვა გზა. ჩენს მიერ წარმოდგენილია ორი მათგანი. პირველი, ეს არის ოჯახის პოლიტიკის რეჟიმების ტიპოლოგია, რომელიც ადაპტირებულია ესპინგ-ანდერსენის მიერ. ის განსაზღვრავს ოჯახის პოლიტიკის ოთხ ძირითად რეჟიმს.

1. სოციალ-დემოკრატიული რეჟიმისთვის დამახასიათე-ბელია ოჯახებისათვის უნივერსალური სახელწიფო მხარდაჭერა, მომუშავე მშობლების მაღალი დონის მხარდაჭერა და გენდერული თანასწორობისადმი მაღალი ერთგულება. ეს რეჟიმი ახასიათებს სკანდინავიის ქვეყნებში არსებულ პოლიტიკას.

2. კონსერვატიული რეჟიმისთვის დამახასიათებელია ოჯახების მხარდაჭერის საშუალო დონე, რომელიც, როგორც წესი, მშობლების დასაქმების სტატუსის მიხედვით იცვლება და შრომის გენდერული დანაწილების უფრო ტრადიციული შეხედულებებით არის განპირობებული. ეს რეჟიმი ახასიათებს ჩრდილო – დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში, არსებულ პოლიტიკას.

3. სამხრეთ ევროპის რეჟიმი ხასიათდება პროფესიული ნიშნით ფრაგმენტაციის მაღალი ხარისხით და როგორც უნივერსალური, ისე კერძო სერვისებისა და შეღავათების ნაზავით. ასევე, ეროვნული გარანტირებული საკანონმდებლო მინიმალური შემოსავლის სქემის არარსებობით. ამგვარი რეჟიმი დამახასიათებელია საბერძნეთის, იტალიის, პორტუგალიისა და ესპანეთის პოლიტიკისთვის.

4. ლიბერალური რეჟიმი ხასიათდება ოჯახების მხარდაჭერის დაბალი დონით, რომელიც, როგორც წესი, მიმართულია უფრო მაღალი საჭიროებების მქონე ოჯახებზე და ტოვებს ადგილს ბაზრისთვის, განსაკუთრებით ბავშვებზე ზრუნვის დაწესებულებების უზრუნველყოფის თვალსაზრისით. ეს რეჟიმი ახასიათებს გაერთიანებულ სამეფოსა და შვეიცარიას, ავსტრალიას და შეერთებილ შტატების მოქმედ პოლიტიკას [ESPING-ANDERSEN G., 1990].

მეორე ეს არის ჰოლანდიელი მეცნიერის ანნა გოტეირის მიერ ოცდაორი განვითარებული ქვეყნის შედარებითი ანალიზის საფუძველზე შემუშავებული ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკის ტიპოლოგია, რომელიც, ასევე, მოიცავს ოთხ მოდელს: ნატალური, ტრადიციული, ეგალიტარული, არაინტერვენციონისტული.

- ✓ ნატალური მოდელის დროს მთავრობა ცდილობს მძიმე დემოგრაფიული მდგომარეობა გამოასწოროს შობადობის მაჩვენებლის გასაზრდელად ისეთი ღონისძიებების გატარებით როგორიცაა: ფულადი დახმარება, საგადასახადო შეღავათები, სუბსიდიების გამოყოფა. ოჯახის მხარდაჭერის ნატალური პოლიტიკის მაგალითია საფრანგეთი.
- ✓ ტრადიციული მოდელი უკავშირდება ტრადიციული ოჯახის შენარჩუნების პატერნალისტურ მიზანს. ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს ფულად დახმარებასთან, ოღონდ სახელმწიფოს მხრიდან გამოყოფილი ხარჯები შედარებით დაბალია. ტრადიციული მოდელის მაგალითია გერმანია.
- ✓ ეგალიტარული მოდელის მთავარი მიზანია გენდერული თანასწორობის მიღწევა ისეთი გარემოს საშუალებით,

რომელიც ქალებს დასაქმების და ოჯახური ცხოვრების ერთმანეთთან დაბალანსებაში დაეხმარება, ამავე დროს იზრდება მამის როლი ბავშვზე ზრუნვაში. შესაბამისად, ეს მოდელი გულისხმობს ფულადი დახმარების საშუალო დონეს და დასაქმებული მშობლებისთვის მაღალი დონის შეთავაზებას. ოჯახის მხარდაჭერის ეგალიტარული პოლიტიკაა შვედეთსა და დანიაშია.

- ✓ არაინტერვენციონისტული მოდელის დროს აქცენტი კეთდება სიღარიბის რისკის ქვეშ მყოფი ოჯახებისათვის გარკვეული ფულადი დახმარების გაწევაზე. ღარიბ ოჯახებს შერჩევით ეძლევათ შეღავათები, რაც დამოკიდებულია მათ შემოსავლებზე. კომპანიები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ბავშვების მოვლის სერვისებს, სარგებლობენ ფინანსური წახალისებით. ეს მოდელი გამოხატავს ნეო-ლიბერალურ იდეოლოგიას, სადაც აქცენტი კეთდება ბაზრის როლზე, ინდივიდუალურ და ოჯახურ თვითკმარობაზე და რწმენაზე საზოგადოებასა ინდივიდუალურ ცხოვრებაში სახელმწიფოს ჩარევების წინააღმდეგ. ამ მოდელის წამყვანი მაგალითია 1980-იანი და 90-იანი წლების ბრიტანეთი. [Anne H. Gauthier.]

დღეს საქართველოს ოჯახები დიდი გამოწვევის წინაშე დგანან. მათთვის დამახასიათებელი მცირეშვილიანობა, გვიანი ქორწინება, ქორწინების არასტაბილურობა და სხვა მახასიათებლები დიდ გავლენას ახდენს ქვეყნის დემოგრაფიულ დემოგრაფიულ ვითარებაზე. დღევანდელი დემოგრაფიული ვითარება დემოგრაფთა მხრიდან შეფასებულია როგორც დემოგრაფიული კოლაფსი. ქვეყანაში

ტარდება ოჯახის მხარდაჭერის პოლიტიკა, მაგრამ როგორც მისი შედეგები მეტყველებენ, ეს პოლიტიკა არაეფექტური აღმოჩნდა. აუცილებელია ქვეყნის დემოგრაფიული ვითარების სიღრმისეული შესწავლა და ეფექტური პოლიტიკის შემუშავება. ვფიქრობთ, აუცილებელია არა მხოლოდ ოჯახის ფინანსური დახმარების გაძლიერება, არამედ სამუშაოსა და ოჯახის შეთავსებისათვის შესაბამისი გარემოს შექმნა. ძირითადი ყურადღება უნდა გამახვილდეს ქალზე და მის ფუნქციებზე ოჯახში. აუცილებელია დედის სოციალური როლის ახალი შინაარსით შევსება, რათა მან შეძლოს იყოს საკუთარი შვილების ძიძა-აღმზრდელი, მასწავლებელი, დიასახლისი და მოსიყვარულე მეუღლე და ასევე, აქტიური საზოგადოებრივ საქმიანობაში.

ოჯახის ფინანსური ხელშეწყობა შეიძლება გამოიხატოს სახელმწიფოს მიერ შემდეგი ფინანსური ღონისძიებების გატარებაში: ბავშვის/ოჯახის ფინანსური დახმარება, ბავშვის დაბადებასთან დაკავშირებით ერთჯერადი ფინანსური დახმარება, ბავშვის მზრუნველობასთან დაკავშირებული ხარჯების დაფარვაში დახმარება, საგადასახადო შეღავათების მინიჭება და ოჯახის ერთობლივი შემოსავლის დაბეგვრის განსახვავებული სისტემის შექმნა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. არისტოტელე პოლიტიკა Bk I, §v, 1–2; 1259a 35–1259b1
2. ბრიუსი ს. (2018.) სოციოლოგია. ძალიან მოკლე შესავალი.
3. გუნია ბ. (2012.) ქრისტიანული ოჯახი, სამეცნიერო სემინარი „ეკლესია და ოჯახი“ . №3.
4. გოჩიაშვილი ქ. (2003.) განქორწინების სოციალურ-დემოგრაფიული ასპექტები. სადირეტაციო ნაშრომი.
5. დურგლიშვილი ნ. (1997.) ცვლილებები სოციალურ გარემოში და ქართული ოჯახი.
6. ილია II. (2007.) ეპისტოლე. საპატრიარქოს უწყებანი №1.
7. ილია II. (2015.) საშობაო ეპისტილე.
8. კალჰუნი ქ. ლაითი დ, კელერი ს. (2008). სოციოლოგია.
9. კარლსონი ალან. (2017). ამერიკული ოჯახი – გუშინ, დღეს, ხვალ.
10. მენაბდიშვილი ლ. (2018) ოჯახის მენეჯმენტი.
11. მენაბდიშვილი ლ. (2020). ცვლილებები ოჯახის მართვაში. შრომების კრებული: დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის პრობლემები.
12. მენაბდიშვილი ლ. (2024). ქორწინების პერსპექტივები. შრომების კრებული: დემოგრაფიისა და სოციოლოგიის პრობლემები.
13. მენაბდიშვილი ლ. (2022). ოჯახისა და საზოგადოების ურთიერთკავშირის შესახებ. ჟ.„ანალები“ № 18.
14. მენაბდიშვილი ლ. (2023). რელიგია და ოჯახის სოციალ-დემოგრაფიული ქცევა. ჟ. „ანალები“ № 19.
15. საქართველოში მართლმადიდებელ მორწმუნეთა დამოკიდებულება სოციალურ-დემოგრააფიული ქცევი-სა და ოჯახის პრობლემებისადმი. (2016).

16. საქართველოს კანონი. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი (2021).
17. წინარწმენიდან თანასწორობამდე (From Prejudice to Equality), part 2" (PDF). *WISG*. 2022.
18. წულაძე გ. (2000). დემოგრაფიის მოკლე ენციკლოპედიური ლექსიკონი.
19. შჩეპანსკი ი. (1997). სოციოლოგიის ელემენტარული ცნებები.
20. Аберкромби Н., Хилл С., Тернер Б. (2004). Социологический словарью
21. Агапов Е. П. Нор-Аревян О. А. (2010). Семьеведение. Москва.
22. Егорова Н. Ю, Боброва В. А. Менеджмент в домашнем хозяйстве. https//lib.sale/otrasli-menedjment/menedjment-domashnem-hozyaystve.htm/
23. Ласько А. И. Семья как основа государства. Электронный научно-практигеский журнал „Политика государство и право“. https://politika.snauka.ru/2014/06/1717
24. Пока не поздно... (2006). Модельная программа ранней профилактики насилия в отношении женщин для подростков и молодежи. Под ред. А. С. Синельников.
25. Максуд Рукайч. (1999). Ислам.
26. Мид Джорж. (2009). Избранное: Сборник переводов. Москва.
27. Форсова В. В. (1997). Православные семейные ценности. Ж. Социологические исследования. №1
28. Фюстель де Куланж Н.Д. (2010). Древний город. Религия, законы, институты Греции и Рима.

29. Силантьев Р. (2003). Отношение религии к демографии. http://democcope.ru/weekly/2003/0109
30. Смелзер Н. (1994). Социология. Москва.
31. Bastian Herre, Veronika Samborska, Esteban Ortiz-Ospina, and Max Roser (2020). Marriages and Divorces.
32. Becker, Gary. (1981). A Treatise on the Family, Cambridge: Harvard University Press.
33. Bitesize M. personal and Familly issues Marriage and divorce – CCEA.
34. Brigitte Berger. The Family in the Modern Age: More Than a Lifestyle Choice
35. Brette Sember, JDUpdated Mar 15, (2024). Causes of Divorce: 19 of the Most Common Reasons.
36. Browning, Martin and Pierre-Andre Chiappori. (1999). Efficient intra-household allocations: a general characterization, forthcoming in Econometrica.
37. Caltabiano M, Castiglioni M. De-Rose A. (2020). Changes in the sexual behaviour of young people: introduction. Journal of Population Sciences.
38. Caroline Berghammer. (2008). Religious Socialisation and Fertility: The Transition to the Third Birth in the Netherlands. http://epc.princeton.edu.
39. Carroll, J. (2017). Delaying Marriage: The Trends and the Consequences.
40. Caltabiano M, Castiglioni M. De-Rose A. (2020). Changes in the sexual behaviour of young people: introduction.
41. Eralp, A., & Gökmen, Ş. (2020). Positive and negative consequences of late marriage.

42. ESPING-ANDERSEN G., 1990. THREE Worlds of Welfare Capitalism, Cambridge.
43. Elise M. Boulding. The Familly As A Small Sosiety. https://centerforneweconomics.org/publications/the-family-as-a-small-society/l and family issues:
44. Gauthier A. H., Family Policies in Industrialized Countries: Is There Convergence? https://shs.cairn.info/journal-population-2002-3-page-447?lang=en
45. Duncan Thomas, Dante Contreras, Elizabeth Frankenberg (1999) Distribution of Power Within the Household and Child Health. https://www.rand.org/content/dam/rand/www/external/labor/FLS/IFLS/papers/distpow.pdf
46. Haotanto, A. V. (2016). Marrying Late: Pros & Cons—Why It Is No One Else's Business.
47. lyman Stone. The 'segond Demographic Transition' Is Here. Institute for Family Studies. https://www.aei.org/op-eds/the-second-demographic-transition-is-here/
48. Karamat, K. (2016). Perceptions on Implications of Delayed Marriage: A Case Study of Married Adults in Kuala Lumpur. International Journal of Social Science and Humanity, 6, 572-578.
49. Lyman Stone. (2022). America's Growing Religious-Secular Fertility Divide. https://ifstudies.org/blog/americas-growing-religious-secular-fertility-divide
50. Lesthaeghe Ron. The second demographic transition: A concise overview of its development. https://www.pnas.org/-doi/10.1073/pnas.1420441111

51. Marrin B. Sussman & Suzann K. Steinmetz. (1988). Plenum Press.
52. Manser, M. and M. Brown. (1980). Marriage and household decision making: a bargaining analysis, International Economic Review.
53. Miller Joshua. (2001). Family and Community Integrity.
54. Mcllhaney, J. S., & Sprigg, P. (2021). Fertility Rates, Delayed Marriage, and Infertility. Institute for Family Studies.
55. Nancy Eisenberg and Paul Henry Mussen. Socialization in the family. Published online by Cambridge University Press: December 31, 2009.
56. Ortiz Esteban -Ospina and Max Roser. (2024). Marriages and Divorces.
57. Pollak, Robert. (1994). For better or worse: The roles of power in models of distribution within marriage. American Economic Review.
58. Ritchie, L. David. (1988). Family Communication Patterns and the Flow of Information in the Family.
59. 3 Reasons Why Women Initiate Divorce More Often Than Men (2020)
60. Smith B. M. Family by Religion. Philadelphia. 1852 PP7-18, 30-35,155-159.
61. Stevenson, B., & Wolfers, J. (2007). Marriage and divorce: Changes and their driving forces. Journal of Economic Perspectives, 21(2), 27-52.
62. Sarah R. Hayford and S. Philip Morgan. Religiosity and Fertility in the United States: The Role of Fertility Intentions. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2723861

63. US Bureau of Labor Statistics. https://www.bls.gov
64. Wattenberg B. The brith Deart. N. Y., (1987)
65. Why Women Initiate Divorce More Often Than Men (2024)
66. https://www.asanet.org/highschool
67. https://www.rand.org/content/dam/rand/www/external/labor/FLS/IFLS/papers/distpow.pdf
68. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200717-1
69. National Vital Statistics Reports, Vol. 73, No. 2, April 4, 2024. https://www.cdc.gov/nchs/data/nvsr/nvsr73/nvsr73-02.pdf
70. https://countryeconomy.com/demography/marriages
71. https://onlinemftprograms.com/worldwide-marriage-statistics/
72. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.-php?title=Marriage_and_divorce_statistics
73. Europe's problem with violence against women. 2024
74. https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-11/femicides-in-2023-global-estimates-of-intimate-partner-family-member-femicides-en.pdf
75. https://info.police.ge/page?id=795&parent_id=786
76. https://www.wf-lawyers.com/divorce-statistics-and-facts/
77. https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/324/gankortsineba
78. https://milnepublishing.geneseo.edu/interpersonalcommunication/chapter/11/
79. https://openstax.org/books/introduction-sociology-3e/pages/-14-2-variations-in-family-life

80. https://www.hrsa.gov/get-health-care/affordable/hill-burton/family
81. https://sociology.iresearchnet.com/sociology-of-family/-family-and-community
82. https://revisesociology.com/2014/02/09/functionalist-perspective-family
83. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210513-1
84. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.-php?title=Marriage_and_divorce_statistics
85. https://www.pewresearch.org/social-trends/2019/11/06/the-landscape-of-marriage-and-cohabitation-in-the-u-s/
86. https://spectrumnews1.com/oh/columbus/news/2023/03/10/u-s--marriage-rate-plummets-nearly-60--over-the-past-50-years--study-reveals
87. https://onlinemftprograms.com/worldwide-marriage-statistics/
88. https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/323/kortsineba
89. https://www.Statistta.cm/statistics/568092/marriage-rate-in-italy
90. https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/323/kortsineba
91. https://www.researchgate.net/publication/254372764Causes_of_Increasing_Ages_at_Marriage_An_International_Regression_Study
92. https://www.statista.com/statistics/612174/mean-age-at-first-marriage-in-european-countries/#statisticContainer
93. https://ec.europa.eu›eurostat›statistics-explained›title

94. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.-php?title=Fertility_statistics
95. https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/319/dabadeba
96. https://www.cdc.gov/nchs/data/nvsr/nvsr73/nvsr73-02.pdf
97. https://archive-yaleglobal.yale.edu/content/out-wedlock-births-rise-worldwide
98. https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20200717-1
99. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/i ndex.php?title=Marriage _and_ divorce _statistics
100. https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/319/dabadeba
101. https://ifstudies.org/blog/cohabitation-marriage-and-union-instability-in-europe
102. https://www.theguardian.com/uk-news/2019/aug/07/-cohabiting-couples-fastest-growing-family-type-ons.
103. https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/-wld/world/birth-rate
104. https://sustaindemographicdividend.org/articles/international-family-indicators/global-family-structure
105. http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php?a=term&d=5&t=1378
106. http://dictionary.css.ge/content/social-institutes
107. https://population-europe.eu/research/popdigests/living-together-without-getting-married
108. www.britannica.com
109. https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=36
110. https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-mar/marriages2023/mainresults

ლელა მენაბდიშვილი

ოჯახი საზოგადოება სახელმწიფო

პოლიგრაფიული ცენტრი
„ბარტონი“

თბილისი, ვაჟა-ფშაველას გამზ. №43